

Številka 10 • oktober 1985 • letnik 32

Rodna gruda

Slovenija

Gorenske avbe, ki jim ni para	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki – Za zdrava srca zblizevanja	4
Jugoslavija in svet – Gospodarske novice	6
Slovensko vinogradništvo danes in jutri	8
Od slamnate koče do zidane hiše	9
Moj življenjski sopotnik	11
Izseljenska srečanja 1985	12
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije – Matjaševa slatina	21
Slovenija v mojem objektivu – foto: Ančka Tomšič	22
Slovensko ljudsko arhitekturno izročilo	25
Gorati Kolorado nas je presenetil	26
Umetniška beseda – Bojan Štih	28
Vaše zgodbe – Franc Milavec: Moja pot v Novi svet	30
Naši po svetu	32
Od Porabja do Čedadada	36
Nove knjige	37
Za razvedrilo	38
Materinščina	39
Novi časi za Golte in Kope	40
Mislimo na glas	42
Filatelija	42
Vaš kotiček	43

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher,

Uredniški odbor

Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1.000.– din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-257300-2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

od kod smo doma
where are we from
de donde somos

Gorenjske avbe, ki jim ni para

Naši izseljenci z vseh kontinentov že dolga leta izražajo željo, da bi lahko v matični domovini nabavljali narodne noše vseh naših pokrajin, od Gorenjske, Štajerske, Prekmurja, Dolenjske, Notranjske, Primorske, Kočevskega . . . Na folklornih prireditvah še vedno prevladuje gorenjska narodna noša, ki pa izseljencem z drugih koncev Slovenije ne prinaša občutja njihove vasi, kraja, kjer so bili rojeni. Tudi zamisel o posebnem servisu za izdelavo noš še ni zaživela. Vendar med ljudmi iz roda v rod živi ljubezen in gojitev posebnih ročnih spretnosti, ki jih mojstrsko le redki obvladajo. Ena takih navdušenk je tudi Minka Burja iz Domžal, s katero smo se pogovarjali o skrivnosti izdelovanja gorenjskih avb. Takole nam je zaupala svojo skrivnost:

»Da se lotiš izdelovanja avb, moraš marsikaj znati, to ni enostavno delo. Poleg ljubezni do slovenstva in čustev, ki te navdajajo, ko misliš na dekleta, ki jo bodo nosile po svetu, moraš obvladovati vrsto ročnih spretnosti. Marsikatera moja prijateljica je že hotela poskusiti, pa je kmalu odnehala. Tako drobceno šivanko uporabljam, da gre nit komajda skozi njeno uho.

Po vrsti nastaja avba takole: Najprej naredim čelo, obod, za osnovo je parafiniran karton, ki ne vpija vlage. Na papir pritrdim prvo platneno prevleko, na platneno pa žametno. Na ta žamet pride »vercirunga«, okraski

vseh vrst, ki so pozlačeni, dobivam pa jih iz Italije in Zahodne Nemčije. Lepo, estetsko moram razporediti okrasje, da vzorec nekaj pove in da ima nadih narodnega okraska, tudi ni tako lahko. Nato narežem šablone iz povoščenega papirja, zdaj je na vrsti zgornji del, ki pokriva glavo, sestoji pa iz treh delov. Te sešijem skupaj. Na vrsti je rožnata svila, ki pokrije platneno del. Natančno, brez gub, potrpežljivo! Vse mora biti enakomerno nape-to. Zdaj je na vrsti prozorno, mrežasto blago, ki pride po vrhu peče. Tega moram nagubati in prešiti v enakomernih presledkih, iz trimetrške širine blaga izrežem po 60 centimetrov dolge kose. Včasih smo dobivali posebno blago iz Italije, zdaj pa ga ni več in ga kupim v Velani v Ljubljani, tistega, ki ga uporabljajo za zavese. To, tako prešito in nagubano blago napnem

prek rožaste podlage in končam na glavni del, ter ju sešijem. Med oba dela vstavim še čipkast trak, čipke dobim v Mengšu. Zadaj vstavim še elastiko, ki avbo prilaga glavi, na koncu pa pride »mašnica«, običajno iz svilene atlasa, na dva kraka. Eh, tudi te mašnice bi morale biti dandanes takšne, kot jih je delala moja učiteljica Marija Pavlin, rožice so bile na njih pa vsakovrstni narodni okraski. Lahko jih nadomestimo s strojno tkanimi, včasih so bili izšiti na roke . . .«

Delovne roke ji počivajo v naročju kot utrujene ptice, ki le včasih poletijo. Življenje jih je primoralo k tlom. Ko pripoveduje o svoji strasti, ne pozabi omeniti rož, rož, ki rastejo povsod okoli njene hišice; neguje jih v spominu na moža, ki ga ni več.

Nobene knjige, nobenega kroja ali priročnika ne uporablja. Vse ima – v glavi, srce pa ji ne da miru. Želja o ustvarjanju nečesa davnega, kar označuje rod, pleme, narod, pokrajino, nosi v svojem bistvu nekaj – plemenitega, kar se ne da kupiti.

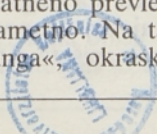
Od vsake avbe se loči kot od svojega – dojenčka, saj mu je vdahnila dušo.

Če jo želi kdo obiskati, se mora popeljati 15 minut iz Ljubljane do Domžal, kjer jo bo našel na Ljubljanski ulici števil. 45. Rada bo kaj svetovala in pomagala, njena peča pa bo v ponos vsakemu slovenskemu klubu.

I. C.

Minka Burja iz Domžal – njena ljubezen so slovenske avbe.

Osrednji dogodek letošnjega poletja na področju stikov z našimi izseljenci je bila nedvomno izročitev sodobnega računalniškega diagnostičnega aparata kardiološki kliniki v Ljubljani. Slovenska javnost je ta dogodek spremljala s precejšnjo pozornostjo, pričakujemo pa tudi, da bo obveščena o tem kaj več tudi v prihodnjih mesecih. Za zdaj lahko rečemo, da so bili dragocenega darila naših izseljencev najbolj veselili zdravniki tega oddelka, saj se bo občutno zmanjšala čakalna doba pacientov, ki si želijo preiskati stanje srca, sami bolniki oziroma uporabniki tega aparata pa bodo šele pozneje lahko odkrili pravo vrednost tega zdravstvenega pripomočka.

Ob tem moram zapisati, da je vrednost tega darila še toliko večja, ker je bilo kupljeno za ameriške dolarje, katerih menjalna vrednost v primerjavi z drugimi valutami je v zadnjih letih vrtoglavo rasla, ker so izseljenci denar za nakup aparata zbrali sorazmerno izredno hitro, ker je to sodoben aparat in je Ljubljana med prvimi v Evropi, kjer je bil ta aparat dan v uporabo srčnim bolnikom. Ne nazadnje so tu še jugoslovanske devizne težave, ki bi najbrž zelo težko dovoljevale normalen uvoz takšne naprave.

Izseljensko darilo je torej nova zmaga v boju za bolj zdrava srca, za odkrite, prijateljske odnose med ljudmi.

Slovensko zdravstveno varstvo pa je, na splošno rečeno, dokaj »zdravo«. Imamo 65 zdravstvenih domov ter 16 splošnih in specializiranih bolnišnic in institutov, ki so vsi dokaj dobro opremljeni. Nacionalno zdravstveno varstvo omogoča vsem prebivalcem popolno zdravstveno varstvo na vseh ravneh, za vse to pa porabimo na leto poleg ogromnih dinarskih sredstev tudi okrog 20 milijonov dolarjev deviz za uvoz zdravil, substanc, aparatov in druge opreme. V nekaterih primerih pošiljamo ljudi tudi na zdravljenje v tujino.

Ob naši hvaležnosti za darilo ameriških Slovencev moram vsekakor zapisati tudi to, da se jim bomo v prihodnje vsekakor poskušali za to tudi dostojno oddolžiti.

JOŽE PREŠEREN

Obisk v Jugoslaviji

Sem naročnik revije Rodna gruda in vsako številko nestrpno pričakujem.

Odločil sem se, da tudi jaz napišem kratek sestavek o preživetem dopustu v domačem kraju. Že nad 25 let živim v Clevelandu. V teh letih sem se že 3 krat vrnil v domovino.

Tudi v letošnjem letu sva se z ženo odločila, da obiščeva svoj rojstni dom, svoje in prijatelje ter domovino Slovenijo.

Letalo se je spuščalo na letališče Brnik, vedno bližje je bila rodna Slovenija, vedno bližje so bili lepi gorenski zeleni gozdovi. V srcu je naraščal nemir, veselo je bilo pričakovanje snidenja s svojci.

Na letališču sta naju pričakala nečakinja Majda in svak Lojze, ki je gospodar na domačiji v Begunjah pri Cerknici. Kmalu smo se odpeljali na Notranjsko proti ženinemu domu v Begunje. Pozdravljala nas je ozelenela in razcvetena spomladanska pokrajina. Sonce je gorko sijalo. Mi smo se pogovarjali, spominjali smo se dogodkov iz mladih dni. Dvanajst let in še več se nismo videli, med tem časom pa se je zgodilo marsikaj veselega in žalostnega. Ob takem pomenkovanju je vožnja prav hitro minila. Doma se naju je 88-letna mama zelo razveselila, četudi je vsa bolna ležala v postelji.

Nekaj dni sva ostala tam, potem pa sva šla v mojo rojstno Koroško. Nepopisno je bilo srečanje s sinom Gregorjem, njegovo hčerko Ajdo in ženo Dorico ter njenimi domačimi – Dlopstovimi na kmetiji pri Lekšu v Mežici. V Avstriji sva v dolini Podjuna obiskala hčerko Milkico Želodec in njeno družino. Bila sva pri bratu Andreju Reiserju in njegovih ter pri stričevi ženi Micki Reiser v Črni. Zelo vesel pa sem bil, da sva se lahko srečala z mojim dobrim prijateljem Cirilom Valantom, ki sem ga našel med svojimi domačimi v Slovenj Gradcu. Dobili smo se tudi prijatelji iz mladih let. Bili so to sošolci iz velike Miheveve družine: Ivan, Alojz, Stanko, Rudi in Filip. Ing. Sašo Mihev pa živi v Kranju in sva ga obiskala doma. Hudo mi je, da se nisva videla z Mihevo mamo, učiteljico Metko, ki me je v otroštvu učila, prav tako pa tudi nisem srečal njenega sina dr. Ivana-Jurčka in hčerke Metke.

Prisrčno je bilo snidenje v gostilni Drogenik v Črni.

Med bivanjem na Koroškem pa sem se srečal tudi s soborci III. koroškega bataljona in obujali smo spomine na vojne dni. Bili so tu podporočnik Jože Vrabič, Adolf Mori, Milan Pudgar ter Ivan Ocepek in še drugi.

Po potepanju po Koroški sva se vrnila na Notranjsko k ženinim sorodnikom Ivanki, Julki, Lojzetu, Francetu in Vidi. Več dni sva preživela pri mami, ki naju je najtežje pričakovala. Lojze nama je bil vodič, njegova žena Ivanka pa nam je skrbno stregla za domačimi dobrotami. Pripravila sta bogat poslovilni dan, kjer smo se zbrali v velikem številu, da bi se povseslili in se poslovili.

Gregor Vasle med sorodniki, ki so ga pričakali na letališču Brnik.

Dnevi v Jugoslaviji so minevali hitro, kar prehitro, da bi obiskala vse kraje in ljudi, ki sva jih želela.

V mislih sem bil z njimi in s tem pisanjem jih vse prav lepo pozdravljam. Vsem, s katerimi sem se srečal, se še enkrat najlepše zahvaljujem za prisrčen sprejem in lepe trenutke, ki smo jih skupaj preživeli. Čutil sem, da vedo, kaj je zame domovina.

Svoje misli naj zaključim z željo, da bi se še večkrat vračal domov.

Gregor Vasle
Cleveland, OH, ZDA

Težavna vožnja z vlakom

Rodno grudo oba s sinom Danielom rada prebirava, sin pa se prek nje tudi uči slovensko. V tujini sem že 22 let, doma sem iz Vinske gore pri Velenju, mož, ki je umrl pred 8 leti, pa je bil doma iz Šempetra v Savinjski dolini. Tako sta nama s sinom domača oba kraja in še posebej rada prebereva, kar napišete o tej okolici.

Večkrat na leto potujem v prelepo Slovenijo k našim dragim sorodnikom, ki naju vsi prijazno sprejmejo. Naša težava pa je v tem, ker potujeva z vlakom do Ljubljane. Od tod se lahko pride, ker si že tukaj rezerviramo, težko pa pridemo do prostora na vlaku, ko potujemo nazaj v Švico. Vlak pride že poln iz Zagreba in Beograda zvečer v Ljubljano, skoraj vsi že spijo, tako da tekamo od vagona do vagona in si iščemo prostor. Včasih naletiš na kakega razumljivega sprevodnika, včasih pa so ljudje grobi in brezobzirni.

Zanima me, ali ne bi bilo mogoče, da bi v Ljubljani priključili poseben vagon, za katerega bi sprejemali rezervacije, da se nam ne bi bilo treba toliko prerivati? Tako pa si najbrž po nepotrebnem, zaradi slabe volje, ustvarjamo občutek, da smo tisti, ki smo si morali poiskati zaslužek na tujem, zapostavljeni in zaničevani. Podobno je pogosto tudi na meji, kjer nas zaradi enega slabega potem vse zaničujejo.

Kmalu se spet odpravljam na dopust v domovino, potovanja pa se že vnaprej bojim, ko pomislim, na povratno vožnjo z vlakom. V upanju, da se bo stanje mogoče izboljšalo, vas lepo pozdravljava.

*Daniel in Silva Ločičnik
Azmoos, Švica*

Več zgodovinskega branja

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in za Slovenski koledar, če pa kaj ostane, naj bo v tiskovni sklad. To revijo vsi globoko ljubimo, ker nas na tako pristrčen način povezuje z domovino.

Rodna gruda nam prinaša veliko veselja in smo z njo povezani že dolga leta. Škoda pa je, da nima večjega obsega in še več zgodovinskega gradiva. Pošiljam lepe pozdrave in želje vsem bralcem Rodne grude širom sveta.

*Maria Pistotnik
Vancouver, B. C., Kanada*

Polhov Gradec

Pošiljam naročnino za eno leto, obnem pa sporočam, da bi bila zelo vesela, če bi napisali kako novico iz Polhovga gradca, kjer je moj rojstni dom.

*Agnes Gosar
Waukegan, Ill., ZDA*

Poravnava dolga

Ker se je ravno odpravljal na obisk v Jugoslavijo naš dobri prijatelj in sosed

Frank Škrjanc, sem ga prosila, da poravna tudi naš dolg za Rodno grudo in Slovenski koledar. Upam, da bomo s tem poravnali ves dolg. Lepo se vam zahvaljujem, da nam niste prenehali pošiljati revije.

Rodna gruda je zelo zanimiva, enako tudi koledar. Zelo rada prebirava oba z možem in si ogledujeva prekrasne slike naše lepe Slovenije. Lepo pozdravljam vse na matici in bralce Rodne grude.

*Anna Kapelar
West Newton, Pa, ZDA*

Naša lipa

Opravičujem se za zamujeno naročnino. Upali smo, da vas bomo obiskali osebno in poravnali račune, vendar ni šlo. Časi se na žalost spreminjajo in to ne na boljše. Inflacija obvladuje ves svet.

Radi prebiramo Rodno grudo, pogršali bi jo, če je ne bi prejeli. Zato smo vam tudi hvaležni za redno pošiljanje. Želimo vam še veliko uspešnih let in da bi imeli v prihodnje kaj več prijetnejših novic.

Na vrtu pred našo hišo v Avstraliji smo si vsadili lipo, ki zdaj že bogato raste. Posadili smo jo zato, ker je to pravi slovenski simbol. Slovenci v domovini pod lipo pojo, mi v Avstraliji pa samujemo.

*Janko in Dragica Filipič
Glen Waverley, Vic., Avstralija*

Domače gore

Tam bele stezé
so vodile v goré,
tam mati mi je pela,
ko me je v zibki imela,
tam vzel sem s seboj
si pesem s planine,
da v svetu širokem
obujam spomine.

Najlepši dan

Kakor dan je materinski,
ni na svetu ga iskat,
rod naj poje ves slovenski:
hvala mati, tisočkrat!

Bodi srečna, mati moja,
za ljubezen hvala ti,
naj živi beseda tvoja
v srcu lépa dota mi.

*Ivan Lapuh, Morwell,
Vic., Avstralija*

Filipičev dom v Avstraliji, pred katerim raste slovenska lipa.

Za zdrava srca zблиževanja

Edward Hribar, predsednik SNPJ, izročča direktorju Univerzitetnega kliničnega centra Francu Šifkoviču dokument o podaritvi aparata »Compustress«, Franc Šifkovič pa Edvardu Hribarju pismeno zahvalo njemu osebno in SNPJ.

Florence Unetich, predsednica PSA, izročča darilno listino za opremo kardiološkega oddelka Kliničnega centra. Na levi Vida Tomšič, v ozadju Matjaž Jančar.

»Prinašam vam to darilo, za katerega so zbirali denar člani Slovenske narodne podporne jednote v Združenih državah Amerike. Ta aparat, ki ga izročamo univerzitetnemu kliničnemu centru v Ljubljani, naj bi služil vsem Slovencem v domovini, morda pa tudi nam, ko bomo prihajali na obiske v Slovenijo. Akcijo zbiranja denarja smo končali v rekordnem času petih mesecev, to pa je dokaz, da naši člani, ameriški Slovenci in njihovi potomci, še vedno dobro vedo, od kod izhajajo njihove korenine. Mnogi so dajali denar zato, ker bo aparat služil ljudem iz krajev, od koder je bil doma njihov stari oče ali stara mama,« tako je med drugim dejal Edward Hribar, predsednik Slovenske narodne podporne jednote, ko je Kliničnemu centru v Ljubljani in s tem vsemu slovenskemu zdravstvu izročil dragoceno napravo »Compustress«, katere cena je približno 55.000 dolarjev.

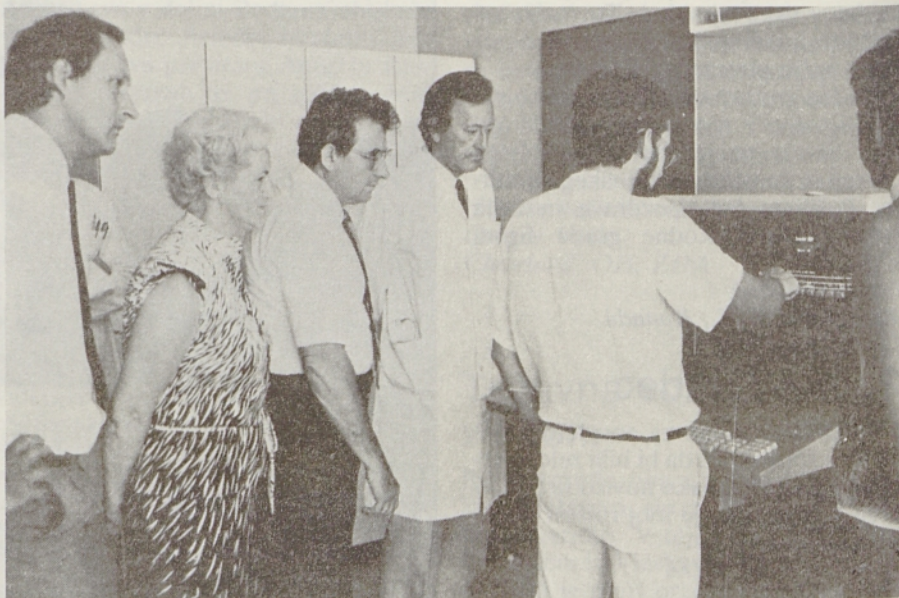
Potrebo po tovrstnem najmodernejšem medicinskem aparatu so izrazili slovenski zdravniki poleti 1984, ko sta delegaciji Slovenske narodne podporne jednote in Progresivnih Slovenk Amerike ob proslavah svojih jubilejev obiskali tudi Klinični center v Ljubljani. V priložnostnem razgovoru sta delegaciji obeh organizacij obljubili, da bosta med svojimi člani začeli z zbiranjem denarja v ta namen, nihče pa ni pričakoval, da bo ta akcija končana že v letu dni. To je resnično izjemen uspeh same akcije, kar je tudi potrdilo, da je bila odločitev pravilna, obenem pa kaže tudi moč in sposobnost

obeh organizacij ter njunih vodilnih delavcev.

Pri SNPJ je nabiralno akcijo vodil poseben odbor »SNPJ Heart Fund«, katerega predsednik je bil Joseph Culkar skupaj z Edwardom Hribarjem. Akcijo je podprl tudi glavni odbor SNPJ, njihov tednik Prosveta pa je sproti poročala o poteku akcije in objavljala pozive k sodelovanju. V ta sklad so prispevali številni posamezniki, številna društva in federacije društev SNPJ pa so organizirale posebne dobrodelne prireditve, katerih čisti

dobiček so namenili v ta namen. Glavni urad SNPJ v Burr Ridge je vodil celotno akcijo po administrativni plati, vsa dopisovanja, darovalcem pa je pripravil tudi posebna spominška darila.

Progresivne Slovenke Amerike so zbirale denar samostojno in na tradicionalne svoje načine. Sprva so namepravale zbrani denar priložiti v sklad SNPJ, ker pa so oni zbrali sami dovolj denarja, so Progresivne Slovenke Amerike izročile Kliničnemu centru darilno listino, denar pa bo upora-

Ob koncu bivanja v Sloveniji si je predsednik SNPJ Edward Hribar z ženo Janino ogledal tudi postavljeni aparat »Compustress« v Kliničnem centru. Dragoceno darilo ameriških Slovencev že služi slovenskim srčnim bolnikom (Foto: Diego Gomez)

Darilo progresivk Kliničnemu centru

Florence Unetich, predsednica organizacije Progresivne Slovenke Amerike (PSA), je 2. avgusta izročila predstavnikom Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani darilno listino za opremo diagnostične službe kardiološkega oddelka. Izročitvi so prisostvovali doc. dr. Miran Kendal, doc. dr. Josip Turk, doc. dr. Janez Prinčič, predsednik Slovenske izseljenske matice Matjaž Jančar in Vida Tomšič.

Vida Tomšič je ob tem dogodku dejala: »Bila sem na proslavi 50-letnice PSA lansko leto, ko je vzniknila ideja o pomoči slovenskemu zdravstvu. Vesela sem, da danes prisostvujem temu veselemu dogodku, ko bo darilo izpopolnilo opremo. V vseh društvih PSA so z velikim zanosom izvedli to akcijo. Z njo so si tudi nameravali zagotoviti možnost za zdravstvene storitve, ki bi jih imeli izseljenci pri prihodu v Slovenijo. Spomnimo se na podobno akcijo leta 1946, ko so Progresivne Slovenke darovale velikanske vsote za opremo otroške klinike. Takrat, takoj po osvoboditvi smo bili še revni, danes pa je naše zdravstvo že na svetovni ravni, a nam primanjkuje deviz zaradi splošnega gospodarskega stanja. Izredno sem zadovoljna, da se je potrdila povezanost naših izseljencev z domovino dedov in pradedov in se PSA za to velikodušno dejanje pristrčno zahvaljuje.«

Dva slovenska lektorata v ZDA

Letošnjo jesen sta se začela lektorata slovenskega jezika na dveh ameriških univerzah – razen na University of Kansas je študij slovenistike možen tudi na znani univerzi Yale v New Havenu, Conn. Na University of Kansas v mestu Lawrence, Kansas, je začela z delom nova lektorica dr. Helga Glušič, znana literarna zgodovinarica in slovenistka, novi slovenski lektorat na univerzi Yale pa bo vodila Marta Pirnat, ki posveča posebno pozornost zgodovini slovenskega jezika.

Sprejem na letališču Brnik. Z leve: Gabi Heimer, dr. Jože Turk, Janina, Michelle, Edward in Edward Jr. Hribar ter Matjaž Jančar, predsednik SIM.

Sprejem delegacije Progresivnih Slovenk na letališču Brnik. Z leve: dr. Jože Turk, Pavla in Francka ter Tone Bučan, Florence Unetich, Joyce Plemel, Zima Vrščaj in Gabi Heimer.

bljen za nakup dodatnega dela aparata »Compustress«.

Delegaciji obeh organizacij – Slovensko narodno podporno jednoto je zastopal Edward Hribar z ženo Janino in otrokoma, Progresivne Slovenke Amerike pa predsednica Florence Unetich, podpredsednica Joyce Plemel, odbornica Wilma Tibjash in druge – so med bivanjem sprejeli člani predsedstva SR Slovenije Zoran Polič, Majda Gaspari, France Štiglic, članica sveta federacije Vida Tomšič pa namestnik predsednika republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo dr. Dino Leskovšek. Tako kot predstavniki Kliničnega centra in

Slovenske izseljenske matice so se jim vsi iskreno zahvalili za dragoceno darilo, izročili so jim priznanja za nekatere posameznike in obe organizaciji, prav vsi pa so izrazili tudi prepričanje, da bo ta dobrodela akcija prispevala tudi k nadaljnjemu zblizevanju med izseljenci ter njihovimi potomci in staro domovino oziroma domovino staršev.

Edward Hribar z družino je obiskal tudi Lipico in Portorož, ob koncu obiska pa so mu priredili tudi sprejem na skupščini občine Domžale, od koder je odšel v svet – iz Ihana – njegov oče.

J. P.

Med ZDA in Zahodno Evropo

V sovjetskih teoretičnih časopisih se je zadnji čas pojavila tema, ne čisto nova, vendar pa v zadnjih letih nekoliko odrinjena v stran: tema o navzkrižjih med ZDA, Zahodno Evropo in Japonsko, se pravi med tistimi, ki jim v Moskvi pravijo »trije centri svetovnega imperializma«.

Povod za to obnovljeno zanimanje bržkone niso samo razhajanja, ki se med ZDA in Zahodno Evropo v zadnjih dveh, treh letih pojavljajo na področju oboroževalne politike in ki se izražajo v zadržanosti Evrope glede nameščanja novih raket (ki pa so večji del že nameščene) in pa glede evropskega vključevanja v Reaganovo »strateško obrambno iniciativo« (ali bolj slikovito »vojno zvezd«). V večji meri kot to so povod za to obnovljeno zanimanje razhajanja, ki imajo opraviti s sedanjo svetovno gospodarsko krizo in tistim načinom njenega reševanja, v katerem naj bi skušal sleherno od treh »centrov« prehod na novo stopnjo tehnološkega razvoja opraviti tako, da ne bo prišel v podrejen položaj nasproti obema drugima. V tej luči tudi »strateška obrambna iniciativa« ni več zgolj dopolnjevanje vojaškega arzenala zahodnega sveta in zatorej vzvod, preko katerega naj bi Zahod ohranil svojo premoč nad Vzhodom, marveč postaja del gospodarskega razvoja, s katerim naj bi ZDA ohranile svojo tehnološko in razvojno premoč nad svojima političnima zaveznikoma (vendar pa go-

spodarskima tekmečema) Zahodno Evropo in ZDA. »Strateška obrambna iniciativa« pomeni namreč tudi velikanski kotel denarja, iz katerega bodo črpale dodatno kapitalno moč prav tiste panoge ameriške industrije, ki so že del prihodnosti (vesoljska tehnika, elektronika, informatika ter končno razvoj tehnološkega raziskovanja kot proizvodnja) in ki bodo v letu 2000 odločale o tem, kakšna bo moč tega ali onega »centra«.

Dejstvo je namreč, da so ZDA, ki so bile ob razrušeni Evropi (s Sovjetsko zvezo vred) in poraženi Japonski še dolgo časa po letu 1945 nesporno najmočnejša gospodarska sila sveta, v šestdesetih letih zaradi hitrega tehnološkega in siceršnjega razvoja Japonske in Zahodne Evrope to prednost začele izgubljati, pri tem pa so na nekaterih najbolj dinamičnih tehnoloških področjih začele zaostajati tudi absolutno. In medtem ko se je v začetku osemdesetih let ta razvoj v Zahodni Evropi zaustavil (to je tisto, kar imajo dejansko v mislih »evropeisti«, ko zadnje mesece potlačeno omenjajo »razdrobljenost« Zahodne Evrope), se hitro japonsko napredovanje še vedno ni uneslo, prav pod Ronaldom Reaganom pa se je začelo ameriško vračanje na področje hitrega tehnološkega razvijanja najbolj dinamičnih sektorjev gospodarstva.

Zahodna Evropa je zaskrbljena, saj gre za tekmo, v kateri naj bi nova

tehnološka revolucija ne reševala samo vprašanja, kako preseči strukturno krizo kapitalizma s prehodom na novo stopnjo tehnološkega razvoja, se pravi s tehnološko revolucijo, marveč tudi vprašanje, kakšni bodo odnosi med posameznimi sestavnimi deli svetovnega gospodarstva: koncept, ki ga ponuja Reagan, je koncept sodelovanja, vendar pa sodelovanja, v katerem bodo imeli vodilno vlogo ameriško gospodarstvo in ameriški kapitali; odgovor, ki ga skuša spraviti skupaj Zahodna Evropa in katerega del je Eureka, pa naj bi omogočil razvoj tehnologije, s katero bi bila Zahodna Evropa neodvisna od razvoja ameriške tehnologije – in zato njen enakopraven partner.

Ta bitka, katere izid pa še zdaleč ni gotov, sega tudi na politično raven in predstavlja v določeni meri nadaljevanje tistih navzkrižij, ki so nastala ob nameščanju novih evroraket in ob sprožanju novega kroga oboroževanja. Tako kot ob tem vprašanju se tudi ob vprašanju tehnološkega preskoka kot odgovora na svetovno gospodarsko krizo krepijo glasovi tistih (in tu prihaja do zaveznistev, ki bi bila še pred desetletjem skorajda nemogoča, denimo med zahodnonemškimi socialnimi demokrati in italijanskimi komunisti), ki vidijo izhod v razvojno in tehnološko bolj samostojni ter politično manj blokom podrejeni Evropi.

gospodarske novice

Izvažali bodo fotokopirne stroje

S proizvodnega traku rudarsko-topilniškega kombinata Bor bodo kmalu šli v izvoz prvi fotokopirni aparati in potrošni material zanje. To bo omogočilo sodelovanje med RTB Bor in ameriškim proizvajalcem kopirnih aparatov Clark Copy International Corporation iz Chicaga. Pogodba o vlaganju sredstev, prenosu tehnologije, znanja in izkušenj je sklenjena za 10 let, z možnostjo podaljšanja. Načrtujejo, da bodo v Boru prvo leto izdelali 10 tisoč, v naslednjem obdobju pa 50 tisoč takšnih strojev letno.

Radenske jahte v ZDA

V tej naši rubriki smo lani objavili tudi vest, da so v zdravilišču Radenci začeli izdelovati kovinske jahte, ki so jim dali ime »stil«, kot se imenuje tudi njihova brezalkoholna pijača.

Naložba v gradnjo plovil Radenčanom prinaša tudi prve sadove: s tvrdko Rainbow Yacht International Co. iz New Yorka so namreč sklenili pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju in o prodaji njihovih jaht na ameriškem tržišču. Po tej pogodbi bo ameriški partner v prihodnjem desetletju prodal na tem trgu najmanj 30

jaht. Dodatna pogodba tudi predvideva, da bodo Radenčani do julija prihodnjega leta dobavili Američanom najmanj 30 jaht stil 1200 M, vrednost tega posla pa dosega 1,38 milijona dolarjev. Vsaka jahta bo veljala 46 tisoč dolarjev.

Direktor obrata za izdelovanje jaht, to je tudi tovarna polnilne opreme, je dejal, da so sklenili, da bodo izdelali samo toliko plovil, kolikor bo naročil zanje.

Vegeta v Avstriji

Podravkino Vegeto bodo kmalu začeli izdelovati tudi v Avstriji. Predstavniki

Podravke so podpisali sporazum z neko dunajsko družbo o licenčni prodaji Vegete za deset let. To je druga država, ki ji je Podravka prodala licenco. Na sosednjem Madžarskem Vegeto že izdelujejo na podlagi recepta iz Koprivnice. Avstrijska družba bo proizvajala Vegeto samo na območju Avstrije. Del surovin bo Avstrijcem prodajala Podravka.

Triglav, ime z veliko simbolike, pa tudi zmogljivosti

V maju je Iskra-Delta predstavila širši javnosti svoj najnovejši razvojni dosežek – družino supermikroročalnikov TRIGLAV. Po svoji modularni zasnovi omogoča TRIGLAV trženje in uporabo na več področjih, kot katerikoli računalnik, kar so jih v Iskri-Delti izdelali doslej (to pa velja tudi za velik del svetovne konkurence, trdijo v hiši). Poleg modularizacije k Triglavovi učinkovitosti veliko prispeva tudi sistemsko vodilo, VME imenovano, ki je medtem postalo svetovni standard.

Po svoji konfiguraciji temelji TRIGLAV na najmočnejšem mikroprocesorju INTEL 80286 in najsodobnejšem operacijskem sistemu UNIX. Ker pretežni del tržišča programske opreme obvladuje IBM, so v Delti že med razvojem predvideli uporabo prav teh programov. S preprosto zamenjavo procesorskih modulov pa postane TRIGLAV kompatibilen z družinama mini in mikroročalnikov vodilnih svetovnih firm, IBM in DEC. Za dosge različnih konfiguracij ima TRI-

Delavka v tovarni Iskra v Dobrepoljah (foto: Janez Zrnc)

GLAV na razpolago tri različne procesorje – od tod tudi njegovo ime.

Če en sam procesorski modul v TRIGLAVU zamenjamo v MOTOROLO 68000, se prelevi v eno najzmogljivejših delovnih postaj svojega razreda, ki se obnese pri načrtovanju in vodenju proizvodnje.

Na Reki splavili ladjo za Francijo

V ladjedelnici 3. maja na Reki so splavili veliko tovorno ladjo »Adeline Delmas« za francoskega naročnika firmo Delmas-Villeux. Ladja ima 33.000 ton nosilnosti in je namenjena za prevoz hlodovine, kontejnerjev in razsutega tovora. Po splovitvi ladje »Adeline Delmas« so položili kobilico za sestrsko ladjo s prav tako 33.000 tonami, ki jo bodo končali do konca letošnjega oktobra.

Prva naftna ploščad zgrajena v Jugoslaviji

V ladjedelnici »Viktor Lenac« na Reki so dvignili na noge naftno ploščad »Labin«, ki bo prvi tovrstni objekt, zgrajen v jugoslovanskih ladjedelnicah. Ob tem velja poudariti, da je na svetu le malo držav, kjer lahko izdelajo takšne ploščadi, saj je njihova graditev tehnološko precej zapletena in zahtevna. Zagrebška INA-Naftaplin bo »Labin« uporabila za raziskovanje Jadrana, saj so dosedaj ugotovili, da je nekaj obetavnih področij z nafto in plinom. Tako naj bi nahajališče plina

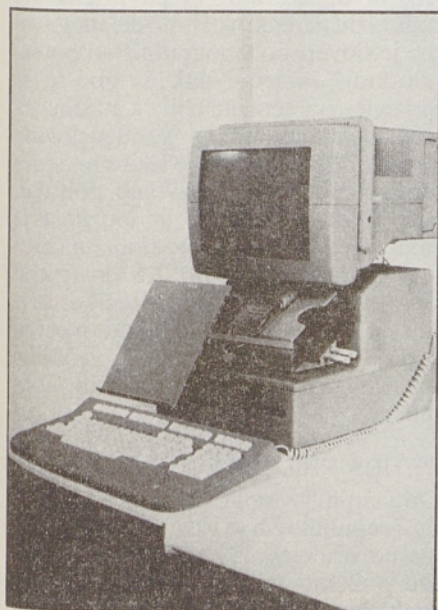
jugovzhodno od Pulja že prihodnje leto povezali s plinovodnim sistemom v Istri in na Kvarneru, medtem ko naj bi bila večja nahajališča nafte predvsem na območju Srednjega Jadrana.

Plovila za ameriško tržišče

Elan iz Begunj je pričel s proizvodnjo nove manjše jadrnice, po kateri je veliko povpraševanje. Letno jih bo Elanova temeljna organizacija Plastika izdelala 110, od tega jih bodo 30 odstotkov izvozili. Za novo sezono pripravljajo dobro opremljena plovila za tržišče ZDA. Doslej so največji kupci njihovih jadrnic Italijani, Nizozemci in Francozi. Elan ima v načrtu proizvodnjo novih velikih jadrnic, ki bi bile zanimive za naše prevoznike v turističnih centrih.

Uspešno v SVEA

Zagorska tovarna pohištva Slovenjales SVEA, ki so jo konec lanskega leta pestile velike finančne težave, zdaj dobro uresničuje svoj stabilizacijski načrt. Fizični obseg proizvodnje v temeljni organizaciji Pohištvo je za 13% večji kot v lanskih prvih štirih mesecih, na žagi pa so proizvodnjo povečali celo za 23%. Doslej so izvozili že za 200.000 dolarjev izdelkov, kar je nekoliko manj, kot je zapisano v letnem planu. Mizarji bodo v naslednjih mesecih primanjkljaj nadoknadili z večjim izvozom v arabske države, za kar že imajo naročila.

Iskrin računalnik Triglav

Slovensko vinogradništvo danes in jutri

Okoli dve tretjini slovenskega kmetijskega prostora je na bolj ali manj strmih legah in na pobočjih, kjer ni mogoče intenzivno pridelovati vseh kultur. Slovenci zato povsod tam, ker so ustrezne specifične podnebne in talne razmere, že stoletja gojimo vinsko trto in pridelujemo vina različne kakovosti. Klima, tla, lega in sorte dajejo slovenskim vinom posebnost in zna-

čaj. Predvsem v podravske in primorske vinorodne rajone lahko dosežejo vrhunsko kakovost in se tako uvrščajo v sam vrh svetovno znanih vin. Nekatera izrazita vinorodna območja, kot so Brda, Vipava, Koper, Haloze, Kozjak, Slovenske gorice, Bela krajina itd. pa dajejo edini kruh in zaslužek mnogim vinogradnikom in vinarjem.

CENO IMA KAKOVOST

Izrazitih vinogradniških leg, pravijo strokovnjaki, imamo v naši republici okoli 34.000 hektarov. Na tolikšnih površinah bi torej lahko pridelovali grozdje in vino pretežno vrhunske kakovosti, ki jo vse bolj cenijo tudi v tujini. Vendar imamo ta čas v Sloveniji le še okoli 14.000 hektarov rodni vinogradov, kajti zadnja leta so bila vinogradnikom vse prej kot naklonjena. Slovensko vinogradništvo je celo zašlo v tako hude probleme in težak položaj, da je interes zanj upadel; obnova je praktično zastala, vinogradniške površine so se začele manjšati. Na ptujskem koncu, kjer je sicer doma izjemna kakovost, so v zadnjih letih sadili vinograde v glavnem le še »vikendarji«, vinogradniške (in sadjarske) lege je začel preraščati gozd. Ta neljubi proces je bilo opaziti še drugje, vinogradništvo pa si utegne vnovič opomoči šele po zadnjih podražitvah grozdja in vina, ki so vsaj deloma dohitele zamujeno in večletno zaostajanje cen.

Slovensko vinogradništvo je – v primerjavi z jugoslovanskim – v posebnem položaju. Na drugih območjih namreč prevladujejo vinogradniške površine na ravnini, kjer je pridelovanje cenejše, mogoče pa je dosegati tudi znatno višje povprečne pridelke. V zaostrenih gospodarskih razmerah, ko administrativno določanje cen teh razlik ni upoštevalo, ni pa priznavalo tudi različne kakovosti pridelanega vina, je slovensko vinogradništvo potegnilo krajši konec. Nauk, ki smo se ga Slovenci ob tem naučili: z našim šestodstotnim deležem v jugoslovanskem vinogradništvu ne moremo spreminjati zastavljene razvojne politike; naša edina priložnost in možnost je samo izjemna kakovost, ki ima na svetovnih tržiščih tudi do 2,5 do trikrat višjo ceno kot količinsko velika, sortno ne najbolj ustrezna in kakovostno nižja predelava, kar velja za večji del jugoslovanskih vinogradniških območij.

PETINA PRIDELKA V IZVOZ

Od skupnih vinogradniških površin v naši republici jih je v družbeno organizirano pridelavo vključenih polovica. Do preloma stoletja naj bi to število praktično podvojili (v družbeno organizirano pridelavo grozdja in vina naj

Med kraškimi vinogradi (foto: Janez Zrnc)

Novi vinogradi nad Metliko v Beli krajini

bi zajeli okoli 15.000 vinogradov, razširitev pa bo šla pretežno na račun večje kooperacije). Prek organiziranih, legalnih in znanih poti naj bi letno pridelali okoli 8000 vagonov vina, kar je tudi zdajšnja registrirana poraba vina v Sloveniji. Šele čez 15 let se nam

torej obeta, da bi (statistično gledano) sami pridelali toliko vina, kot ga popijemo, vendar ne bo tako. Slovenska vina si namreč zadnje čase vse uspešneje utirajo pot na tuje trge in naši vinogradniki in vinarji načrtujejo, da bi leta 2000 izvozili petino pridelka in

ga – zavoljo malih »serij«, majhnih količin ene sorte ali kakovosti vina – prodali predvsem v originalnih polnilih v steklenicah. Izkušnje Slovina, Vinaga, pa tudi drugih slovenskih vinajev, potrjujejo, da so na pravi poti.

IVAN CIMERMAN

Od slamnate kočice do zidane hiše

Od najstarejšega slovenskega mesta Ptuja ob reki Dravi je do Zamušanov 12 kilometrov. Zamušani so vasica, ki se razprostira ob vznožju obrobne gričevja vinorodnih Slovenskih goric, ob levem bregu Pesnice ter segajo na 210 m visok vrh, kjer jih razmejuje cesta prek grebena od sosednje vasice Preclave. Zamušani spadajo v občino Ptuj, Preclava pa v Ormož, medobčinska meja pa tudi sredstva, ki jih namestijo napredku, cepi na polovico. Tako imajo v Preclavi že vodovod, Zamušani pa še ne, elektriko pa imajo oboji. Razpotegnjena vasica na slemenu Preclavskega hriba na peščeni, lapornati ilovici prideluje kvalitetno vino. Njiv in travnikov ni dovolj, le krpe okoli hiš, sadno drevje pa bolj redko. Bukov in borov gozd skrivata poleti borovnice in gobe. Nabiralec splaši zajca, fazana, srno ali lisico. Butane hiše, narejene iz plev in ilovice, krite s slamo, so vse bolj redke. Polkmetje se zaposlujejo v industriji na Ptuj, to-

varni aluminija v Kidričevem (19 km), v Mariboru (40 km) ter v Ormožu (9 km).

Vaščani po svojih močeh preurejajo ilovnate s slamo krite kočice, kadar kdo gradi, mu vsi priskočijo na pomoč. Mnogi med možmi-gospodarji so okusili kruh na tujem, največ v Avstriji, kot zidarji in delavci so preromali dobršen del Evrope in se marsičesa naučili. A nekaj jih vleče med te griče, ki jih v lepem oktobrskem dnevu prežarja sonce, da se iskri mlado grozde na trsah kot solze, ki napovedujejo dobro kapljico v jeseni. Ob poti kopači dvigajo motike visoko v zrak, zemlja je mehka in voljna. Nove trnove kole zasajajo v močno gnojeno ilovico, na traktorju štrlijo iz cekarja številna grla steklenic, za žejo in moč.

Za ovinkom nas pozdravi čedna hiša, ob njej je vrt in gospodarsko poslopje, v katerem krulijo pujski. Skoz okno

strmi nekdo in kot tujec začutim plašno zadrego pred psom, ki se trga z verige in penavo laja. Gospodar Stanko Gregorič v kleti pretaka vino in začetna nezaupljivost se počasi umika, dokler je ne preplavi prirojena gostoljubnost, značilna za te ljudi, ki se prebijajo s trdim, poštenim delom.

V SVET ZA NOVO HIŠO

V kuhinji zaroji. Gospodinja Ana, 83-letna babica, tudi Ana, pa hčerke Terezija z detetom Darjico, Sonja, Anica, Marija in Stanko, moški naslednik, ki se ves čas nezaupljivo drži. Gospodar povzame: »Tu je stala slamnata kočica mojih dedov, stara več kot sto let. V Kidričevo sem hodil delat, zarana sem vstajal, zaslužek pa je bil tako boren, da se ni dalo živeti. Bil sem kovač po poklicu, delo me je najbolj zanimalo in mojstrsko šolo sem obiskoval. Nato pa sem si izposloval turistično vizo in se odpravil v Avstrijo za delom. Našel sem si ga pri zasebniku Buttzi Hermanu, ki je imel betonarno in me je zaposlil kot vzdrževalca strojev. Od jutra do večera smo delali, po normi, po 12 šilingov na uro sem zaslužil, od 2800 do 3200 mesečno. Delo je bilo naporno in umazano, v razbehljenem, sončnem vremenu, na snegu in v dežju. Mešalce, buldožerje, bagerje in viličarje popravljati sredi blata in jarkov ni lahko. To je bilo v Kötzmansdorfu (Kotmari vasi), okoli 18 km od Celovca. Bilo nas je 18 Slovencev, od teh sem jih na šefovo pobudo sam »gor spravil« 14 fantov. Trije smo ostali pri Buttziju. Vsake tri mesece sem hodil domov, po letu 1969, ko je bila podpisana konvencija z Avstrijo.

Leta 1971 je firmo prevzel Alois Leeb, ki je bil boljši gospodar kot prejšnji. Prejšnji lastnik je bil vojni invalid in zelo skop. Zdaj so nam plačali do 6 ur, če je deževalo in nismo mogli delati, dobili smo boljše stanovanje, plačane večerje. Kuhali smo si sami, nekaj

Stanko Gregorič z ženo Ano in svojimi pred novozgrajeno domačijo v Preclavi v Slovenskih goricah.

Zadaj za novozasajeno trto se na gričku dviga nova hiša, zgrajena z žulji enajstletnega garanja v Avstriji.

smo si prinesli z doma, večinoma smo jedli priložnostno, suho hrano in zbolel sem na želodcu . . .

Jezik mi ni delal težav, saj sem se nemščine naučil že v šoli. Po letu 1973 sem ostal sam pri Leebeu, med samimi Avstrijci. Mnogokrat sem imel manj težav kot z našimi fanti. Pri delu sem bil dosleden in prizadeven, zato so me poslali v center. Z nadurami sem si prislužil toliko, da me ni bilo sram pred domačimi, ki so od mene veliko pričakovali.«

NOVA HIŠA, KJER JE STALA KOČA

Marca 1978 sem se vrnil. Enajst let je minilo od te moje tlake in prihranil sem si za novo hišo in gospodarsko poslopje ter si kupil zemljo, tako da je imamo zdaj okrog hektar. Nazadnje mi je bilo kar žal oditi, saj sem zaslužil okrog 7000 šilingov, kar je še danes lepa plača. A kaj sem hotel . . . Po prihodu sem zaslužil v dinarjih 4.520, kar se ni dalo primerjati s tujino. Šestindvajset let mi je bilo, ko sem odšel leta 1965 in otroci so me že zelo rabili . . .«

Njegova zvesta soproga ves čas dopolnjuje njegovo pripoved in ko jo vprašam, kako je prenašala možovo odsotnost, ji rahle solze orosijo oči: »Boljše, da me ne vprašate, kako mi je bilo! Slamnata vdova sem bila, otroci so se rojevali in na dnino sem hodila. Z mamó sva komaj vse zmogli . . .«

In napotimo se okrog hiše in vrta in gorice, ki daje žlahtno kapljico, ki kristalno odseva v kozarcih. V hlevu se spet oglasijo imenitni pujski, zajčki nas nemo opazujejo in iz kuhinje že ves čas dehti kosilo, saj se je pogovor zavlekel.

Mati Ana takole pove: »Ko je mož odšel na tuje, je bila najmlajša, Sonja stara 6 mesecev, Zinka pa eno leto. Hodila sem na »tabrh«, z delom sem

morala odslužiti zemljo, ki smo jo najeli, da bi na njej pridelali najnujnejše, za koruzo in krompir. Imeli smo le »goli breg«, kjer je stala koča, vsa vegava in razmajana. Ko je zapihala sapa, sem hodila na podstrešje in držala šope slame k sebi, da je ni odneslo. Na postelje nam je teklo, kadar se je pošteno ulilo. Po otrocih je teklo. Veste, slama je privezana z gožicami za trame, gožice pa so podgane pregledale, da je slamo kar odnašalo. Včasih sem vso noč bedela, ker sem se bala, da nam odnese streho.

Leta 1970 smo začeli graditi, pa gradimo še danes. Po malem . . .«

DOVOLJ JE TUJINE, SKUPAJ SPADAMO!

Gospodinja se razvname, pozabi na nas in dopolni: »Kilometer od tod je studenec. Na glavi sem nosila škafe, v vsaki roki pa po eno vedro. Velik vrč sem imela na svitku na glavi, lahko sem plesala, pa mi ni dol padel. Pomislite – za deco, za pranje in kuho, pa še za kravice, za živad je bilo treba vse na

glavi znositi iz grape sem gor . . . Vodovod so nam napeljali komaj leta 1982, v Zamušanih pa ga še ni.«

Gospodar se zamisli: »21 številka je v tej vasi Preclavi, za zmeraj sta odšla v tujino dva, začasno pa jih tam dela osem. Zdaj ne bi šel več nikamor! Navajeni smo, da smo skupaj. Številni smo, imamo, kar potrebujemo, kdorkoli pride k hiši, žejen in lačen ne pojde naprej! Letos nas je stiskal mraz. Trsje je pozeblo. Kmalu bomo »regulili«, zamenjali trsje, 80 let je staro.«

Deca pa so vsi pridni. Terezija dela višjo pedagoško, Sonja je končala gostinstvo in je natakara, Anica hodi v kemijsko tehnično, Marija se je izučila za šiviljo, Stanko, najmlajši, 14 let star, se v sedmem razredu dobro uči . . .

Stopimo na plano. Nekaj sto metrov dalje je sosed zgradil imenitno hišo, ki bo nekakšen motel. Tudi on dela na tujem in se bo kmalu vrnil.

Vzamem med prste mastno, lepljivo ilovico. Ta gruda jih priklepa in še mnogo več, kar se ne da povedati z besedami in kar je razlito po tej razbohoteni pokrajini, ki je podobna čakajoči nevesti. Ko se enkrat z njo oženiš, se navek ne ločiš od nje, saj postane del tebe.

Po hrbitišču se vračava s Frančkom iz Preclave v Zamušane, od koder je nepozaben pogled na Ptujsko in Dravsko polje, vse do reke Drave, ki pri Zavrču zavije na hrvaško stran. Zeleni grebeni gričevnatih Haloz na desnem bregu Drave so drugi vinorodni venec, podoben Slovenskim goricam, ki oklepajo doline s te, leve strani. Z letališča Moškanjci se dvigne motorno letalo in vleče jadralno letalo visoko v kopaste oblake. Tri, štiri ure bo krožilo in zavidam pilotu v njem v beli nedolžnosti in neskončni tišini za to razkošje.

Sosedje Gregoričevih iz vasi Zamušani, ki se radi obiskujejo ob nedeljah, ko ni toliko dela, da zvrnejo kozarček dobrega.

Moj življenjski sopotnik

Sodobni človek je vkljenjen v klešče vsakdanjega ritma, ki ga omejuje na malo število ljudi, katere srečuje v službi, v kavarni, gledališču, kinu, mestu ali na vasi, kjer prebiva, na redkih zabavah in prireditvah, v klubih in organizacijah. A kje srečati pravega, tistega, ki bi z njim preživel vse življenje? Kako si ustvariti dom, poiskati ženo ali moža, ne da bi se prevarali, pokesali in nepopravljivo zmotili? V Sloveniji imamo za ta namen v Ljubljani skupino strokovnjakov, ki delajo v ŽIVI, svetovalnici za življenje v dvoje, podružnici pa imajo tudi v Zagrebu in Beogradu.

Mnogi izseljenci iz druge ali tretje generacije, ki so se rodili v tujini, si želijo imeti nevesto ali ženina iz Slovenije. Na Živi se oglašajo kandidatke in kandidati od 19 do 82 let. Vse več je slovenskih deklet, predvsem izobrazjenk, ki znajo tuje jezike in imajo diplome, ki se želijo omožiti v drugi državi in si ustvariti dom in družino. Iz tujine pa se največ oglašajo moški, ki so si ustvarili eksistenco in hočejo Slovenko za ženo. Največ se jih oglašča iz Nemčije, Kanade, Združenih držav Amerike, Avstralije, Švice, Švedske... Včasih je treba ugoditi zelo zahtevnim iskalcem, ki se hočejo zaljubiti prvič v življenju in za zmeraj. Oglašajo pa se tudi vdovci, ločenke z otroki, ki si na ta način iščejo očeta ali mamico.

ŽIVA POSLUJE V POPOLNI TAJNOSTI

V Živi ne izdajo nobenega imena, nobenega podatka o svojih strankah, ki jih imajo v kartoteki okoli 5000. Izveš lahko, da sta se našla Urška z Gorenjske in vdovec iz Avstralije, oba sta bila vpisana v to kartoteko, on je štel 50, ona 43 let. Nenavadno snidenje v prostorih Žive je bilo tudi med 33-letno kandidatko in 39-letnim ženinom, Slovincema, ki sta živela v Nemčiji in Libiji, in se srečno našla za dolgo skupno pot.

KAKO SE VKLJUČITI MED ISKALCE?

Ob vpisu med kandidate, za katerega se lahko odločite tudi preko svojih znancev in prijateljev, podpišete dogovor o medsebojnih pravicah in obveznostih, kar daje zaupanju strokovni in pravni pečat, ter izključuje možnost, da se tega načina lotijo pustolovci in

prevaranti. Svetovalnica se obveže, da bo s pomočjo svojih strokovnjakov preučila vsakega kandidata, njegove lastnosti, potrebe, želje, navade, življenjsko zgodovino ter na podlagi večkratne analize in dogovorov predlagala ustreznega partnerja. O času srečanja se lahko odločita sama. Živa opravi tudi vso korespondenco, vzpostavlja stike, svetuje in spremlja razvoj zveze do mogoče poroke ali sklenitve drugačne skupnosti med partnerjema.

Kandidat(ka) izpolni poseben vprašalnik, s katerim dobi strokovnjak, psiholog popolno sliko o njem, od rojstva, preko premoženjskega stanja, poklica, želja, zahtev, interesov, spolnih navad in prepričanj, hobijev, želje po otrocih, duševnosti...

Vsak priloži še tiste fotografije, ki ga najbolje izražajo, da jih lahko Živa posreduje kandidatu, in ga spozna za primerne.

Vsak ima osem kandidatov za izbor, časovno pa njihovo medsebojno navezovanje ni omejeno.

Za naše izseljence je najboljši čas za srečevanja obisk v domovini. Nobeno pismo, nobena fotografija ni tako usodna, kot živ stik z bodočim življenjskim tovarišem. Zgodilo se je celo, da je osemletni fantek, ki je z očetom čakal v čakalnici Žive, zagledal prav tako nervozno čakalko in dejal: »Ti boš moja nova mamica!« In je res postala!

Cena za osem navezovanj stikov s kandidati je do 900 nemških mark, ali enak znesek v drugi valuti, v to so vključeni vsi stroški in posredovanja ter delo strokovnjakov z razgovori.

So primeri, da se kandidati precevnjujejo, da omahujejo v sebi, da iščejo v novem partnerju nekdanjo ženo ali moža ali pa imajo probleme s spolnostjo in prilagajanjem. Za takšne imajo v Živi psihologe ali seksologe, ki svetujejo in usklajajo različne svetove med seboj, kajti »vsak človek je zase svoj svet, čuden svetel in lep, kakor zvezda na nebu«. Vsak je tudi sam zase nepopoln.

Iluzija je, če nekdo pričakuje, da bo srečal princa ali princesko svojih sanj. Hvaležen je lahko, če sreča stvarno, sebi primerno družabnico ali sopotnika, ki bo ob njem srečno zaživel v dvoje.

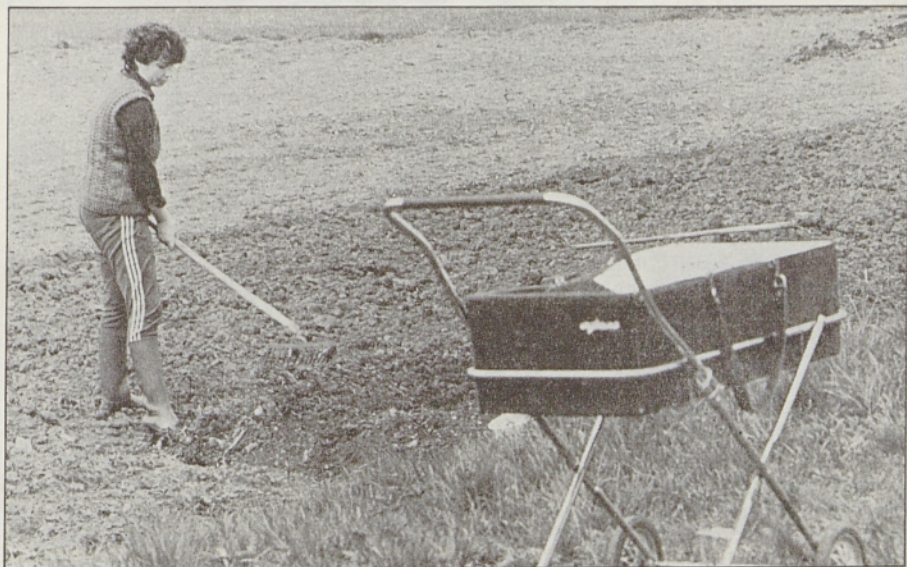
Zaradi plahosti in neodločnosti ostanejo v življenju mnogi na stranskih tirih, medtem ko pogumni sedejo na vlak in se odpeljejo sreči naproti.

V modernem svetu, zlasti na Zahodu, imajo za taka iskanja kompjuterske metode, vzorčenja na osnovi računalniške obdelave podatkov, tako v Evropi kot na Japonskem, Ameriki in še kje.

V Živi pa je še vedno v ospredju topel, človeški, neposreden stik in odkrit pogovor. Pogovor z lastovkami preko oceana, s potomci Slovencev, ki bi radi ohranili svoje korenine in košček domovine v svojem na novo odkritem sopotniku skozi vse grdo in lepo, kar jih čaka na svetu.

Pišite ali obiščite Živo. Naslov: ŽIVA, svetovalnica za življenje v dvoje, 61000 Ljubljana, Hranilniška 7 a Jugoslavija. Telefon: (061) 313-186, 325-865.

Foto: Janez Zrnc

Sončni 30. izseljenski piknik

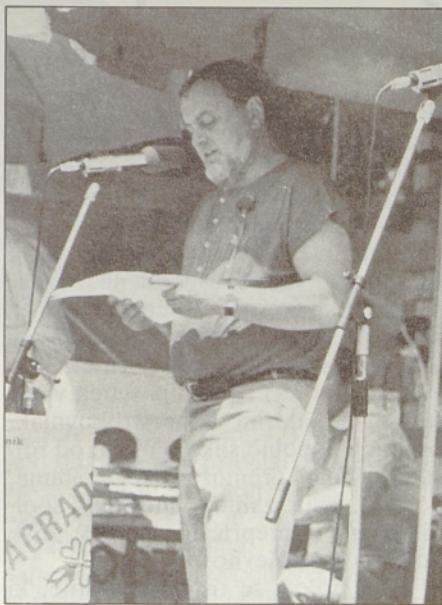
Ni težko po spominu sestaviti veder in sončen mozaik vtisov in vanj vključiti vse tisto, kar zaznaš iz svojega sveta: ta dan se je Škofja Loka kopala v soncu. Takšno so najraje slikali naši slikarji – velikani na začetku našega stoletja Ivan Grohar, Richard Jakopič in Matija Jama. In vsako leto je barvni odtenek več.

Tridesetletnica piknika se družijo s 40-letnico osvoboditve Jugoslavije, tistim prelomnim obdobjem, ki smo se ga lotili leta 1945 z velikim zanosom in žrtvami. Mnoge je sla po spoznavanju sveta in pretrda domača gruda ali trpko razočaranje nad neizpolnjenimi sanjami pogнала z doma. Mnogi so hoteli uveljaviti svoje znanje, zamisli in pamet v skokovito se razvijajočem Novem svetu ali jim mladostna, pustolovska žilica ni dala miru. Leta so zalizala rane, čas je ozdravil marsikaj.

Po različnih kontinentih smo se raztepli po svetu, naša razseljenost pa je lahko za tako mali narod usodna. Zato je tembolj pomembno, da ohranjamo našo besedo, navade, običaje, kulturo, nacionalni ponos in občutek pripadnosti matični domovini, da bi se s svetom oplojeni vrnili vsaj nekateri. Te vezi se kažejo v obliki različnih dejavnosti, ki jih gojijo naši izseljenci po svetu, včlanjeni v več kot tisoč slovenskih izseljenskih društev. Naša beseda se sliši preko radijskih valov v daljni Avstraliji, Ameriki, Kanadi, Evropi. Nadaljujejo jo nadarjeni literati, slovensko ime slovi po slikarjih, po vrsti pomembnih mož, ki so zavzeli v gospodarskem, političnem in družbenem življenju dežel, v katere so se izselili, pomembna mesta. Ko je bila domovina v stiski, niso nikoli pozabili nanjo. Spomnimo se samo prizadevanj slovitega pisatelja Louisa Adamiča med drugo svetovno vojno za pomoč domovini in njeno priznanje v svetu, na neštete humanitarne akcije takoj po vojni in pri obnovi domovine, pozneje pa pri naravnih ujmah v Skopju, Posočju, na Kopaoniku, v Črni gori.

Dobrotljivost in pripravljenost pomagati svojim Slovincem v domovini kažejo rojaki na tujem pri zadnjih akcijah pri nakupu najsodobnejših aparatov za opremo v naših bolnicah v Ljubljani. Tako je treba posebej pohvaliti akcijo Slovenske narodne podporne jednote iz Združenih držav Amerike, ki je uspešno zaključila akcijo za aparat »Compustress«, ki ga je izdelala slovita elektronska firma Medtronic International Medical Corporation in je stal 55.000 dolarjev. Predstavniki SNPJ Edward Hribar pa ga je slovesno izročil ljubljanskemu univerzitetnemu kliničnemu centru 29. julija letos.

Slovenska izseljenska matica je leta 1956, po petih letih svojega obstoja, na pobudo ameriških Slovencev, ki so 4. julija praznovali dan neodvisnosti, organizirala prvi izseljenski piknik. Bil je v prelepem okolju v Kamniški Bistrici, nato pa vsako leto v drugem kraju. V Škofji Loki potekajo pikniki od leta 1968 dalje. Prvotna zamišljena piknika je prerasla v široko manifestacijo, ki jo poživljajo folklorni ansambli,

Matjaž Jančar, predsednik Slovenske izseljenske matice, med pozdravnim nagovorom na izseljenskem pikniku v Škofji Loki

Dr. John Nielsen, univerzitetni profesor iz New Yorka, je v Škofjo Loko pripeljal okrog 100 članov rodovine Rojškovih, nekaj iz Amerike, nekaj iz domovine

Recitatorica Lidija Lapuh iz Avstralije

pevci, kulturne skupine, orkestri s pevci ali brez njih.

Zlasti so pomembna ta srečanja za mlade, tretjo generacijo, ki je rojena na tujem in se uči jezik ter spoznava domovino svojih staršev pri dopolnilnem pouku slovenskega jezika.

VEDRO, NEPOZABNO NA 30. PIKNIKU

Škofjeloški domačini, gostitelji so na ta slavnostni 6. julij priredili paradni mimohod narodnih noš in kolesljev. Izseljencem so dekleta v narodnih nošah pripenjale nageljne, simbol gostoljublja in ljubezni. Na ploščadi pod gradom pa je folklorna skupina »Tehnik« iz Škofje Loke zaplesala gorenjske plese in »povšter tanc« z izseljenci. Rok in Marko Kranjc sta zaigrala na violino in harmoniko, aktiv zadružnic Kmetijske zadruge Škofja Loka pa je pripravil »loško mizo« s tipičnimi domačimi jedmi. Gostje so okušali: domač kruh, pisan kolač, parjenkovo potico, pehtranove, orehove in drobnjakove štruklje, orehovo potico, krofe, kvašene flancate, buhteljne, zaseko, klobase, te dobrote pa so zalivali z medicino in okušali domače žganje, »ta zele-nega« s pelinom, brinjevec in češnjevce.

Povzpeli smo se na grad, kjer se je razgrnila paleta plesalcev, prijateljev in znancev z vsega sveta. Srečanja so se udeležili predstavniki ameriškega, avstralskega in kanadskega veleposlaništva. V imenu mesta gostitelja je goste pozdravil Matjaž Čepin, župan Škofje Loke, v imenu Slovenske izseljenske matice pa njen predsednik, Matjaž Jančar. Slavnostni govor je imela Bogomila Mitič, predsednica republiškega komiteja za turizem in gostinstvo. Pisma in čestitke pa so poslali predsednik slovenske skupščine Vinko Hafner, nadškof Alojzij Šuštar in škof Stanislav Lenič, ambasada Argentine, ameriški generalni konzulat in drugi.

Med izseljenskimi ansambli je nastopila skupina »Ljubljana« iz Essna, pristrčno je »vžgal« harmonikarski orkester Fairport Ensemble iz Ohia. Spontan aplavz je požela desetletna Lidija Lapuh iz Melbourn, ki je recitala pesmico Dragocen spomin, ki jo je napisal njen oče Ivan Lapuh zana-lasč za škofjeloški piknik, mama Marija pa jo je oblekla v slovensko narodno nošo. Vsa arena gledalcev je pritegnila pesmi, ki jo je zapel univerzitetni profesor John P. Nielsen, ki je iz Amerike pripeljal sorodnike iz rodu Rojškovih iz Spodnjega Kašlja, okoli 80 pa se jih je zbralo še doma in po pikniku so obiskali domačiji prednikov. Sledili so nešteti pozdravi, ki jih je napovedovalec Marjan Kralj, komaj utegnili sproti sporočati ljudem prek mikrofona. Grace Doerk, predstavnica Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) iz Chigaga je dejala: »Ponosna sem, da sem hčerka slovenskih staršev, čeprav rojena v Ameriki, moje življenjske sanje so s tem obiskom izpolnjene, z menoj je 75 letna mama.« Štefica Matkovič, učiteljica slovenskega pouka iz Geelonga v Avstraliji, je prav tako pozdravila vse rojake in jih povabila v deželo kengurujev, Violeta Ruparčič, ki med drugim vodi novo slovensko radijsko uro v McKeesportu, PA, je komaj

zadrževala solze ginjenosti, Ludvik Stegu iz Toronta nas je pozdravil v imenu kanadskih Slovencev, stisnili smo roko Ivanu (Johnu) Hribarju, po poreklu je iz Cerknice, junaku iz bitke za otok Iwo Jima na Pacifiku v drugi svetovni vojni, kjer se je boril v vrstah ameriških marincev proti Japoncem in bil težko ranjen; Majda Sosič-Gomez, Primorka, ki živi v Buenos Airesu in deluje v slovenskem Triglavu, je pozdravila svoje najbližje.

Med razigranimi plesalci so se oglašali razboriti juheji, tu in tam se je kakšen harmonikar oglasil takole, iz srca, pri mi-zah in urezal domačo vižo. Na razgreta lica so sončni žarki zarisali rdečelične pečate.

Natakarji so zbegani gledali velikansko družino dr. Nielsna, ki je štiri ure čakala na dehtečo pečenko in pri tem vseeno junaško prepevala slovenske narodne. . . Tudi v muzej, kjer so v gradu čudovite zbirke in nekaj minut zveneče tišine, je marsikdo rad zavil iz navzkrižnega hrupa in vpitja. Eno samo kipenje v neštetih otenkih, kot se spodobi za 30. obletnico tega velikega mednarodnega srečanja izseljencev in domačinov z vsega sveta. Še nikoli doslej nisem na pikniku srečal toliko ljudi, sto filmskih kamer bi komajda vse posnelo. Vsak po svoje smo te ure veselja shranili v svoj spomin.

Srečanje primorskih rojakov v Novi Gorici

Na vrtu hotela Sabotin v Novi Gorici je bilo v soboto, 20. julija, 27. srečanje rojakov s primorske regije, ki so bili ta čas na obisku v domovini. Prišli so od vsepovsod: iz ZDA, Kanade, Venezuele, Argentine, Avstralije, Francije, Nemčije, Švice, Belgije in še od kje. Dobrodošlico jim je pripravila domača godba s promenadnim koncertom. Udeležence je nato pozdravila predsednica podružnice SIM, pisateljica Anna Praček Krasna, ki je na kratko orisala pomemben delež naših izseljencev po vojni ob raznih humanitarnih akcijah, še posebej pa zdaj, ko so ameriški Slovenci zbrali denar za nakup modernega aparata za diagnostiko srčnih obolenj.

Navzoče sta pozdravila tudi pod-

predsednica skupščine občine Nova Gorica in predsednik Slovenske izseljenske matice Matjaž Jančar.

V nadaljevanju kulturnega programa je moški pevski zbor iz Mirna občuteno prepeval slovenske narodne pesmi, ki so vsem segle do srca. V družabnem delu pa je goste zabaval domači ansambel Kocka. Program je popestril še znani pevec latinsko-ameriških pesmi Alberto Gregorič.

Rojaki so se razšli v poznih večernih urah in si med seboj zaželeli snidenja na prihodnjih prireditvah. Zahvala za dobro pripravljeno srečanje gre predvsem neutrudnem tajniku podružnice SIM v Novi Gorici Kristijanu Bavdažu in njegovi sodelavki Zori Pelikan.

M. G.

izrazil zadovoljstvo, da so se rojaki v tako lepem številu udeležili tega srečanja in pohvalili njihova prizadevanja za ohranjanje narodnostne pripadnosti daleč od stare domovine. »Hvala za to zvestobo«, je dejal, »in naj vam ne bo žal, da premorete to redko dragotino v svetu in veku, kjer te vrline ne štejejo mnogo in je vse drugo bolj v časteh. Plačilo za vašo zvestobo je lepota vašega starega kraja, nikjer toliko zelena in toliko pesmi, nikjer toliko bujnega valovanja prostora in misli od včeraj v jutri. Nikjer tako bistrih potokov in skrivnostnih poti, ki vodijo v praznik, ne v prazno! Nikjer obličja stvarnosti, ki bi se tako hitro, tako očitno spreminjalo in hkrati ostajalo, začarano in očarano od izginjajoče preteklosti. Nikjer toliko moči kot na izviru mladosti pri viru rodu, pri kore-

Izseljensko srečanje v Kočevju

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Kočevju je v sodelovanju z lokalnimi oblastmi in društvi organizirala srečanje slovenskih rojakov, ki so se v tem času mudili v domovini. Po prisrčnem sprejemu pred skupščino občine so se rojaki, nastopajoči in gostitelji napotili v prijetno okolje v Dolgo vas k brunarici. V bogatem kulturnem programu je sodeloval tudi mešani pevski zbor Jugoslovanskega rudarskega, pevskega in podpornega društva Jadran iz Freyming-Merlebacha v Franciji, ki se je v tem času mudil na koncertni turneji v Sloveniji. Predsednik podružnice Stane Jajtič je s toplimi besedami pozdravil rojake, nastopajočim in posameznikom izročil darila in priznanja, predstavnik Slovenske izseljenske matice Franc Razdevšek pa je

Jadranovi pevci iz Francije med nastopom v Kočevju

ninah porekla. To poreklo je pristno in neizbrisno, vemo zanj in ga v urah preizkušeni in hudega, čutimo kot moč in pomoč, kot vest in klic po samozavesti. . .«

Vsem je bilo neizmerno žal, da je nevihta prekinila srečanje, ki se zaradi razmočenosti terena tudi pozneje ni moglo nadaljevati. Še posebno pa je

bilo žal članom pevskega zbora »Jadran«, ki so tudi tu našli veliko prijateljev, znancev in sorodnikov, s katerimi bi se radi še malo pogovorili in sproščeno poveselili ter v popoldanskem programu še kaj zapeli. Morda se jim bo ta želja lahko izpolnila kdaj drugič, ko se bodo ponovno vrnil med nas.

G. H.

Turneja pevskega zbora Jadran iz Freyming-Merlebacha po Sloveniji

Kako pojejo slovensko pesem v Franciji

»Domovina, domovina, zbogom, zbogom zadnji krat. . .« je bil refren, s katerim je mešani pevski zbor Jugoslovanskega pevskega, rudarskega in podpornega društva »Jadran« iz Freyming-Merlebacha v Franciji zaključil vse štiri nastope na svoji prvi koncertni turneji v Sloveniji. Navdušen aplavz, čestitke, rože, izmenjava daril in seveda najskrenejše povabilo, da bi se gostje kmalu spet vrnili med nas. Nepozabno doživetje za člane zbora in za publiko. Nekdo je rekel: »Moralo so priti iz Francije, da so nam pokazali, kako se pojejo slovenske pesmi, ki smo jih doma že skorajda pozabili.«

Člani mešanega pevskega zbora pojejo že dvajset let pod imenom Jadran, še prej pa v društvi Sava in Slavček, z združitvijo katerih je nastalo sedanje društvo. V zboru tako pojejo najstarejši člani pa do srednjesholcev, mladih potomcev slovenskih izseljencev, ki obiskujejo slovenski dopolnilni pouk; nekateri so se udeležili tudi poletne šole slovenskega jezika v Kranju, vsi v skupni želji, da bi se s svojo pesmijo predstavili tudi v stari domovini, domovini svojih staršev, babic in dedov. Na pragu dvajsetletnice društva, ki jo bodo praznovali prihodnje leto, se jim je ta želja izpolnila. Sedaj smo končno tu, med vami, med svo-

jimi, je dejal Jože Zdravič, ki je na čelu društva že enajst let. Tu smo, da vam pokažemo, kaj delamo, da tudi v drugi in tretji generaciji še nismo pozabili slovenske besede, da je slovenska pesem tista, ki nas druži in ohranja, nas napaja in v težkih trenutnih bodri, nas popelje v zelene doline, cvetoča polja in travnike, na bregove žuborečih rek – domov v kraje našega otroštva.

Pevski zbor vodi že četrto leto francoski profesor za glasbo Armand Wrobel. Dirigira in poje. Ko ga poslušas, težko verjameš, da ne zna slovenskega jezika. Pa vendar je pripravil 43 članski pevski zbor na to turnejo tako kvalitetno, da ne zaostaja za tovrstnimi pevskega zbori v Sloveniji. Čeprav so člani zbora prišli na turnejo z dokajšnjo tremo, je le-ta že po prvem nastopu v Vrtojbi nekoliko popustila. Čeprav neposredno s poti, saj ni bilo časa po prihodu iz Francije niti za najmanjšo osvežitev, je bil ta prvi nastop tako prisrčen, da je bil stik med pevci in dvorano takoj vzpostavljen. Tako ustvarjeno ozračje se je do konca koncerta le še stopnjevalo in koncert je zaključil pevski zbor, ki je štel vso dvorano.

Drugi koncert je bil v prelepem ambientu dvorca Zemono. Slavnostno in prisrčno.

Člani pevskega zbora Srečko Kosovel, ki so bili organizatorji in so gostitelji dvo-dnevnega bivanja Jadrančanov v Ajdovščini, so navezali z rojaki iz Francije kar najprisrčnejše stike. Septembra letos bodo obisk vrnili in obiskali rojake v Franciji, kjer bodo imeli koncert na svoji poti v Pariz.

Tretji koncert so organizirali gostitelji v Slovenj Gradcu. S svojim nastopom je zbor krstil novozgrajeno dvorano v Starem trgu. Še posebno lepo je tu odmevala slovska pesem rojakov, saj je nova dvorana izredno akustična in je bil užitek tako nastopajočih kot poslušalcev zares izjemen.

Zaključni koncert v Senovem je bilo srečanje rudarjev, sorodnikov in znancev ter ljubiteljev zborovskega petja. Prisrčen zaključek, ki ga lahko doživljajo le svoji med svojimi. Potrditev dolgoletnih prizadevanj pevskega zbora Jadran, potrditev njegovega kulturnega poslanstva med slovenskimi izseljenci v tem delu Francije.

Med enotedenskim gostovanjem po Sloveniji, od 17. do 24. julija 1985, so imeli člani pevskega zbora priložnost spoznati in si ogledati precejšen del Slovenije. Ogleдали so si kobilarno v Lipici in uživali v prijetni senci lipiškega parka na pikniku, ki so jim ga priredili člani pevskega zbora Srečko Kosovel. Ogleдали so si bolnico Franjo, uživali ob hladu slapa Rinka v Logarski dolini, občudovali rudarsko mesto Titovo Velenje z okolico, se z vsem spoštovanjem poklonili pred spomenikom tovariša Tita v Kumrovcu in na poti v Senovo prepoznavali kraje in hiše svojcev in prijateljev, saj je bilo samo med člani zbora deset tistih, ki izhajajo iz krajev okrog Senovega in Krškega. Vmes so 20. julija zapeli tudi na izseljenskem srečanju v Kočevju, kjer so jim pripravili nadvse prisrčen sprejem in kjer bi radi še zapeli in kramljali s prijatelji in znanci, pa je, žal, prijetno razpoloženje prekinil dež.

Pevski zbor se je predstavil s skrbno pripravljenim in izbranim nastopom na vseh koncertih. Za spostitev med odmorom pa so zapeli in zaigrali tudi po domače in pokazali, kot so rekli, kako se zabavajo med sabo, po napornem delu, ko se zberejo v društvenih prostorih. Harmonika, kitari in izbrani glasovi pevcev so nudili poslušalcem svojevrsten užitek, izvajalci pa so bili tudi za ta del nastopa navdušeno pozdravljeni.

Ob povratku so se vsi člani zbora ustavili na Otroški kliniki v Ljubljani, kjer so direktorju prof. dr. Jožetu Jerasu izročili okrog 5.000 francoskih frankov, ki so jih zbrali člani društva in še dodatno člani pevskega zbora za potrebe bolnih otrok, ki se zdravijo na tej kliniki. Največje priznanje in nagrada za to pozornost so bila drobna darila, ki so jih izdelali otroci sami in jih ponudili vsem članom zbora.

Upamo, člani pevskega zbora Jadran, da ste kljub naporom te turneje uživali in bili srečni med nami. Mi se vam za vaš prihod, kulturno poslanstvo in nastope ter ves vaš trud zahvaljujemo in vas vabimo, da z vašim delom nadaljujete in nas kmalu spet obiščete.

G. H.

Lepa Ohcet v Ljubljani

Ohcet '85 v Ljubljani je bila tako dobro pripravljena in tako zanimiva turistična prireditev, da se je bodo številni udeleženci še dolgo spominjali. Poročilo se je dvanajst tujih in devet domačih parov, spremljalo jih je okrog 50 tujih novinarjev, prireditev pa si je ogledalo več deset tisoč ljudi. V svatovskem sprevodu je bilo 2.200 udeležencev, 900 v narodnih nošah.

Tudi poročni pari so iz Ljubljane odšli z najlepšimi vtisi, saj so se seznanili tako s starimi slovenskimi običaji kakor tudi s sodobno turistično ponudbo. Vse te prireditve so bile še posebej zanimive tudi za številne naše izseljence, ki so se v tem času mudili na obisku domovine.

Neveste in ženini pred vstopom v poročno dvorano na ljubljanskem magistratu

Poročni pari pred ljubljanskim magistratom z dragocenimi darili – bogato okrašenimi slovenskimi zibelkami

Uspel izlet: Summer in Slovenia 1985

Bob in Lucille Jergel iz Forest Cityja sta pritegnila na potovanje po Sloveniji skupno okrog sto ljudi, ki čutijo, da so povezani z matično Slovenijo. Povabila sta jih preko radia, preko katerega vodita radijske ure. V dogovoru s potovalno agencijo Kollander in Kompasom v Ljubljani sta nato organizirala turo. V tritedensko potovanje po Sloveniji in Avstriji so vključili ohcet v Ljubljani, izseljenski piknik v Škofji Loki in izlet na Dunaj. Z izjemo Portoroža in potovanja z letalom so bila doživetja v

vseh mestih, ki so jih obiskali, nepozabna, sta izjavila podjetna in nasmejana organizatorja.

Po tri pluse sta Bob in Lucille namenila: vodičem, voznikom avtobusa, receptorju v Holiday Innu, muzikantom, Logarski dolini, Šmarješkimi toplicam in gostilni Pekel, prav tako pa Bledu, Lipici in Ljubljani.

Svoje vtise o turi sta sporočala iz Radia Ljubljane preko satelita v Carbondale blizu Forest Cityja v Ameriko kar dvakrat. Pri tem so bili gostje oddaje Marko Pogač-

nik, Damjan Švara, Amy Jelševar, Monica Ivančič in Tone Pucihar.

O svojih globljih nagibih, ki ju vodijo vedno znova v Slovenijo, pa sta Bob in Lucille Jergel povedala: »Slovenija je najin pradam, kjer se počutiva kot doma, o tem da temu domu pripadava, nas prepričajo naši ljudje. Tu so najine korenine, tako da del naju ostaja tukaj. Ljubiva to deželo, njene ljudi, naravne lepote, glasbo in – hrano. Pripravljava se že na naslednji obisk z najglobljimi občutki in največjimi pričakovanji. Rada bi se zahvalila Slovenski izseljenski matici za ljubeznivost, gostoljubnost in spodbudo.«

In kaj povedo o svojih vtisih udeleženci izleta?

Sophie Rižner: »To je bilo moje največje doživetje! Nikdar ne bom pozabila prelepe Kranjske gore in Postojnske jame. Obiskala li smo očetov rojstni kraj Čatež, mama je z Rakeka. Ne spomnim se vseh imen okrog 30 sorodnikov, ki sem jih srečala.«

Angie Rižner-Golusha: »Blejsko jezero me je prevzelo in Portorož. Kaj neki počnete z vašimi otroki, da so videti tako veseli? Slovenija je lepa, prelepa dežela, kaj takega še nisem videla!«

Jan Pilek: »Slovak sem, z ženo Ano sva skupaj na turi. Njen oče je z Iga, mati z Rakitne. Tretjič sem na obisku v Sloveniji. Enega sina imava in tudi on si je že ogledal to deželo. Ko se vrneva v Pensilvanijo, bova vsem dejala: 'Vsi morate obiskati to čudovito deželo!«

Loretta in John Tomažič: »Nepozabna je Slovenija. Od leta 1965 sem že tajnica SNPJ in delam za slovenske potomce. Pred desetimi leti še ni bilo toliko novih hiš, trgovin, tudi promet se je zelo razmahnil, veliko več je avtomobilov. Srečni smo, da smo uspešno končali zbiralno akcijo za »heart machine«, ki smo jo poslali kliničnemu centru v Ljubljani. Zelimo si, da bi veliko koristila matični domovini.«

Lucille Jergel: »Prišli smo v rodno deželo ali deželo sorodnikov kot romarji, ki iščejo svoje korenine. In našli smo jih! Dokaz za to je, da se počutimo kot doma. Ljudje, Slovenci so naredili vse, da smo začutili, kam spadamo. Dežela je lepa, ljudje pa še bolj. Vse prehitro se je iztekel naš čas!«

Bob Jergel: »Moj oče je Dolenjec iz Šentjerneja, mati iz Ljubljane, on je zapustil Slovenijo 1904, mati pa 1910. Čeprav sem rojen prek luže, sem hotel tem našim ljudem pokazati, kam spadamo. O turi moram povedati tudi nekaj kritičnih pripomb. V turističnem smislu smo pričakovali pri storitvah več profesionalizma od agencije, ki nas je vodila. V turističnem kompleksu Bernardin bi bilo lahko bolj čisto, tudi hrupa je preveč. Holiday Inn pa si ne bi smel dovoliti, da skoraj nobeden od strežnega osebja ne obvlada angleščine. Ni dovolj, če se prijazno smehljamo drug drugemu, moramo se tudi razumeti.

Ob kupovanju spominkov silno pogrešamo umetniške slike z motivi Alp, Bleda, Ljubljane, tipične slovenske pokrajine. Nadalje bi morala biti v avli hotela tabla z najvažnejšimi dogodki v mestu in krajih dogajanj, prireditev.

Bob Jergel s soprogo Lucille v razgovoru z glavnim urednikom Rodne grude Jožetom Prešernom

Lucille in Bob Jergel pred Kompasovim avtobusom v Ljubljani

Skupina razigranih gostov je kar žarela od zadovoljstva pred hotelom Holiday Inn

Teh nekaj pripomb naj bo v dobrohoten namen. Tura je čudovito uspela in navdušili bomo vrsto drugih za kaj podobnega.

Angela Maseša: »V New Yorku živim, mama pa je iz Šentvida pri Stični, oče iz Šentlovenca na Dolenjskem. Dvakrat sem že bila v Sloveniji. Silen vtis je naredila name Kranjska gora, pa tudi Dunaj. Dolenjska je tako mila dežela, da bi jo kar objela.«

Marian Skiba: »Kot tajnica delam. Moje poreklo je poljsko-slovensko. Dva stara starša sta bila iz Slovenije, dva iz Poljske. Dokler nisem obiskala te enkratne dežele, nisem vedela, od kod pravzaprav izvira mo, moji in jaz.« Medtem jo že objemajo otroci sorodnikov, ki so prispeli iz Mavčič in ji prinesli uokvirjeno ročno delo, gobelin, rože, pozdrave. Nocoj je slovo. Skupaj bodo slavnostno večerjali. »To so bile moje najljubše počitnice, ki sem jih kdaj imela. Gore, reke, gozdovi, doline, me spominjajo na Pensilvanijo, kjer živim. Ljudje pa so najlepši del te dežele.«

Korenine prek seminarja

Med pomembnimi prireditvami v Ljubljani v juliju moramo omeniti seminar slovenskega jezika literature in kulture, ki ga vsako leto organizira oddelek za slovanske jezike in književnosti na filozofski fakulteti. O letošnjem, že tradicionalnem, 21. po vrsti, sem povprašal Ljubo Črnivec, tajnico seminarja.

»Seminar obiskujejo študentje in profesorji iz različnih dežel, letos prvič smo imeli tudi slušatelja iz Malte. Prihajajo pa tudi iz zelo oddaljenih dežel Japonske, Kitajske, Vietnama, Južne Amerike. Z leti pridobivamo vedno več novih obiskovalcev,« je pripovedovala Ljubica.

»Seminar sestavljajo predavanja slovenskega jezika, intenzivni tečaji za začetnike in zahtevnejša za tiste, ki imajo že določeno predznanje. Vzporedno so organizirana tudi predavanja o literaturi, o njeni problematiki in razvoju, etnološki, literarnozgodovinski in likovni ogledi. Vsako leto pripravimo strokovno ekskurzijo po Sloveniji, tako najlažje pokažemo način življenja, kulturno zgodovinske spomenike in druge zanimivosti.«

Med letošnjimi slušatelji seminarja je bilo tudi nekaj potomcev naših izseljencev, ki prihajajo z željo, da si izpolnijo znanje slov. jezika. O seminarju sem se pogovarjal tudi z Ano Rode iz Kalifornije, ki pravi: »Na seminarju sem prvič, prišla sem z željo, da bi se naučila govoriti pravilno, s starši se včasih pogovarjam slovensko, vendar pa je to premalo, da bi si lahko izpolnila znanje. Nivo učenja tukaj se mi zdi zelo visok, lektorica je zahtevala veliko in mislim, da sem se tudi veliko naučila. Poleg intenzivnega tečaja sem poslušala tudi predavanja iz literature, še posebno pa sem bila vesela izleta na Primorsko. Ker sem študentka arhitekture, me je najbolj navdušil ogled cerkve v Hrastovljah in njenih prelepih fresk iz 12. stoletja.«

Še posebno zanimanje za vse, kar se je dogajalo okrog nas, sem opazil pri Richardu Ravnikarju. Tudi on je bil prvič tukaj in je prišel iz Kansasa. Njegovi stari starši so bili iz Kranice pri Postojni, v Ameriko pa so se izselili leta 1907.

»Predstavljam drugo generacijo, rojeno v Ameriki,« je pripovedoval Richard. »Moji starši so bili rojeni v Ameriki, zato mi niso znali kaj dosti povedati o Sloveniji. Sem prvi v naši družini, ki sem jo obiskal, in tudi ne vem, če imam še kaj sorodnikov tukaj. Kot veste, nisem znal niti besede slovensko. Prišel sem z željo, da spoznam jezik, navade, zgodovino in vse, kar se dogaja tukaj. V Ameriki so se običaji in navade izgubile, naša generacija jih vedno manj pozna. Preden sem odpotoval, sem vprašal teto, kaj naj ji prinesem iz Slovenije, pa je odgovorila: samo malo zemlje.«

Po teh besedah smo za trenutek obmolknili, prešinila me je misel o neki samo za Slovence značilno mistični povezavi z zemljo, kar je potrdil tudi Richard s svojimi besedami: »Torej sem moral videti, kje so pravzaprav moje korenine,« je rekel. Po vsem tem nisem mogel več ničesar vprašati, nismo več našli pravih besed, da bi

Potomca izseljencev na seminarju slovenskega jezika in kulture: Anna Rode iz Kalifornije in Richard Ravnikar iz Kansasa.

izrazili svoja občutja. Kot so besede počasi zamirale, nas je tesnoba tok ponesele v vrtinec razmišljanja o naših usodah, minljivi

vosti časa, kot da smo našli tisto, pa smo kljub temu še bolj izgubljeni.

Oscar Molek

z domovino nikoli ni prekinil – tesna so njegova prijateljstva z nekdanjimi glasbenimi sodelavci pa s prijatelji iz mladosti.

Omeniti moramo še to: ob obisku našega uredništva je za sodelavce Slovenske izseljenske matice priredil kar kratek koncert na dveh vrstah orglic, za spomin na to srečanje pa smo mu podarili knjigo »Slovenska pesem«, ki jo je izdala Dušica Kunačeva.

Kam se bo odpravil s Floride? Pač tja, kamor ga bodo povabili, že zdaj pa ima povabilo, da bi nastopal prihodnje leto v času svetovne razstave EXPO '86 v Vancouveru v Kanadi, brez njega pa ne bo tudi zimskih olimpijskih iger v Calgaryju. Še posebej nas je prosil, naj prek rodne grude prenesemo njegove pozdrave številnim njegovim prijateljem v ZDA in Kanadi.

Jože Prešeren

Andrej – kralj orglic

Glasba je njegov svet in tudi dneva ne bi mogel živeti brez nje. Kako bi ga človek mogel ločiti od njegovih orglic, kitare, orkestra! Že v najbolj rosnih mladih letih se je zapisal temu svetu in mu ostaja zvest še danes, ko prihaja v zrela leta. Večni vagabund je, vedno je pripravljen ljudi okrog sebe razveseljevati, jim privabiti na obraze smeh in dobro voljo.

To je Andrej Blumauer, ki ga je pred leti družba Hohner na mednarodni glasbeni konvenciji v New Yorku razglasila za »kralja orglic«.

Že kmalu po prvih nastopih in uspehih v domovini, med drugim je bil tudi zmagovalec nekdanje tako priljubljene slovenske radijske oddaje »Pokaži, kaj znaš«, kjer se je prvič predstavilo širši javnosti toliko mladih glasbenih talentov, ga je pot zane-

gove skladbe izšle pri Song Magazine v Kanadi. Izdal je vrsto single in LP gramofonskih plošč, njegov največji uspeh pa je bila plošča mehiških pesmi »Mariachi«, pri kateri je s priredbami sodeloval tudi Jože Privšek, v angleškem jeziku pa poje tudi slovenski pevec Oto Pestner.

V Ljubljano se je Andrej Blumauer pri-smejal neposredno s Floride, kjer že dalj časa nastopa kot ena od zvezd v Disneyevem EPCOT v Orlandu. Žal ni bilo časa za organizacijo kakega večjega nastopa v Sloveniji, obljubil pa je, da bo ob prvi priložnosti nastopil tudi na izseljenskem pikniku. Sicer pa kar najbolj tesnih stikov

Slovo od 60 sorodnikov in znancev

Gasilski dom v Novi Štifti v Zgornji Savinjski dolini je doživel pravi ognjeni krst, ves nov in lep. Izseljenec Tone Resnik, ki že dolgo živi v Avstraliji, je namreč povabil vse sorodstvo na poslovilni večer in jih bogato pogostil. Med gosti je bilo tudi mnogo Slovencev, ki pojejo po pevskih zborih naših društev, pa so stopili pred mikrofonski in iz srca so privrele domače pesmi.

Da je bil večer resnično zabaven, so poskr-

beli tudi Planšarji, ki so igrali in prepevali. V začetku mu je dala svoj ton pevka Andreja Zupančič, kasneje pa je vnesel latinsko-ameriškega duha še Alberto Gregorič. V zgodnjih jutranjih urah je zamirala pesem na utrujenih ustnicah, solze v očeh gostitelja Toneta pa so pričale, da skupaj z nami tega večera ne bo pozabil. V imenu Slovenske izseljenske matice mu je izročila spominsko darilo Milena Gregorič.

Andrej Blumauer

sla na tuje. Najprej v Avstrijo in ZR Nemčijo, od tod pa prek morja na ameriški kontinent. Zdalj že vrsto let skoraj ne mine dan, ko ne bi imel nastopa nekje v Združenih državah Amerike ali Kanadi. Kontinent je prepotoval že nekajkrat od vzhoda do zahoda, nastopal je v številnih televizijskih oddajah, v samostojnih showih ali skupaj z drugimi glasbenimi zvezdniki, na velikih mednarodnih prireditvah pa po verigi hotelov, trgovskih centrov idr. V več kot stotih ameriških mestih je bil organizator »oktoberfestov«, zabaval je udeležence številnih konvencij v raznih krajih, doslej je imel že preko 600 samostojnih nastopov v 25 državah ZDA.

Note z njegovimi skladbami je doslej izdala družba Hohner in Ralph Siegel v ZR Nemčiji, skupaj s ploščami pa so nje-

Ansambel Planšarji, ki ga dobro poznajo slovenski izseljenci v Avstraliji, je urezal vesele viže. Mož s kravato je Tone Resnik, poleg njega pevka Andreja Zupančič.

V *Andražu* so se odločili, da bodo ohranjali ljudsko pesem . . . Letos so že drugič nastopile družine, ki pojejo, in sicer: Pišornovi, Grebenški, Koprivški, Štosovi, Bajhtovi, Petelinški, zbor najstarejših pevk, moški pevski zbor s pevko in godec Škruba. Prireditelj je imela naslov: PELI SO JIH NAŠA MATI!

Brigadirji mladinske delovne brigade *Bela krajina 85* so v metliški občini napeljali vodovod od *Brašljevice* do *Draščičev* in prenovili vodovod *Rajakovič-Kuljaji-Glavica*. Vrednost del je okoli deset milijonov dinarjev, opravila pa so 15.000 delovnih ur.

V *Beltincih* je potekal od 2. do 4. avgusta 15. folklorni festival na katerem je folklorna skupina Beltinci prejela evropsko nagrado sklada F. V. S iz Hamburga za izvirnost in negovanje folklorne tradicije, ki jo podeljuje mednarodni odbor za to aktivnost v Hamburgu. Nastopila je akademska folklorna skupina France Marolt iz Ljubljane, folkloristi iz Petrovega Sela na Madžarskem, predstavniki Gradiščanskih Hrvatov, v Moravskih topličah pa skupina italijanske manjšine iz Galižana pri Pulju. Porabski in koroški Slovenci pa so zaplesali v *Rakičanu*. Plesne nastope je spremljala etnografska razstava, kjer so prikazali izdelke iz šibja, koruznega ličja in slame. Nastopili so ljudski godci in pevci.

Na 18. poletnem srečanju gledaliških skupin v *Celju* je nastopilo 15 skupin iz Slovenije. Med njimi je bilo veliko eksperimentalnih, ljubiteljskih, ki preraščajo to raven in se približujejo poklicni gledališki dejavnosti. To so bile resnično amaterske skupine, ki se pogumno, mlado, svobodno predajajo iskanju. Nastopali so tudi v *Trbovljah* in *Štorah*.

V začetku septembra, ob novem šolskem letu, bo v sestavi srednješolskega centra odprt v *Črnomlju* nov oddelek naravoslovno-tehniške usmeritve. V *Črnomlju* je bila doslej namesto nekdanje gimnazije le družboslovna usmeritev za vso regijo, gospodarstvo pa ni dobilo dovolj kadrov.

Od 1. do 21. avgusta je bil v hotelu Bor na *Črnem vrhu* nad *Idrijo* mednarodni astronomski mladinski tabor IA-YC '85. Organiziralo ga je Astronomsko društvo Javornik in gibanje »Zna-

nost mladim« v sodelovanju z International Workshop Astronomy. Jugoslavijo so zastopali udeleženci, ki so z raziskovalnimi nalogami sodelovali na tekmovanju gibanja »Znanost mladini« s področja astronomije in najuspešnejši astronomi-amaterji.

Na *Gomilskem* so se zbrali v kulturnem domu to poletje mladinci, ki delajo v okviru centra za klubsko dejavnost v *Žalcu*. Pripravili so srečanje plesnih skupin iz žalske, velenjske in celjske občine. Najbolj prizadevnim so podelili občinska priznanja.

Školjkarji podjetja Riba v *Izoli* so dobili stroj za čiščenje školjk, s katerim bodo na uro očistili do dve toni školjk. To delo je doslej ročno opravljalo pet ribičev, zaposlenih v Droginih gojiščih školjk. S tem bodo dosegli boljši izbor in višje izvozne cene.

V avgustu je bila v Washingtonu razstava Design Excellence, ob kongresu mednarodnega združenja industrijskih oblikovalcev, kjer so se predstavili tudi Slovenci. Stol iz *Kamnika* je razstavil izbor sedežnega pohištva, Elan iz *Begunj* kolekcijo alpskih smučiči, Alpina iz *Žiri* z modeloma alpskih in tekaških čevljev, Unior iz *Zreč* zbirko novega orodja, Prevent iz *Slovenij Gradca* šotore in nahrbtnike, Almira iz *Radovljice* pleteno žensko konfekcijo, nastopili so še Donit iz *Medvod*, Tomos iz *Kopra* in rehabilitacijski center iz *Ljubljane*.

Med 15 Novolesovimi proizvodnimi organizacijami je Lipa v *Kostanjevici na Krki* začela z novo proizvodnjo – izdelujejo kopirane in stružene elemente, dele za Novolesovo stilno pohištvo za izvoz. Nova naložba je stala 180 milijonov din, letno nameravajo narediti štiri milijone lesenih elementov in pridobiti milijon in pol dolarjev iztržka.

Na *Koroški Beli* bodo sezidali dve stolpnici, ki bosta imeli po 56 stanovanj. V njih bodo začasno prebivali tisti, ki bodo gradili v tem kraju projekt »JEKLARNA 2«, ki bo sodil k jeseniški železarni.

Iskra, ki ima sedež v *Kranju*, je sklenila pogodbo s Slonokoščeno obalo, po kateri bo prodala v to afriško državo 20.000 enofaznih števecv,

vrednih dva milijona francoskih frankov. Ta posel so sklenili s posredovanjem predstavništva Ljubljanske banke v Abidjanu.

Prvega avgusta so proslavili občinski praznik v *Kranju* z otvoritvijo dveh objektov. Na *Zlatem polju* so odpri šolo Iskrinega izobraževalnega centra, na *Planini* pa telefonsko centralo.

Ina Nafta iz *Lendave* slavi letos svojo 40-letnico. 21. decembra 1945 je začelo poslovati v okviru zagrebškega Kombinata za nafto in plin podjetje IZVORI NAFTE LENDAVALA. Z vrtanjem so začeli 10. januarja 1946.

V *Levcu* pri Celju nameravajo v prodajalni Name razširiti prodajne prostore, kjer bodo prodajali samo izdelke drobnega gospodarstva. Gre za izdelke obrti, ki se vse bolj uveljavlja, zlasti v zasebnem sektorju in smo jih videli na celjskem sejmu obrti.

Krajevna skupnost *Ljubečna* je s pomočjo tretjega samoprispevka v vse zaselke napeljala vodovodno omrežje. Začeli so graditi kanalizacijsko omrežje in obnavljajo dvorano v združenem domu, prenavljajo pa tudi proizvodnjo opečnih izdelkov. Tudi izvoz so izboljšali.

V mestu Curritiba, 400 kilometrov daleč od Sao Paula v Braziliji, je bil od 12. do 21. julija mednarodni festival lutkarjev. Udeležilo se ga je Lutkovno gledališče iz Ljubljane, denar za vozovnice pa je zbralo 37 delovnih organizacij, kar je enkratno! Ljubljanski lutkarji so svetu pokazali Kozlovsko sodbo v Višnji gori.

Na četrtem svetovnem festivalu folklore v kanadskem Drummondvillu je nastopilo 20 folklornih skupin iz 12 držav, skupno okoli 500 plesalcev. Pod vodstvom Vasje Samca so se tega festivala udeležili tudi folkloristi KUD Študent iz *Maribora* s 45 plesalkami in plesalci ter muzikanti.

V občini *Ormož* je huda pozeba povzročila za 1,62 milijarde dinarjev škode, v občini *Ptuj* pa za 1,95 milijarde, kar predstavlja 9,22 odstotka lanskega družbenega proizvoda te občine ali skoraj 54 odstotkov njenega lanskega proizvoda v kmetijstvu. Najbolj so prizadeti vinogradi.

Zdravilišče Atomske toplice v Podčetrtku je dobilo letos »Turistični nagelj«, ki ga podeljuje RTV Ljubljana kraju za najboljšo celostno turistično ponudbo. Poleg zdravstvenih programov imajo tudi rekreacijske, prirejajo razstave, predavanja, plese. Izlete prirejajo v Olimje, spominski park Trebče, Rogaško Slatino s Knežcem in bližnji Kumrovec.

Droga iz Portoroža ima odkupno postajo za zdravilna zelišča tudi na Mostu na Soči. Opremljena je z mlini, prešami in rezalnimi stroji, v njej dela 12 delavcev. Z Drogino odkupno postajo sodeluje 60 stalnih odkupovalcev. Med tolminskimi zdravilnimi zelišči so najbolj iskane lipa, jesenski podlesek, višinski in nižinski vrbovec, črnobina in orlica.

Prekmurski oktet praznuje letos svojo desetletnico. V njem pojejo: Ervin Žnidarič, Jože Močan, Jože Puklavc, Aleksander Vlaj, Alfred Šebjančič, Franc Kozel, Milan Banič in Franc Zver. Pesmi prepevajo v osmih jezikih, najbolj pa se zavzemajo za ohranitev izvirne narodne pesmi iz Prekmurja.

V Iskrini tovarni elektromotorjev v Spodnji Idriji so z vrsto izboljšav proizvodnje dosegli izkupiček 600 milijonov. Prenovili so stare stroje za izdelavo kompresorskih motorjev. Spodbujajo inovacije. Brez tuje licence bodo letos naredili okoli 5 milijonov različnih elektromotorjev.

Turistično društvo Rogaška Slatina šteje več kot 600 članov. Prirejajo predavanja iz estetske vzgoje, tečaje za turistične vodnike, posebna dejavnost pa je vzgoja animatorjev, ki sprejemajo in vodijo goste po Rogaški in okolici. Lansko leto so priredili več kot 100 izletov. 92% vseh sredstev namenjajo propagandi, natisnili bodo tudi brošuro, ki bo turistični vodnik po Rogaški in ostalih krajih.

Tovarna papirja Sladkogorska na Sladkem Vrhu je v prvem poletju letos izvozila 16.400 ton raznih izdelkov v skupni vrednosti 10,8 milijona dolarjev. Največ so izvažali v Italijo, Zahodno Nemčijo, Nizozemsko, Francijo in skandinavske dežele.

V Titovem Velenju so v juniju odprli novo Glasbeno šolo, zgradili so jo Ve-

lenjčani za svoj denar – samoprispevke. V njej bo osem oddelkov za 240 učencev. Slavnostni govornik ob otvoritvi je bil dr. Matjaž Kmecl, predsednik republiškega komiteja za kulturo SR Slovenije.

V Trbovljah in Hrastniku, dveh zavravskih občinah, so podelili letošnja priznanja in nagrade inovatorjem. V Hrastniku jih je prejelo 39 inovatorjev za 28 inovacij, izboljšav in koristnih

predlogov. Med njimi je rekorder Mitja Koritnik za pet izboljšav. V Trbovljah pa so podelili 27 priznanj in nagrad posameznikom in skupinam.

V vasi Vičanci pri Ormožu so začeli delavci Ina – Nafta iz Lendave raziskovati teren, kjer se obeta nahajališče plina, kot so že pokazale raziskave. Tudi v Murskem gozdu so v 3858 m globoki vrtini našli plin, ne vedo pa še, v kolikšni količini.

Jedro Kamnika krasijo starinsko oblikovani napisi nad prodajalnami.

Dvoje pomembnih avtocest

V Sloveniji smo dobili 21. junija 1985 del pomembne prometnice slovenskega cestnega križa, ki gre po smerih: predor Karavanke–Bregana in Maribor–Koper, ki je dobila naziv Ilirika – avtocesta A2.

Druga zelo pomembna prometnica je avtocesta Naklo–Ljubljana, ki se 9 km iz Ljubljane proti Kranju pred Šentvidom odcepi v desno. Ta avtocesta ima šest priključkov in sicer: Brod, Šmartno, Vodice, Brnik (letališče!), Kranj – vzhod in Kranj – zahod.

Bencin brez svinca v Sloveniji

Podjetje PETROL, ki oskrbuje vozila z bencinom, nafto, oljem, je izdalo prospekt »Z vami na poti« v slovenskem, angleškem, nemškem, italijanskem in francoskem jeziku. Potnik dobi informacijo o bencinskih črpalkah, na katerih bo dobil v Sloveniji bencin brez svinca. V ta namen so predvidene črpalke v krajih: Ljubljana, Kranj, Nova Gorica, Sežana, Škofije, Portorož, Šentilj, Maribor, Ptuj in Čatež. V prospektu so označene pomembne telefonske številke, kraji, kjer so črpalke, ki so odprte neprekinjeno in moteli. Potniki lahko pri poslovalnicah Petrola zamenjajo denar in iščejo storitve pri 130 servisih.

Naslov: SOZD Petrol, DO Trgovina, 61000 Ljubljana, Titova 66, tel.: (061) 312-755.

Kuhinja in kraji Slovenskega Primorja in Krasa

Časopisna delovna organizacija Primorske novice je izdala gastronomski vodnik za Slovensko Primorje in Kras, ki imajo praktičen značaj. To je vodnik po krajih, ki hkrati govori o posebnostih primorskih domačih jedi, kakršne pripravljajo v teh krajih že stoletja. Vodnik najprej predstavi posebnosti te kuhinje in opiše glavne jedi. Sledi opis restavracij družbenega in zasebnega sektorja, njihova ponudba, naslovi in telefonske številke. Na štirih straneh so opisani jedilniki, ki jih dobi gost v restavracijah in gostilnah skozi vse leto. Jedi pa si ni mogoče zamišljati brez prvovrstnih vin, zato se ta vodnik konča z vinsko karto in opisi vseh vin Slovenskega Primorja in Krasa. Ovitek je oblikovan v obliki pregibne

karte te regije. Natiskan je v slovenskem, italijanskem, angleškem in nemškem jeziku, v skupni nakladi 36.000 izvodov. Posamezen izvod stane 360 dinarjev, pri večjih količinah je popust. Naročite ga lahko pri izdajatelju na naslov: ČDO Primorske novice, komerciala, 66000 Koper, Ul. OF 12, tel.: (066) 23 561.

Turistični vodnik po Mežiški dolini

Koroška turistična zveza je izdala turistični vodnik, ki najprej opiše geografsko lego in posebnosti Mežiške doline. Sledi opis Raven na Koroškem, ki

imajo tudi turistične privlačnosti. Predstavi nam Prevalje, kjer so potekali zadnji boji za osvoboditev Jugoslavije in opiše prelepo okolico, Mežica in Črna, kjer so znana smučišča in gostišča, sta svetu manj znani kot turistična kraja. Obiskovalec najde v vodniku poglavje splošnih turističnih informacij in naslove, ki jih potrebuje. V zadnjem delu vodnika so barvne fotografije teh naših obmejnih krajev in karta občine Ravne na Koroškem.

Vodnik je bil natisnjen v 20.000 izvodih, cena izvoda je 300 din, če kupite več kot 40 izvodov, je cena izvoda 200 din. Naročite ga na naslov: Koroška turistična zveza, 62390 Ravne na Koroškem.

PETROL

PETROL

*Z VAMI NA POTI
IHR REISEBEGLEITER * YOUR COMPANION EN ROUTE
IN VIAGGIO CON VOI * EN ROUTE AVEC VOUS*

Slovenija

PETER SKOBERNE

Matjaševa slatina

Na obrobju Panonske nižine so številni mineralni in termalni vrelci. Ob njih so nastali svetovno znani zdraviliški kraji. Del tega najobsežnejšega območja vrelcev v Evropi sega tudi v Slovenijo in še po tej plati popestruje našo naravno dediščino. Najbolj zanimivo območje je v Slovenskih Goricah med rekama Muro in Pesnico. Tod vro na dan številni mineralni izviri, domačini jih poznajo in uporabljajo. Močnejše izvire slatin so uredili kot preproste ute s koriti ali pa v črpališča in polnilnice.

Kljub temu, da je peljala ob Goricah železnica, so začeli načrtneje uporabljati slatine razmeroma pozno. Vrelce v Radencih je odkril svetu dr. Karel Henn leta 1834. Njegov sin Roman pa je postavil temelje svetovno znanemu zdravilišču v Radencih. Poleg radenskih vrelcev so znani še vrelci v Petanjcih in Boračevi, malokdo pa pozna še kakšno manjšo slatino, ki se je ne izplača izkoriščati in je ostala v pretežno naravni obliki.

Takšna je Matjaševa slatina. Izvira na polju ob živi meji. Včasih so okolico izvira negovali in čistili. Pred nekaj leti so kakšnih 100 m od izvira navrtali vrtino, iz katere teče slatina (slika). Domačini so zato naravni vir opustili, tako da je močno zaraščen in zanemaren. Danes uporabljajo nov izvir, iz katere teče na polje dan in noč okusna slatina. Zaradi železovih primesi, ki se obarvajo, je vsa okolica rdeče obarvana.

Matjaševa slatina je le eden od mineralnih vrelcev v Ščavniški dolini. Z glavne ceste Maribor–Radgona se v naselju Sp. Ščavnica odcepi na desno proti vzhodu kolovoz ob desnem bregu reke Ščavnice. Po 500 m zagledamo levo na polju novi izvir, ki pa je ohranil staro ime. Če hočemo poiskati naravni izvir Matjaševe slatine, pa je bolje, da pokličemo na pomoč katerega od bližnjih domačinov.

Nastanek slatin v Slovenskih Goricah je raziskoval geolog prof. Ciril Šlebinger. Ugotovil je, da so v globini še vedno aktivna magmatska telesa, ob katerih izparevata voda in ogljikov dvokis. Ob razpokah potujejo te glo-

binske vode navzgor in se ohlajajo, na svoji poti pa tudi raztapljajo rudninske snovi. Od dolžine poti in geološke zgradbe je odvisno, kakšna bo kemična sestava slatine.

Ogled katere od teh manjših slatin

bo osvetlil večinoma neznane Slovenske Gorice s posebnega zornega kota, popotniku, ki bi rad spoznal pestrost Slovenije, pa dodal še en lep kamenček v poznavanju njenega bogatega mozaika naravne dediščine.

1

2

3

Rodna gruda

Slovenija

english section

News

WILL THE 1992 WINTER OLYMPICS BE HELD IN KRANJSKA GORA, TOO?

At the beginning of May, a document confirming the preliminary candidature of the towns of Villach (Beljak), Austria, Tarvisio (Trbiž), Italy and Jesenice, Yugoslavia for the 1992 Winter Olympic Games was signed by the mayors of all three towns and sent to the International Olympic Committee. In the letter of application it was stressed that the holding of the winter Olympic games simultaneously by the towns of three neighbouring countries would reflect the good-neighbourly and friendly relations of the three regions of Friuli-Venezia-Giulia, Austrian Carinthia and Slovenia, whose infrastructural capacities are already among the most developed in the world.

There are, however, a considerable number of technical obstacles to be overcome (e.g. joint application by several countries is not foreseen in the currently valid statute of the International Olympic Committee), but nevertheless it is hoped in all three towns that, sooner or later, they will be overcome.

18th INTERNATIONAL "PEN" MEETING

At the beginning of May, the eighteenth international meeting of the "PEN" writers' association was held at Bled. Taking part in the discussions, which were concerned with the theme of peace and innate enmity, were a large number of well-known writers from 29 of the world's countries.

1.5 BILLION DOLLARS FOR EXPORTED AGRICULTURAL PRODUCE

During May, the vice-president of the federal executive government, Janez Zemljarič, opened the 52nd International Agricultural Fair. Taking part in the fair are 1600 exhibitors from 75 countries of all continents.

In 1985 it is planned that agricultural produce be increased by 2.5%. In this way it will be possible to provide enough food for the domestic market, to increase significantly the federal reserves, and, at the same time, to export 1.5 billion dollars' worth of produce.

SLOVENE CENTRE AT VIENNA

At the beginning of May, Rudolf Kirchsclaeger, the President of the Republic of Austria, opened, at Vienna, the new Slovene centre, which is situated at Teinfaltstrasse 4, Vienna 1. The Slovene centre is to be a place for establishing links and an efficient information centre. The centre was established at the proposal of the Slovenes of Carinthia, together with the Croatians, Czechs and Hungarians who live in Austria.

SLOVENE MOUNTAINEER KILLED IN THE HIMALAYAS

At the end of April, after making a successful ascent of the 8500 m high Himalayan peak, Mt. Yalung Kang, the 31-year-old Slovene mountaineer Borut Bergant, from

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/III, 61001 Ljubljana. Slovenija-Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editor: Jože Prešeren

English translations: Milena Milojevič-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue.

Yearly subscription for overseas countries is 11.—U.S., 13.—Canadian or 10.—Australian dollars. Payment can be made direct to our Account No. 50100-620-010-32002-2878/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

Tržič, was killed during the descent. Together with Tomo Česen, Borut Bergant had succeeded in making the first ascent of the previously unclimbed north wall of Yalung Kang. The other members of this Slovene expedition made great efforts to find him, but were unsuccessful.

Over the last few years as many as six of our mountaineers have been killed in expeditions to foreign mountain ranges.

NEW LARGE-SCALE MAP OF SLOVENIA

Recently, representatives of the Republic of Slovenia's Survey Institute demonstrated the latest achievement of Slovene surveyors and cartographers: a map of Slovenia, constructed to the largest scale permitted for general use, 1 : 50,000. The quality of the map is very high, and its details are quite up-to-date, so that this achievement of Slovene cartographers can be compared with maps produced by the world's leading cartographic publishers.

CIRIL ZLOBEC, NEW PRESIDENT OF THE ASSOCIATION OF YUGOSLAV LITERARY-WRITERS

At the latest congress of the Association of Yugoslav Literary-Writers, which was held during April at Novi Sad, the Slovene writer, poet, translator and publisher Ciril Zlobec was elected to the office of the new President of the Association. At the congress two important documents were agreed upon. One was a general message on the occasion of the 40th anniversary of the Liberation and victory over Fascism, in which the Association supports the cause of Peace and fruitful cooperation between nations. The second document consisted of a message to the Yugoslav community. The message is based on the belief that a writer can and must represent the conscious of his time and of the society in which he lives. The message also states that culture forms the most long-lasting link between nations. For this reason, without mutual understanding, getting to know each other better and cultural exchanges, the unity of the Yugoslav nations and nationalities cannot be maintained.

EXPORT OF YUGO CARS TO AMERICA — YUGOSLAVIA'S BIGGEST EXPORT DRIVE

During July, the "Crvena zastava" Institutes of Kragujevac will start exporting the first Yugo 55 A cars to the United States. By the end of 1985 a total of 40 thousand of these cars should have been exported. This is one of Yugoslavia's biggest business deals with the U.S.A., and was certainly one of the themes discussed by Milka Planinc, president of the federal executive council, when on her recent visit to Washington. At "Crvena zastava" it is planned that, by 1990, a total of 150,000 cars will be exported annually to the U.S.A. This would provide an income of approximately 700 million dollars, which is almost twice as much as the whole Yugoslav economy earned through exports to the American market in 1984.

Yugoslavia's exports to the U.S.A. make up only 0.125 percent of America's total imports, whereas the U.S.A. is fifth amongst Yugoslavia's foreign-trade partners. The value of this trade has, in recent years, decreased a certain amount due to reduced imports of American equipment and technology. This is the result of import limitations, too, whose aim has been to make the repayment of Yugoslavia's foreign debts easier. Yugoslavia exports to the U.S.A. mainly metals and products of the metal-processing industry, furniture, chemical products, textiles, tobacco and other agricultural produce. From the U.S.A., Yugoslavia imports coal for making coke, raw cotton, leather, artificial fibres, fertilizers, soybeans and other food.

It is also planned that the "Ikarus" enterprise of Zemun will export buses for city traffic to the U.S.A., that "Ingra" of Zagreb will prepare the construction of small power-stations, whereas "Goša" of Smederevska Palanka and "Minel" of Belgrade are to join in with the construction of thermo-electric power-stations. This proves that Yugoslav enterprises are constantly seeking opportunities in the U.S. markets, although the international competition there is very stiff indeed. The American market is certainly one of the most open markets in the world, although all possibilities for additional trade benefits for Yugoslav exporters have not yet been exhausted. For this reason,

Yugoslav manufacturers of ready-made clothes are subject to the same limits as those of the big exporting countries, although only 0.1 % of all American textile imports come from Yugoslavia.

The inclusion of Yugoslav production capacity in the production programmes of American firms which export equipment of higher value to Yugoslavia offers some of the best opportunities for the expansion of trade. One good example of this is the agreement between Boeing and Yugoslav airlines, according to which it will be possible to pay for two new aircraft by means of deliveries of products to the American manufacturer.

A Californian firm specialized in electronics was among the first foreign enterprises to take advantage of the recently made changes in the law about foreign investments in the Yugoslav economy. Joint projects probably provide the best opportunities for the development of Yugoslav-American cooperation. At the beginning of June there is to be a meeting of Yugoslav and American businessmen which will be concerned with plans for joint enterprises, long-term economic cooperation, cooperation in banking and finance, and in particular in tourism.

Last year somewhat fewer than a quarter of a million American tourists visited Yugoslavia, which makes up only 3 % of all tourists visiting Yugoslavia. Nevertheless, these tourists spent as much as 130 million dollars while staying in Yugoslavia, which amounts to one-tenth of Yugoslavia's total foreign-tourism earnings. For this reason it is quite clear that an expansion of cooperation in the field of tourism from the U.S.A. would be of great significance.

BOOK ABOUT YUGOSLAVS IN PERU

Recently a new book about Yugoslavs in Peru, entitled "Yugoslavos en el Peru", was published in Lima. Its author and publisher is our Yugoslav fellow-countrywoman, Živana Meseldžić de Pereyra. This book is the result of years of study of archive material, books, newspapers, magazines and the personal records of our emigrants in Peru. The book treats the whole period from the arrival of the first Yugoslav immigrants up until today.

The book should be particularly praised for its positive approach and objective description of our National Liberation War, which produced a strong response amongst our emigrants in this country. A number of committees were established in order to provide aid for the old homeland which had been laid desolate during the war.

In the book, the names of approximately 1200 Yugoslav emigrants are mentioned, split up according to their different fields of work. Particular attention is paid to those Yugoslavs who have made an important mark on the social, economic, cultural and political life of Peru. Quite a large number of Slovene surnames appear in the book, showing that the Slovene community in this Latin-American country was a fairly strong one, although of course we know all too little about these fellow-countrymen and fellow-countrywomen of ours.

The new part of Izlake near Zagorje (photo by Janez Zrnc)

One Hundred Years of Tourism in Portorož

Where the town of Portorož now stands, Benedictine monks from the St. Laurence Monastery used, already in the 13th Century, to cure certain diseases with sea-water and probably with mud from the nearby salt-pans, too. Later, in the 17th Century, Bishop Tomasini wrote about the methods of healing used, and the records prove that, already at that time, various competitions were held, which were enlivened by fireworks. And it was exactly one hundred years ago that, at the proposal of Doctor Giovanni Luginiani from Piran, part of the chemical works was turned into a trial health-spa, which was equipped with 10 baths for healing sea-water and mud from the salt-pans ("fango"). It was then that the first ten rooms for tourists were opened.

Already in the year 1902, a tramway was constructed from Piran to Portorož, and two years later Portorož was connected to Trieste and Poreč by means of a narrow-gauge railway. Several years later the owner of the great breweries of Graz, Von Reininghaus, had built the second biggest and most beautiful hotel on the Adriatic coast the "Hotel Palace", which was only accessible to the rich and members

of the Court of Vienna. The "Hotel Palace" still stands today, and when it is renewed, in a year or two's time, it should once again become the most luxurious hotel along the Yugoslav part of the Adriatic coast.

In this way, already before the outbreak of the First World War, Portorož had become a fashionable resort, with all kinds of events, trips, concerts, etc. put on for its visitors.

The Portorož of today began to be built after the year 1960. Up until then it had not changed much for several decades: a few smaller hotels, some villas, some small shops and other premises.

After the war, it was only in 1954 that Portorož again became a real holiday-resort, when the former zone "B" of the Free Trieste Territory was annexed to Yugoslavia. For the development of modern tourism, however, too little remained from the prewar times. In the years up to 1972 new hotels were built, and in 1976 the Bernardin Hotel Complex was finished. The planners of new Portorož counted on attracting as many tourists as possible requiring high standards of accommodation and service. Apart from this, it was planned that all-

-year-round tourism should be encouraged. In this way it would be possible to take full advantage of Portorož's favourable geographical position, which makes it the nearest of all Adriatic tourist centres to Central Europe.

It was then that the Portorož Auditorium, a centre for congresses and other events, was built. Facilities for sport and recreation were augmented, and the hotels got covered swimming-pools with heated sea-water. In more recent years a smaller modern airport was built at Sečovlje, which can handle the landing and take-off of private and smaller passenger planes, and not far from the aerodrome is a modern marina, which will have room for more than 1000 yachts and motor-boats. At the present time the Portorož Marina is the most modern on the whole Adriatic coast.

Due to the ever-improving quality of facilities available for tourists, there has been an increase in the number of Yugoslav and foreign visitors to Portorož every year. Recently some interesting events which used to amuse tourists over fifty years ago have been revived.

The tourist workers of Portorož

intend to use this year's hundredth anniversary of Portorož's establishment as a health-resort for tourists, as a kind of introduction to a new era of tourism. This year a total of one hundred events are to be organized which are to mean a big step forward in quality, and in the future high-quality is to be one of the marks of touristic Portorož with its "more than one hundred years' tradition".

Portorož's latest acquirement is the building of the new thalasso-therapeutic health-centre which is situated right next to the respected old Palace Hotel. In the new thermal-water centre, there are 23 individual baths and 46 shower-cabins for different kinds of treatment and underwater massage. There is also the most advanced equipment for electro-therapy, as well as several novelties: manual manipulation of the spine, and a special dieting course using the "nambu" root, an autochthonic plant from Argentina which is grown in the nurseries of the Palace Hotel. This new building was opened before May 1st, and represents this year's biggest investment in Slovene tourism. The new thermal-centre can treat as many as 160 visitors per hour. At the present time an average of 350 visitors make use of the facilities daily.

And what is the secret of the Portorož Health-Spa, and of the healing salty mud of Portorož?

It is said that tourism and health belong together. Doctors frequently think that all natural health therapies have a better chance of success if the patient makes a change of environment. Today people need peace, rest and natural factors for the maintenance and improvement of their health. And Portorož possesses all three of these properties: the air is clear, the climate is an exceptionally pleasant one, the foliage is abundant, and due to the nearness of the salt-fields there are a lot of health-giving salts in the atmosphere. Thus the three natural health-giving means are the air, the salt-water (aqua madre) and the salty mud (fango).

The salty water is the water which remains after the saltworkers have removed the kitchen salt, sodium chloride. However, this water contains other salts, too, which do not crystallize out: the salts of iodine, magnesium, bromine and sulphur. When one bathes in such salty water, one's body absorbs all the chemical elements in it. As well as this, the water can work mechanically, too. Bathing in salt-water

refreshes and strengthens weakened bodily functions and helps the body to build up stronger defence mechanisms.

The salty mud, or "fango", is produced in the salt-fields as the salt matures. The salt water, when enriched with clay from the Karst, changes into a kind of soft, doughy mud, which absorbs certain chemical elements in high concentrations. Its health-giving properties are achieved through a heat effect. This occurs under the layer of mud: the skin reddens, the veins swell, as well as the sebaceous and perspiratory glands, and the circulation of blood and lymph is accelerated. This all goes to increase the absorption of health-giving matter; for this reason diseased joints move more easily, are softer and hurt less. Research has shown that, with the help of mud applications, the body's capacity to absorb a medicine, in the form of vitamins, antibiotics and hormones, increases. Mud applications also help to increase the secretion of the gallbladder, pancreas and gastrinal glands.

And this is what the salt-gatherers of Portorož have always said: "wrap the painful rheumatic joint in a layer of "fango" and then sit out in the sun. The mud will soon dry out, only the part where the rheumatism is present will remain damp, water may even trickle out of the painful joint".

In Portorož, health-spa tourism is undergoing a real rebirth. Not just because the town has been classified as a natural health-spa, but also due to the new health-spa building and of course due to the fact that such an orientation should provide a good jumping-off board for future touristic development, after the first one hundred years. A good reputation reaches far. Every 14 days a full plane-load of tourists (150 to 200 of them) arrives from Scandinavia for health-spa treatment. And more than 50 % of all tourists and visitors to Portorož are foreigners. The current prices achieved are on a European level, and Portorož deserves them.

Apart from its attractions as a health-spa, what other attractions and points of interest does Portorož have for the modern tourist? We must first make mention of the Casino, one of the best-known in Europe. In a number of rooms, there are twentyfour tables for roulette, chemin de fer, baccarat, trente et quarante, and black jack, as well as plenty of playing machines. On an average, 400 visitors come

to the Casino every day; it's exclusively for foreigners.

For the first time in history, there are now scheduled flights to Portorož from Belgrade and Tivat in Montenegro. A significant number of charter flights is expected, too. A 50-seater "Dash-7", belonging to Inex-Adria Airways of Ljubljana, will make regular flights to Portorož every Thursday.

There are to be several air events at Portorož this year, including an international meeting of balloon-flyers, and an international competition in parachute-jumping.

Who will be staying in Portorož this year? Thousands of respected guests will include statesmen, writers, film-stars, musicians, theatrical and film-directors, both from Yugoslavia and abroad. As a matter of interest, it should be mentioned that the American millionaire Cornelius Vanderbilt sent 500 postcards from Portorož to his friends in the U.S.A.!

The history of Portorož is a rich and varied one. There have been both good periods and poorer ones. Today's Portorož proves that it is able to carry on the tradition of a successful tourist town. Its aim is to make as good use as possible of everything good from the past. And let's conclude by agreeing with the views of the German Automobile Association's Guide: "Portorož is a resort where, according to the high standard and great variety of entertainment available for tourists, it is not necessary to worry about comparisons on an international scale."

Edited by J. P.

Slovene—Dalmatian, Scottish and English Blood

Hallo! My name is Christopher Michael Bennett. I was born on August 2nd, 1966 at New Haven, Connecticut, in the U.S.A.. My mother is from Yugoslavia (Simona Krivec from Jesenice, who moved to England 25 years ago). My father is British. But things are not as simple as they may appear to be: for my mother is half-Slovenian and half-Dalmatian, whereas my father is half-Scottish and half-English. What I am, exactly, I don't know, although I am for certain a British citizen. For the last 11 years I have lived in London. My father is now professor of linguistics at the University of London, whereas my mother teaches German at the local high-school. I've got three younger brothers, who are all still at school.

At home we only speak in English. This is a pity, and for that reason my knowledge of Slovene is modest. My father can speak both Slovene and Serbo-croat, but only very slowly since he has not had enough practice. My brothers all know a little Croatian, since every year they go for a holiday to the island of Brač. However, none of us know much Slovene. I always preferred Slovene to Croatian and although I learnt Serbo-croat at evening classes in London, my knowledge of Slovene is better, except that I am apt to mix the two languages together.

Next year I am going to study history and Serbo-croat in England, either in London or Nottingham, I still have to decide which. Now I'm learning Slovene so that I'll be able to talk to my mother in that language. Maybe one day I'll return to Yugoslavia. I like Ljubljana very much. I didn't know Yugoslavia very well before. Nevertheless, London will still be my home, where my family lives. I feel just a little homesick here.

There is something I'd like to tell everybody: there is practically never any fog in London. Yugoslavs still keep asking me about the old London fog, but we haven't had any serious fog for 25 years, now. All fuel is kept carefully under control and filters are applied where necessary.

I finished high-school and have completed the preparatory course for entering the University. Now I've got one term left. I have enrolled at the Department for Slav languages in Ljubljana, and am now regularly attending a course in Slovene and lectures on Slovene literature. For the first time I have plenty of time to spare. How do I fill up my spare time? Without hobbies, one is at a loss. Luckily, I've got plenty of them. I miss music most. Now I have again taken up playing the piano and clarinet. I can't play very well yet, since I gave up playing the piano 5 years ago, and playing the clarinet one year ago. But I never stopped singing. I much prefer to take part in making music than to listen to it. This is true of popular music, folk music and classical music. My favorite composer is the Englishman Michael Tippett, who is now an old man.

Sport has been very important

to me, too. When I was younger, I used to play a lot of cricket and rugby football. I also like mountain-climbing, but since one of our teachers and a schoolboy had a fatal accident, I have been somewhat less keen. We had intended to go climbing in the Himalayas, but due to the accident we didn't go. Instead, I went climbing to Chamoni, which was very pleasant.

I also enjoy debating and acting. I like to tell people, freely, what I think, by saying whatever I consider to be right. I am proud of my knowledge of English, but feel ashamed that my knowledge of Slovene is so primitive. This year I intend to improve my knowledge of Slovene, but all the same I don't think I shall ever be able to speak as well in Slovene as in English.

Anyone who likes to discuss things and likes drama, must like the theatre and must also read a lot. Yes, I really do love the theatre. The only pity is how expensive it is. My favourite writer of drama is Bertold Brecht, who needs no introducing. When I was younger, I used to read a lot of books. Now I haven't got enough time, so I read just French books, in order to practice my French, and history books.

Christopher M. Bennett

Srečko from Canada

We had met in front of our local self-service store the day before the May 1st holiday. Although both of us live in the same part of Ljubljana, we hadn't seen each other for years, and in that time people's appearances change. We caught a quick look of one another, and then entered the shop, each bent on her own purchases. Inside the shop, too, we almost knocked into one another several times. I took another glance, and couldn't stop wondering how I knew her. Where had we met before? I couldn't remember.

When we were both standing in front of the cash-desk, she addressed me: "Excuse me, didn't you work for the magazine which goes abroad?" "Yes, I used to," I added in agreement. Then she caught hold of my arm and choked out: "Did you know that my Srečko has come? He visited me a few days ago."

It was then that I finally remembered when and where I had met

this lady. It had been more than twenty years ago, when she came to see us in the Editor's office of "Rodna gruda", with a photograph of a little boy and girl, and a child's letter. She wanted us to publish both the photograph and the letter. She was quite in despair, and she kept talking about "our Srečko". It was only some time later that I heard the whole story from her. Little Srečko had been her foster-child. She had got him at the Malči Beličeva home, when he was less than 2 years old. At the time he was very thin, unloved and weak. "If you don't take him, then he'll have to go into the children's hospital" said the nurse at the Home. "He's a poor thing, he needs love and care, and then maybe he'll grow up all right, although his parents, who are divorced, don't want him at all".

She had felt sorry for the little child and decided to take him. She

was a war widow, and had gone through a lot of suffering, but all the more she had a good, warm heart. She took really good care of him, and soon his health and appearance improved. He played with her grand-daughter, and was fond of her, too. He called his foster-mother "moja zlata tetica" ("my dear auntie") and embraced her. He was soon old enough to go to school, which he did. He was a bright boy, and enjoyed school. At the end of the first year, he brought home a very good school report, so that she was very proud of him. However, soon after he had started attending 2nd grade, the social worker paid her a sudden visit. She told her that Srečko would have to go to Canada. His parents were living together again, and wanted him back. Oh, how she was hurt by this news, and Srečko, too. For the few days that remained they cried, although she kept as much control over herself as she could. The little boy had found a warm place in her heart, he was *her* Srečko. She had never thought that they could take him away from her. When the day came that Srečko had to go, she almost lost her mind. He promised to write to her, but she didn't believe in it, since Srečko's parents probably wouldn't let him do so. She didn't even have his new address.

Then she came to us with the photograph of Srečko and the letter which had been written for him by his fellow-schoolchildren. She had hoped that she might learn of his address from us. We published the letter and photograph in 1963, but there was no response.

And now, after so many years, Srečko had come. But not just for a visit. She told us what difficulty he had had in finding her. He didn't have her address, and all the places he remembered from his childhood were vague. He did remember, however, the little church at the top of the hill, so he knew that he must have lived somewhere in Rožna dolina. Several times he came in a taxi, cruising up and down the streets, and looking for the right house. At last he found "his dear auntie". An enlargement of his photograph, the one that was published in "Rodna gruda", was on the desk. His neighbours in Canada had shown it to him, but his father had refused to let him write.

In fact, everything had gone wrong. Although his name was Srečko, meaning Lucky, luck had abandoned him when he left his foster-mother. In Canada, he had

found neither a home nor good luck. As a child he had left her, and as a slim young man he now stood before her, crying like a child. No, his parents weren't living together. Why had his father wanted him to come to Canada? Maybe in order to earn a better living or for some other reason. He certainly does not love him since he has beaten him many times. Beaten before dinner, and for breakfast. That was why he had run away, once, twice, . . . He had slept outside in the open. He had fallen ill. He had been carried off to hospital. When he got home his father had beaten him again.

That was how he grew up. He trained to be a fitter and even got married. He wanted love and warmth in his home. But he got

neither. His wife, a Canadian, was always away from home. No meals cooked, and everything in a mess. If he complained, then she started shouting at him. When he had had enough, he got a divorce.

If it wasn't for a child whom he has to work for and support, he would stay here, where he spent his happiest years. Oh, how he embraced her in farewell. How he sobbed like a child, her unhappy (unlucky) Srečko! She'll never forget that moment.

Love has a thousand faces. But the love of a foster-mother can often bring great happiness. Srečko was torn away from this happiness, and maybe in doing so an overwhelming blow was dealt to his life.

Ina

A History of Slovene Culture

"GRONNER" IS AN ANGLICIZED NAME FOR SLOVENIANS, AND NOT MEANT TO DEEMAN

by Dr. William Derbyshire

Particularly fascinating is the extent to which Slovenes are aware of their background. This is often reflected in the names which they call themselves. Several names are in common usage, and not everyone is aware that a different name refers to the same origin. You will note that all throughout my talk I have used the term "Slovene". This is the one preferred by the Academy in Ljubljana. It is found side-by-side with "Slovenian" in our big dictionaries of the English language. A number of Slovenes refer to themselves as "Krainish" betraying the locale of their origin, i.e., the Kranj, or Carniola region. More common is the term "Windish", a name still used by the Slovenes of Bethlehem, Pa. Those people who refer to themselves as Winds come predominantly from the Prekmurje area along the Austrian-Hungarian border. The use of the term "Wind" gives rise to confusion with the Wends, or Lusatians, to whom I referred to earlier and belong to the West Slavic group which lives in East Germany today. The very terms "Wind" or "Wend" have an obscure meaning in European languages. Linguists relate it to the name of Venice and the Venetians. When Primož Trubar wrote his first book in Slovene in

1551 he used the term "Windish" but in modern times the word has taken on a pejorative meaning when used by Germans and Hungarians in referring to Slovenes.

The term "Krainish" has a number of variants ranging from "Granish" to "Grainer" and "Gronner". Prof. Paternost writes that the colloquial name for Slovenian Hall in Yukon, Pa., is "Granish Hall". He also lists other names which he found in use among Slovenes. They tell us something about the time of emigration of their forefathers when there could not have been a national identity with the still non-existing 20th century Yugoslavia. He found names such as "Austrian", "German" and even "Polack" in use. I would assume the term "Pollack" was used by someone whose parents settled in a Slavic community dominated by Poles and was unable to figure out the difference between these two related Slavic languages! The ugliest terms which Prof. Paternost came across, however, were "Bohunk", a combination of "Bohemian" (i.e. Czech) and "Hungarian" and the more common "Hunky". From my own experience throughout the years teaching Slavic languages. I have found that a number of third or fourth genera-

página en español

JUEGOS OLIMPICOS DE INVIERNO TAMBIEN EN KRANJSKA GORA?

Los respectivos alcaldes de los municipios de Belak, Trevisio y Jesenice han firmado y enviado al Comité Internacional de los Juegos Olímpicos de Invierno —a principios del mes de mayo— un pedido e informe de los candidatos que representarían a las tres naciones en cuestión. Las mismas realizarían conjuntamente los juegos olímpicos de invierno del año 1992. En el pedido se puntualiza el gran significado que tendría esta acción conjunta. Es decir, se demostraría con ello las buenas relaciones que tienen las naciones vecinas. Esto aumentaría el renombre de los países en cuestión y sería el eco de la colaboración amistosa entre las regiones de Furlania-región Juliana, Carantania y Eslovenia. Las mismas tienen excelentes condiciones estructurales en cuanto a su conformación geográfica y además se las considera y están ubicadas entre las más desarrolladas del mundo. Sin embargo esta candidatura ya tiene una serie de barreras de tipo técnico. Entre otras cosas el comité olímpico internacional ha hecho ver que en los estatutos del mismo no figura este tipo de «realización conjunta». Sin embargo los candidatos tienen la esperanza que antes o después será posible salvar todos los obstáculos o vallas que hubiere.

BLLED: XVIII ENCUENTRO INTERNACIONAL DE ESCRITORES

En el mes de mayo tuvo lugar el décimo octavo encuentro de escritores PEN, el cual trató sobre el asunto de «la paz y el odio heredado». Durante las discusiones y conversaciones participaron de las mismas conocidos escritores de todo el mundo —29 países—.

BILLON DE DOLARES GRACIAS AL AGRO

El vicepresidente del gobierno federal, Janez Zemlarič, ha inaugurado a principios del mes de mayo

tion Slavs originating from the Central European lands, i.e., the old Austro-Hungarian Empire, simply call themselves "Slavic" or "Slavish". "Slavish" seems to refer to people of Slovak descent. I have heard that term used in New Jersey and in Binghamton, N. Y., where I used to teach. I also recall once being asked in Williamsport, Pa., whether I taught "soft" or "hard" Russian, which as I came to understand meant Ukrainian, if it was "soft", and the language of the Russian Orthodox Church services if it was "hard".

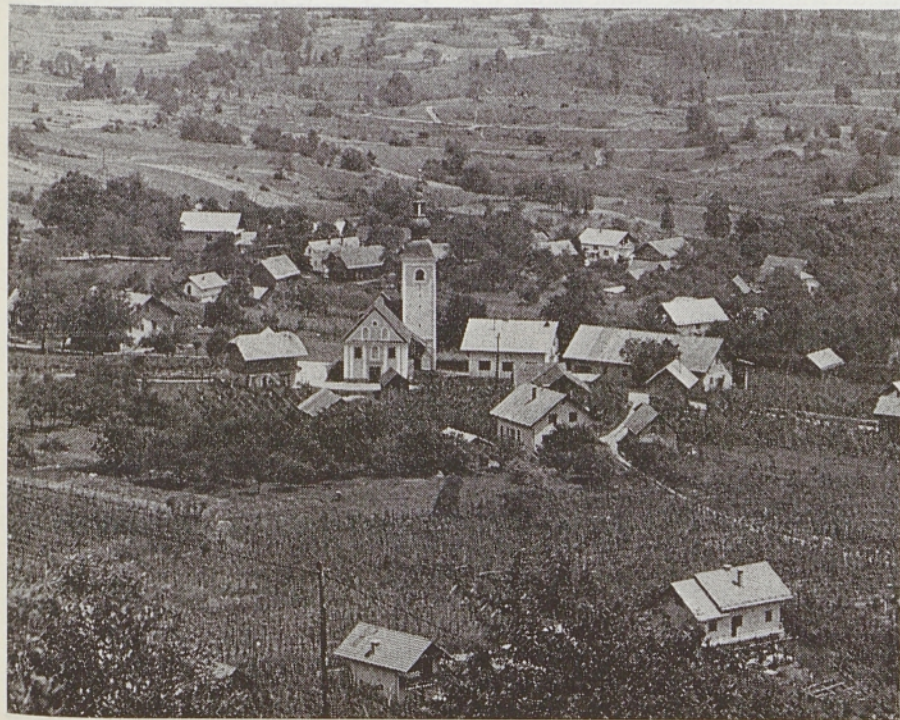
With "the rise of the ethnics" in America in recent decades there has been a great increase in interest in national origins. Regrettably, this trend has slowed a bit, but I hope that the death knoll is not ready to be rung yet. People of Slovene origin have ways to keep their awareness alive. There exist fraternal organizations. You yourselves have a radio program, as do other communities. There are several newspapers to be read, for example, Prosveta, Zarja, Ameriska Domovina or Amerikanski Slovenec to name a few. Language materials, with accompanying tapes, can be obtained from Ljubljana, often however written in Slovene. From the Slovenian Research Center in Ohio there is available a grammar for children of Slovene families. I myself, together with Irma Ozbalt of Montreal, am writing a grammar

aimed at adult and university audiences, which I hope to have completed in a fairly short length of time. Courses in Slovene are given on an occasional basis at the Universities of Ohio and Kansas. I shall be offering a course at Rutgers University when our project is completed. For the academically oriented, there is the Society of Slovene Studies, c/o Slavic Dept., 324 Scott Hall, Rutgers Univ., New Brunswick, N. J. 08903. Dues are \$ 10 a year for individuals, and our journal comes out once a year. It contains articles in a number of fields, including linguistics and literature, history, economics and other social sciences. We also have a newsletter published two to three times a year. The membership is international, and we strive to avoid both political and ethnic questions.

The opening sentence of this talk was a somewhat rhetorical question: "Who are the Slovenes, and how shall we define them?" It is clear that we cannot define who is a Slovene in less than one hour, but it is my hope that I have at least provided a few kernels for thought on the matter. I would like to close by saying that the Slovenes are the ongoing and continuing process of the history of its own peoples. If you feel that you are part of that process, then you are a Slovene.

W. W. Derbyshire
Rutgers University

Sv. Duh near Semič in Bela krajina (photo by Janez Zrnc)

la 52. Exposición internacional agropecuaria. En la misma expusieron nada menos que 1600 expositores de 75 países de todos los continentes.

Este año, según nuestros planes de producción, aumentaremos la producción agropecuaria en un 2,5 %, lo cual satisface las necesidades nacionales. Con esto aumentaremos las reservas monetarias y podremos también aumentar así la exportación de productos del agro por un valor de un billón y medio de dólares.

CENTRO ESLOVENO EN VIENA

El presidente de la república austríaca, RUDOLF KIRCHSCHLAGER, a principios del mes de mayo ha inaugurado en la ciudad capital de Austria —Viena— el Centro

YUGOSLAVOS EN EL PERU

Hace poco de esto que apareció en Lima — ciudad capital del Perú — un libro que fue puesto en venta en las principales librerías de aquella capital. Se trata de «Yugoslavos en el Perú». Lo escribió y editó su propia autora, la emigrante yugoslava Živana Meseldžič de Pe-reyra. El libro es el fruto de largos años de labor e investigación del «Archivo Nacional», libros, periódicos, revistas y material bibliográfico que aportaran los emigrados llegados al Perú. El libro comienza con la época de los primeros colonos, su llegada, vida, peripecias, etc. Abarca luego todo el periodo que sigue, inclusive la llegada de los yugoslavos de postguerra hasta nuestros días. Este libro tiene un valor especial, pues trata y presenta el movimiento de liberación nacional con gran sentido positivo y objetividad realista. Movimiento que repercutió enormemente entre nuestros emigrantes yugoslavos de aquel país. Al momento de formarse el frente de liberación yugoslavo comenzaron a funcionar y fundarse una serie de comisiones de ayuda y recolección de ropa, alimentos y dinero para ayudar a nuestra patria. No debemos olvidar que el país estaba destruido y necesitado después de la guerra de ocupación. En el libro se mencionan cerca de 1.200 apellidos de emigrantes yugoslavos llegados al Perú. Los mismos

fueron clasificados y agrupados por la autora según el trabajo, afición u oficio que los mismos tenían o tienen en la labor cotidiana. En especial se mencionan y tratan también las personas que han influido o se destacaron en la vida social, económica, cultural o política del Perú. En el libro aparecen además una serie de apellidos eslovenos. Ello demuestra que la comunidad eslovena ha sido también bastante importante en el quehacer peruano. A pesar de ello sabemos muy poco sobre la vida de los mismos en este lejano país latinoamericano. Esloveno, «Centro General de Informaciones y relaciones con el extranjero». Funcionará en la calle Teinfaltstrasse 4 en el distrito Iro. La iniciativa e idea para la apertura y fundación de dicho centro la han dado por supuesto los eslovenos de Carantania con la ayuda también de los croatas, checos y húngaros que viven en Austria.

MUERTE DE UN ALPINISTA ESLOVENO EN EL HIMALAYA!

A fines del mes de abril, después de un exitoso y arriesgado ascenso sobre la cima del Yalung-Kang (Himalaya, durante el descenso del mencionado pico, se accidentó mortalmente el conocido y valiente alpinista esloveno —31 años— Borut BERGANT de la localidad de Tržič. Tomo Česen junto con el escalador accidentado conquistaron la cima del gigante Yalung-Kang de 8.500 m. de altura, pico que hasta ahora no había sido escalado por la pared norte de su cima. El resto de los miembros de la expedición buscaron afanosamente al escalador accidentado, sin embargo, a pesar de los esfuerzos hechos no pudieron hallarlo.

Esta fue, lamentablemente en pocos años, ya la sexta víctima o accidente mortal que sufrieron nuestros alpinistas en montañas extranjeras.

LA CARTA GEOGRAFICA MAS GRANDE DE ESLOVENIA

Los representantes expertos del Instituto Geográfico esloveno han presentado en conferencia de prensa el último éxito alcanzado por la cartografía y geodesia eslovena: la carta geográfica más grande concebida jamás en nuestro país. Es decir,

la mayor dimensión para uso público según las normas dimensionales permitidas = 1 : 50.000. La carta es de excepcional calidad, hecha y completada con todos los adelantos conquistados y logrados por los cartógrafos eslovenos. Es así que podemos afirmar con certeza que la carta geográfica eslovena es excelente. Podemos compararla con las producciones cartográficas que realizan las casas más renombradas de Europa.

CIRIL ZLOBEC: —NUEVO PRESIDENTE DE LA UNIÓN DE ESCRITORES YUGOSLAVOS

Durante el congreso que tuvo la denominada Unión en el mes de abril del año en curso en la ciudad de Novi Sad, fue elegido como presidente de la misma, el escritor esloveno CIRIL ZLOBEC, a quien conocemos además como poeta, traductor y publicista.

El congreso aceptó además entre otras cosas también dos documentos a saber, un mensaje en honor al 40. aniversario de la Liberación Nacional y de la victoria sobre el facismo —en el mismo se puntualiza además la preocupación y dedicación por la conquista de la paz como así también por el entendimiento mutuo entre las naciones del mundo entero— y otro documento en forma de mensaje también dirigido a nuestra comunidad social. Mensaje que nace de la convicción de los propios escritores. Resumiendo: el escritor puede y debe ser conciente de la época y de la sociedad en la cual vive. Es decir que el escritor debe saber a la vez crear y criticar su propia obra. El mensaje expresa además el deseo de aunar aún más las naciones y los pueblos. Y que la única unión permanente que existe entre los pueblos en sí la puede engendrar sólo la cultura. Es por esto qué, sin un entendimiento mutuo y sin un conocimiento de la cultura en general, tampoco puede haber unidad entre los pueblos y nacionalidades yugoslavas.

Foto:
Ančka Tomšič

4

- 1 Pohorje – sv. Uršula
- 2 Šmartno na Pohorju
- 3 Bodinci
- 4 Apače
- 5 Dolena in Bolečka vas v Halozah, v ozadju Ptujška gora

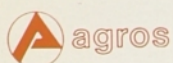

5

NAJSODOBNEJŠA DISKASTA KOSILNICA V JUGOSLAVIJI

CREINA **CM 165**

TEŽA 295 kg
DELOVNA ŠIRINA 165 cm
MINIMALNA MOČ TRAKTORSKEGA MOTORJA 35 KM

INFORMACIJE:

CREINA

KRANJ
M. VADNOVA 8
TEL.: (064) 23-857

Tipološke značilnosti pastirskih, drvarskih in oglarskih stavb na Slovenskem

Slovensko ljudsko arhitekturno izročilo

Kar dobršen del slovenske dežele bi morali prehoditi, če bi hoteli spoznati prav vse vrste različnih občasno obljudenih koč in zavetišč na Slovenskem. Zemljevid, ki ga objavljamo, pa kaže na enem mestu zbrane in s številkami zaznamovane stavbne tipe, kakršne srečujemo predvsem v gorskem svetu in kraškem delu Slovenije. Presenečeni smo, kako raznolika je podoba stavb, kako se razločujejo po načinu gradnje, velikosti, obliki in razvrstitvi prostorov.

Eno takšnih presenečenj razkrivajo zavetišča ovčarjev, ki so živeli ponekod v Kamniških Alpah še v začetku tega stoletja v naravnih votlinah – zijavkah, kot na primer v Starih stalah na Dleskovski planoti (na risbi tip št. 1). Takšna zasilna zavetišča spominjajo na paleolitske lovske jamske postojanke v Potočki zijavki (1650 m) in v Mokrici (1600 m) in potrjujejo, da človek v izjemnih razmerah izkorišča za bivanje prav vse možnosti, tudi naravne skalne previse in zijavke. Jam pa seveda niso izkoriščali za bivanje in shrambe pastirji samo pri nas; arheološke raziskave v zadnjih letih so pokazale, da so tudi drugod v Alpah živeli pastirji občasno v zijavkah in da so uporabljali jame za shrambe.

Kamnite, okrogle, na suho iz kamna sezidane »hiške« (tip št. 2) so pozen odmev sredozemske stavbne tradicije na naših tleh, ki izvira še iz davnih prazgodovinskih dni. Skromne po velikosti in opremi, izvirne po načinu gradnje, so vabljev spomenik davne tradicije in mikavne priče gnotne kulture kraških pastirjev.

Lesena zavetišča drvarjev in oglarjev (tip št. 3 in 4) s streho do tal predstavljajo eno začetnih stopenj stavbnega razvoja nasploh, ko stavb še niso gradili s stenami. Ko so pozneje te prevzele konstrukcijsko in prostorsko nalogo, se je začel stavbni razvoj z neslutnimi razvojnimi možnostmi.

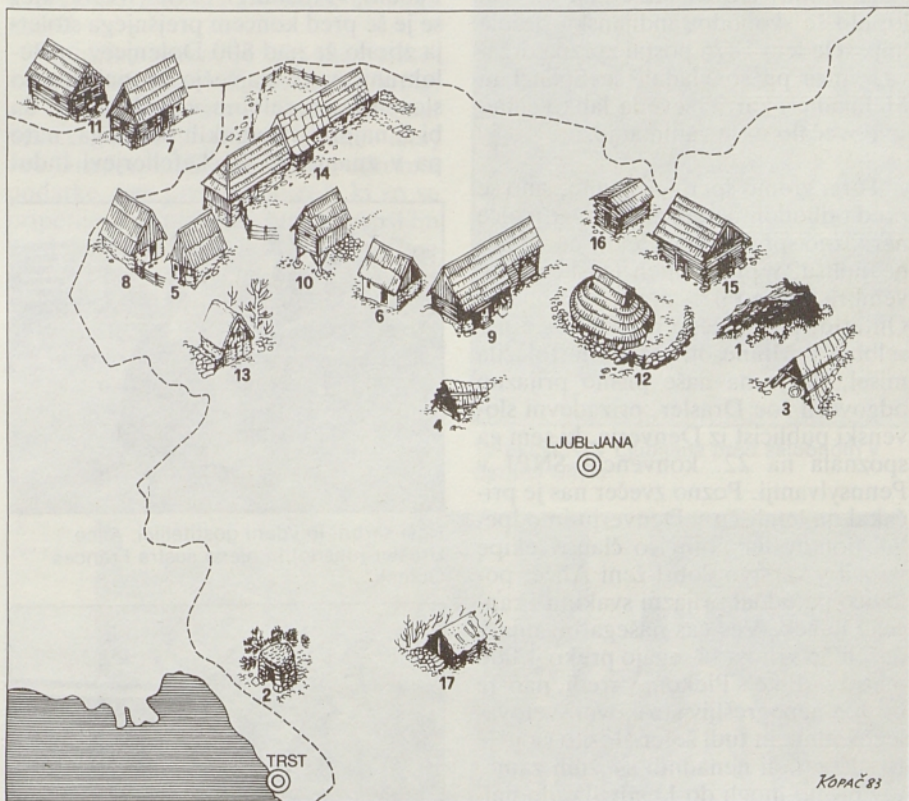
Najstarejše občasno obljudene kočice so bile najverjetneje enoprostorne stavbice, kot so na primer, še danes, nekatere prestaje v Trenti (tip št. 5) ali pa lesene drvarske in oglarske kočice (tipi št. 15, 16, 17). Ognjišče je stalo v takšnih kočah navadno v sredi, dostopno z vseh strani, ležišča pa so se stiskala ob stenah. Prvotno je prebival človek skupaj z živino v enem prostoru; na takšna skupna bivališča še danes spominjajo krunske »staje« (tip št. 13).

Tudi velikoplaninske »bajte« z značilnim ovalnim tlorisom (tip št. 12) so bile verjetno prvotno enoprostorne ovalne stavbe, v katerih so živeli ljudje skupaj z

živino. Šele pozneje, ko so prostor ogradili, je nastala današnja oblika z osrednjo izbo, ki jo krog in krog obdaja lopa, hlev za živino.

Enoprostorne stavbice so pravzaprav tudi bohinjski planšarski stanovi (tip št. 10), ki počivajo na poldrug meter visokih stebrih, »kobilah«. Pritlični del stanu je namenjen živini za zavetje v dežju in v hudi sončni pripeki, zgornji, bivalni del, pa pastirju. Bohinjskim so podobne koroške ziljske »fače« (tip št. 11), ki imajo pritlični del stavbe zaprt, bivalni del pa razdeljen v dva ali tri prostore; prvotno pa je bil tudi v fačah samo en prostor. Oba tipa planšarskih koč sta značilna za alpski svet: z nadstropno prostorsko zasnovo spominjata na prazgodovinsko železnodobno hišo, katere podobe so se ohranile tisočletja vklesane v skale v Valcamonici v severni Italiji.

V evropskem merilu je Slovenija majhna dežela, a jo vendar doživljamo kot deželo presenečenj in kontrastov. Razpeta med Alpe, Jadransko morje in Panonsko nižino, povezana z germanskimi in romanskimi sosedi, zgodovinsko prepletena s Srednjo Evropo in Balkanom, vse to je vtisnilo njenemu ljudskemu stavbnemu izročilu značilnosti, ki smo jih odkrivali in prepoznali tudi v naših občasno obljudenih naseljih. Čeprav predstavlja naša ljudska arhitektura del srednjeevropskega stavbnega izročila in se je napajala iz kulturnih vrelcev staroselske dediščine, kaže toliko lastnih značilnosti, da jo moremo ločiti od stavbnega izročila drugih slovanskih in tudi alpskih narodov. To pa kaže, da smo Slovenci prispevali k lastnemu stavbnemu izrazu zaznaven delež.

Tipi pastirskih, drvarskih in oglarskih stavb na Slovenskem. 1: Zijavka, Stare stale; 2: »Orlova hiška«, Kopriva; 3: mala skorjevka, Menina; 4: oglarsko zavetišče, Stari vrh; 5: »prestaja«, Trenta; 6: »hišica« Pokrovec v Bohinju; 7: Jokčeva bajta, Ukovška planina; 8: hlev s senikom, Trenta; 9: hlev s senikom in kozolcem, Pokrovec; 10: »stan«, Vodični vrh; 11: »fača«, Dolška planina; 12: bajta, Velika planina; 13: staja, planina Kašina; 14: hram, planina Za skalo; 15: drvarska kočica, planina Ravne; 16: drvarska kočica, Jezersko; 17: oglarska kočica, Hrušica. Risal arh. Vlasto Kopač, 1983

Gorati Kolorado nas je presenetil

Po sledovih slovenskih naselbin

Ko smo doma pripravljali potni in snemalski načrt za naše drugo potovanje po sledovih naših izseljencev v ZDA – in tokrat tudi v Kanadi – se nismo hoteli odreči Koloradu. Tja, na zahod Severne Amerike, se je zlasti po letu 1858, ko se je začela zlata mrzlica, številnim doseljencem ameriškega vzhoda pridružili tudi Slovenci. Na zemljevidu smo komajda našli Leadville in Crested Butte, kamor sta naše ljudi v prejšnjem stoletju zvalili zlata in srebrna ruda, toda takšnih in podobnih koloradskih naselij, posejanih s slovenskimi domovi in cerkvami, nismo hoteli preskočiti. Kako zabeležiti na kamero v skromnih treh dneh vse tisto, kar še priča o prisotnosti Slovencev na ameriškem zahodu, ki je bil ob prihodu številnih Slovencev v drugi polovici prejšnjega stoletja prav tako divji, kot smo ga vajeni videti v western filmih? Do 18. stoletja je bil Kolorado še svobodna indijanska dežela in je šele leta 1876 postal zvezna država, vmes pa so vladali še Španci in Mehikanci, kar je seveda lahko samo še povečalo naše zanimanje.

Torej gremo spet v neznano, smo se pred odhodom letala za Denver malce nervozno spraševali na letališču v Minneapolisu, v prvih dneh lanskega novembra, ko je bil za nami že kanadski Ontario, pa Chicago in slovenske naselbine v Minnesoti. Mene je tolažila misel, da je na naše pismo prijazno odgovoril Joe Drasler, prizadeveni slovenski publicist iz Denverja, ki sem ga spoznala na 22. konvenciji SNPJ v Pennsylvaniji. Pozno zvečer nas je pričakal na letališču v Denverju in odpejkal domov ter polovico članov ekipe izročil v varstvo dobri ženi Alice, polovico pa oddal prijazni svakinji Frances Oblack. Ves čas našega bivanja v deželi 55 vrhov, ki segajo preko 4.000 metrov s Pike's Piekom v sredi, nam je bil Joe nepogrešljiv strokovni svetovalec, vodnik in tudi šofer. Jezilo ga je le to, da zaradi nenadnih snežnih zameotov nismo mogli do Leadvilla, do najvišje gorske naselbine v Koloradu, kamor je zlato zvalilo konec 19. stoletja kar 3.500 ljudi vseh barv in ras in je med njimi bilo tudi 1.000 Slovencev, predvsem Dolenjcev in le-ti so bili z izjemo Anglosaksoncev še leta 1934 v

Leadvillu največja etnična skupina v mestecu.

Leta 1899 so si zgradili cerkev, ki je veljala 15.000 dolarjev, kmalu pa so zrasle tudi sekcije slovenskih in hrvaških podpornih društev, pa z njimi vred prosvetna in pevska društva, nastajala so časopisna glasila, kot po vsem Koloradu, kjer so 1930. leta našli že kar 25 sekcij podpornih društev in so Slovenci, kot marsikje drugod po ameriških zveznih državah, prednjačili v organiziranosti. »Kdaj nas bodo spet obiskali Slovenci iz domovine?« nas je po telefonu spraševala gospa Jakopič, ki se je žal prehitro veselila našega srečanja. Tudi Crested Butte, kamor je Slovence zvalilo srebro, žal nismo mogli obiskati, sneg je bil zamedel visoke gorske ceste in morali smo ostati v dolini.

Tako smo se odločili, da obiščemo Pueblo, »Pittsburgh of the West«, kjer se je še pred koncem prejšnjega stoletja zbralo že nad 800 Dolenjcev in Belokranjcev (v največjo in najstarejšo slovensko naselbino v Koloradu), da bi si najprej v rudnikih premoaga, nato pa v znameniti Rockefellerjevi indu-

striji železa in jekla »The Colorado Fuel and Iron Corporation 1892« služili kruh in pomagali graditi bogastvo ameriškega zahoda. V Pueblu, mestecu na jugu dežele, kjer že vse nekam »diši« po mehiško, od arhitekture do oblačil, naj bi prvi beli doseljenec prišel leta 1869, že leta 1885 pa se je v Pueblu naselilo prvih pet Slovencev: Matija Grahek, Jurij Plut in Jakob Jerman iz Črnomlja, Ulrik Papež iz Ambrusa in John Rus iz Struge. Med 42.000 prebivalci Puebla 1925. leta naj bi bilo 2.000 Slovencev! Sedaj pa bi jih največ našli na puebelskem pokopališču: ob dolgih stezah smo številne slovenske nagrobnike filmali kar med vožnjo, toliko jih je bilo.

Kako pestro in bogato je bilo njihovo družabno in društveno življenje v Pueblu, nam je pripovedovala prijazna gospa Helen Miklič, ki vodi peubelško sekcijo SNPJ. Pričakala nas je na svojem domu, nas pogostila in presenetila s pravcato slovensko poslastico: vročim jabolčnim štrudlom, kakršnega že doma težko najdeš. O živahnih 30 letih nam je pripovedovala v kamero, o času, ko ni bilo nedelje, da se ne bi v Pueblu pelo, igralo ali plesalo po slovensko. Zjutraj k maši, zvečer na veselico! »Bili smo si med seboj prijatelji, vsi, ne glede na politične zdrahe, lepo smo živeli in zato smo še danes ponosni na naše starše, ki so nas vzgajali v slovenskem duhu, po domačih običajih. Ti žal izginjajo, skušamo obdržati vsaj najlepše tiste ob božiču in veliki noči, pa še druge, vse, kar smo sprejeli od naših starih. Nekatere stvari so mladim všeč, zato jim nudimo tudi kuhinjske recepte naših jedi. Mnogim otrokom smo vcepili ljubezen do slovenskega jezika in verjamemo, da slovenščina iz naših domov ne bo izginila.«

Hiteli smo s kamero po sledovih Slovencev v Pueblu, poslikali slovenski naselbini v mestu Grove in Mesa, pa opuščeno Rockefellerjevo industrijo, nato nekdanji Slovenski dom, ki je bil že prodan pred časom, Marijino cerkev, v kateri je 27 let Slovincem maševal benediktinec Danijel Gnidič, sedaj pa je tu šola sester karmeličank. Posneli smo tudi stavbo, v kateri so člani sekcije KSKJ že 1902. leta zgradili veliko prosvetno dvorano, pa

Naši skrbni in vdani gostiteljici: Alice Drasler (desno) in njena sestra Frances Oblack

Frank in Helen Miklič iz Puebla v Coloradu, ohranjata slovensko besedo med vnuki in otroki.

tudi sicer je bila prva sekcija te slovenske podporne organizacije v Pueblu ustanovljena 1893. leta, kot prva v Coloradu. Spotoma smo nad trgovinami s kamero lovili imena slovenskih trgovcev: Medved, Butkovič, Javornik itd. Prav pri Franku Javorniku (tretjemu Franku iz te družine) smo se ustavili. V predmestju Puebla imajo Javorniki veliko trgovino z mesnico, kjer izdelujejo pristne kranjske klobase, ki jih prodajajo daleč naokrog, vse do Denverja, ne le Slovencev, tudi Špancem in drugim narodnostim, ki so se znašle v Koloradu. Mladi Frank nam je v angleščini povedal zgodbo starega očeta, ki je prišel kot priučen mesar z Dolenjskega v Pueblo, se tu zaposlil najprej v mestni klavnici, potem pri zasebnem trgovcu, dokler ni odprl lastne trgovine. Sin Frank nadaljuje delo in vnuk Frank je prav tako navdušen nad klobasami, kot tudi nad dolenjsko deželo, kjer je že bil na obisku in kjer bi rad našel nevesto. Zakaj Slovenko, smo razumeli, čim smo stopili v trgovino; za pultom sta stregli številnim kupcem Frankova mama in sestra, pri blagajni nas je prijazno sprejela stara mama, ki nam je lepo po domače zaželela srečno pot in vsakemu spustila klobaso v potovalko. »Pa srečno,« je dejala, »pozdravite Slovenijo!« V Denverju nas je čakalo še marsikaj, nazaj smo potovali proti večeru, lep in dragocen poznojesenski dan smo imeli za seboj. V ozadju naše poti so se svetlikali visoki vrhovi Pike's Peaka, in bližje smo bili Denverju, bližje tudi Rdečemu skalovju – Red Rocksu, za katerim se vzpenjajo poti na številna moderna koloradska smučišča, ki so postala priljubljena predvsem denverskim visokošolcem. Pravijo, da je denverska univerza ena najbolj obiskanih ameriških univerz, predvsem zaradi čudovitih gora in snežnih zimskih poljan.

Tudi Denver smo spoznali, njegove nekdane slovenske predele in slovenska zbirališča, za katera so od trdnega zaslužka Slovenci prispevali dragocene materialne prispevke, pa jih danes v precejšnjem številu obiskujejo Američani drugačnih narodnosti, kot je slovenska. Ogledali smo si tudi »downtown«, mestno središče z mogočnimi nebotačniki, ki impozantno silijo v nebo; človeka spodaj pa skoraj ni, saj je iz središča mesta izginil tisti veseli vrvež prišlekov zadnjih let prejšnjega stoletja, ki je dajal mestu tolikšni čar. O bogataših iz televizijske serije »Dinasty« ne duha ne sluha, ne vem, kam so se skrili, verjetno v njihova tajinstvena bivališča, za katera pa nam ni bilo nič mar.

Joe Drasler nas je peljal tudi do pravega western mesteca »Central Ci-

tyja«, ki nas je dobesedno očaral. Znašli smo se v tipičnem mestecu iskalcev zlata iz prejšnjega stoletja, vse je bilo tako kot nalašč: dolga ozka ulica z lesenimi stavbami, v katerih je kar mrgolelo saloonov, pa celo prvcato gledališče je vabilo gledalce. Nič ni bilo odvzetega, nič dodanega. Zato hollywoodski filmski producenti najemajo Central City ob vsakem večjem filmskem projektu. Mesto tako živi od filma do filma, sicer pa od obiskovalcev, tudi brezdelnežev, ki tukaj lahko mirne duše pohajkujejo in popivajo. Zgodba o zapitem iskalcu zlata, ki si je v mestnem saloonu služil kozarec whiskeyja s tem, da je slikal podobe »izgubljenih« lepotic kar na leseni pod, nas je vznemirila. Toda pripoved Joe Draslerja o naših prvih iskalcih zlata v teh odročnih krajih koloradske divjine, o revežih, ki so tod iskali srečo, pa največkrat vse, kar so zaslužili, pustili kar v saloonih pri pijači, ali spretnih damicah, še bolj! Iskalci zlata, pa kasneje rudarji niso bili plačani fiksno, kar tako približno na akord, kg, ali podobno so jim lastniki rudnikov določali borni zaslužek, ki seveda ni mogel trajati dolgo. Bili so nemočni pred boleznijo in nesrečo, saj socialnega zavarovanja še ni bilo. Edino, kar jim je bilo odprto, je bila pot naprej, v neznano, k večjemu zlatemu najdišču, če si ga našel!

In koliko nesreč je bilo med zlatokopi in rudokopi v Koloradu! V knjigi »Yugoslav fatalities in Colorado Coal Mines«, ki jo je napisal (1981. leta) Joe Drasler, lahko najdemo podrobne podatke, ves pregled nesreč, ki so se pripetile v Koloradu jugoslovanskim in slovenskim rudarjem. Kako jih ne bi bilo? Naši ljudje so prišli z dežele, niso poznali dela pod zemljo, bili so slabo oblečeni in podhranjeni, nihče jih ni opozarjal na nevarnosti, ki so prežale nanje. Največ nesreč je bilo v rudnikih okrog Trinidada; samo v eni izmed številnih eksplozij je v premogovniku v Hastingsu 27. aprila 1917, v

največji nesreči koloradske zgodovine, izgubilo življenje 121 rudarjev, med njimi 30 Jugoslovancev. Na spomeniku beremo imena ponesrečencev, številna so naša, domača, nam znana imena. »Naši ljudje so s svojim delom Ameriko gradili in jo obogatili, njim dolgujemo tudi boljše življenje, ki ga uživata naša, druga in tretja generacija,« je svojo pripoved zaključil Joe Drasler.

Tudi on je pionir, na področju raziskovanja življenja in dela koloradskih Slovencev, obogačuje njihovo in našo preteklost. To je preteklost dedov, ki so pogumno sledili klicu obljubljene dežele in verjeli v boljše dni. Želeli bi, da bi nam Jože odkril še marsikatero skrito stran Kolorada in njegovih Slovencev. Pravijo, da vsako leto umre 1000 članov SNPJ, sekcij je le še 15, nekatere so že močno narodnostno mešane. Slovenski rod v ZDA usiha. Zatorej skušajmo skrbno beležiti vsa dogajanja v naših ameriških slovenskih naselbinah, da ne bo jutri prepozno.

TV ekipa RTV Ljubljana pred saloonom v Central Cityju

TV ekipa iz Ljubljane: z leve Frank Povirk, Mija Janžekovič, Dorica Makuc v Denverju, in zvesti spremljevalec Joe Drasler. (v ekipi manjka snemalec Jani Trnkotzy)

Slovenski narod hic et nunc

Uvodni del eseja, ki je izšel v knjigi »To ni nobena pesem, to je ena sama ljubezen«. Knjigo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani.

Ko se sprašujem o sedanjem duhovnem in materialnem, pa tudi o političnem in evropskem položaju naroda, ki mu z jezikom, duhovno omiko in žilvenjsko usodo pripadam, vem, da se soočam z močno zapletenimi vprašanji zgodovinske in politične narave. Pred menoj (in pred nami) so tedaj vprašanja, ki s svojo težo presegajo duhovno moč in znanje posameznika. V tem preseganju pa je skrit dovolj naraven in logičen namig, ki nam veleva, da moramo razmišljati o eksistencialnih vprašanjih in zadevah slovenskega naroda (ljudstva) prav vsi, v katerih sta narava in politični razum še ohranila čut in moč presoje, vrednotenja in kar je najvažnejše – suverenega dvoma. Pričujoče razmišljanje, ki se je v marginalijah zapisalo tu na Sveti Gori, bodi tedaj le eno izmed možnih (dovoljenih) razmišljanj. In kot takšno je seveda onstran slehernega namena in bremena nezmotljivosti. Razmišljam le kot posameznik, kot človek, ki je vsa njegova moč (ali pa nemoč) zbrana v možganih, za katerimi ne bivata nikakršna organizacija ali pa celo sistem oblasti. Samoten človek z mislimi. Toda socialist, ki poizkuša razmišljati v imenu samega sebe, iz sebe za sebe.

Dve temeljni dejstvi (in spoznanji) sta vplivali na pričujoče razmišljanje o slovenskem narodu hic et nunc.

Prvo dejstvo je kajpak zgodovinsko-politične narave. Pove pa, kako smo se z narodnoosvobodilnim bojem, ta je bil v naravnem soglasju z vsemi pozitivnimi duhovnimi in moralnimi izročili naše zgodovine, odločili ustvariti na naših nacionalnih tleh socialistično družbo s človeškim obrazom in po človeški naravni meri. Ta družbenopolitični in kulturnoidejni proces se je začel v bojni obliki leta 1941. Pripravili pa so ga v preteklosti »velikani« Ivan Cankar, Janez Evangelist Krek, Anton Dermota, Henrik Tuma, Edvard Kardelj in Boris Kidrič, če imenujemo le najbolj vplivne, izvirne in radikalne mislece v različnih tokovih slovenskega socializma. Proces, ki se je razvil v prvih dneh okupacije leta 1941 kot vseljidsko in vsenarodno gibanje, nikakor ni tekel in še zdaj ne teče gladko in brez hudih težav. Kljub vsem subjektivnim in objektivnim težavam in ovinkom pa nam ta nacionalni, social-

ni in kulturni proces vendarle vzbuja upanje, da bomo v njem in z njim ukrotili vse gospodarske, tehničnocivilizacijske, državnopravne in moralno-politične ujme, ki nas v sodobnosti obiskujejo ena za drugo in proti katerim smo, vsaj tako je večkrat videti, brez moči in volje kljubovati. Takrat pač, kadar se nas polastijo v tradicionalni konservativni obliki preplašenost, zbežanost in malovernost. Akcijska simbioza, ali po domače povedano, sožitje v delu in boju za svobodo, ki so ga v Osvobodilni fronti slovenskega naroda vzpostavili komunisti, krščanski socialisti, svobodomisleci in Sokoli, kulturni delavci, ob njih pa še vrsta manjših političnih skupin in uglednih posameznikov, naj bo politično izkustveni in metodološko-organizacijski temelj vseh naših bodočih akcij. V tem temelju je navzoče tudi upanje, iz katerega naj raste moč kljubovati in ostati in se uveljaviti na evropskem zemljevidu kot suveren narod in neodvisna socialistična družba.

Drugo dejstvo pa nam razkrije, da je slovenski narod morebiti najbolj nesrečen in tragičen subjekt evropskega političnega in državnopravnega zemljevida. Razkosanost slovenskega ljudstva je celo primer nacionalne usode, ki ni »obdarila« tako hudo nobene izmed številnih evropskih narodov. Slovenski narod pa »biva in živi« razdeljen med štiri evropske države. V Jugoslaviji, kot svobodni in enakopraven narod, v Italiji, Avstriji in na Madžarskem pa kot »manjšina«. To pa je zgodovinsko naključje, ki moramo o njem razmišljati vsak dan in se ga zavedati v slehernem trenutku našega nacionalnega bivanja. Razkosanost našega nacionalnega telesa med štiri države povzroča negativne in nesporne posledice v miselnosti, počutju in vedenju slovenskega občestva. Kar tri različne družbenopolitične oblike določajo in opredeljujejo način našega bivanja: socialistično samoupravni v SRS, tako imenovani kapitalistični v Italiji in Avstriji in postalinični socialistični na Madžarskem. Tri Slovenije – svobodna matična, manjšinska zamejska in izseljeniška zdomska sestavljajo tedaj triado, ki s svojo zamotanostjo in navzkrižji socialnega, gospodarskega, idejno-moralnega in politič-

nega značaja še kako močno zapletajo naš trenutni in s tem tudi bodoči narodni položaj. Leto 1918 je kajpak najbolj tragično leto v naši politični in narodni zgodovini. Če smo do omenjenega leta »živeli« skoroda vsi Slovenci, razen Beneških in Rezijskih Slovencev, v eni državi, smo po tako imenovani »osvoboditvi« in »zedinjenju« leta 1918 bili razčetrverjeni. In to stanje traja še danes. Revolucionarna zahteva iz leta 1848 in iz temeljnih tleh Osvobodilne fronte leta 1941 – *Združena Slovenija* je ostala neuresničena. Ideal (program), ki se nam ga ni posrečilo uresničiti tudi ne leta 1945, ko je evropski zemljevid določila skrivna pogodba treh velikih iz Jalte.

Mimogrede velja opozoriti na našo hudo pomoto, ko smo v meddržavnih razmerjih z Avstrijo, Italijo in Madžarsko v zunanjepolitičnem in diplomatskem pogledu privolili v terminološki nesmisel (absurd) – narodna manjšina. Slovenci v Italiji, Avstriji in na Madžarskem niso, za božjo voljo, nikakršna naroda manjšina, marveč so del živega narodnega telesa, ki je z mednarodnim diktatom nasilno odrgan od celote. Nesmiselna je tedaj delitev Slovencev na narod v matični deželi in tri skupine narodne manjšine v zamejstvu. Ta nesmisel se vleče že iz Evrope, kakršno so si zamislili v Versaillesu po prvi svetovni vojni. Samo-odločba je bila tedaj le geslo za velike in za močne, medtem ko so male narode, kakršni je naš, obdarili z versajskimi plotovi, kakor bi dejal Prežihov Voranc. Teorija o narodnih manjšinah je kajpak izum, ki je nastal na tleh velikih in večinskih narodov. Ta teorija je kljub demokratičnemu besednjaku povsem konservativna, če ne že kar reakcionarna. Vsekakor pa je v škodo istih malih narodov, ki imajo zunaj meja svoje države tako imenovane manjšine. Ker pa so države nestalna kategorija zgodovine, narodi pa trajna, nikakor ni mogoče privoliti v politiko, ki povzdiguje trenutne države nad »večne« narode. Saj vsi vemo, da države izginjajo, a narodi bodo še dolgo časa poglobitna vsebina in oblika svetovne zgodovine.

Zdaj, ko sta določeni in opisani obe izhodiščni točki pričujočega premišljanja – osvobodilni boj slovenskega na-

roda pod vodstvom Osvobodilne fronte in pa položaj našega naroda na evropskem zemljevidu – lahko v polemичnem slogu zastavimo nekaj bistvenih vprašanj o našem sedanjem nacionalnem trenutku. Pri tem pa je kajpak naravno, da je socialistična (in demokratična) družbena pot *conditio sine qua non* naše svobodne prihodnosti. Suverene. Slovenske.

I. Ko se vprašujemo v sedanjem položaju Slovencev in o njihovi usodi, nikakor ne smemo pozabiti na eno izmed poglavitnih dejstev naše ideje, duhovne, kulturne in umetniške zgodovinske izkušnje. Slovenci tako kot Čehi, Slovaki, Poljaki, Lužiški Srbi in Hrvati pripadamo zahodnoevropskemu kulturnemu in civilizacijskemu toku. Slovenska duhovna in materialna kultura je od Brižinskih spomenikov naprej skladni, enakopravni in naravni del imenovanega toka, ki ni podaril Evropi le Tomaža Akvinskega in Dunsa Scotusa, marveč tudi Karla Marxa in Antonia Gramscija. V zavesti in spoznanju, da naravno in izkustveno pripadamo zahodnoevropski duhovni in kulturno civilizacijski misli, moramo ustvariti duhovno oporišče, iz katerega bomo iskali pot iz sedanosti v prihodnost. Slovenska umetnost in kultura, slovenska pokrajina in v njej ljudsko izročilo tako poljedelskega, kakor tudi arhitekturnega značaja, socialnopolitično izkustvo od zgodnjega krščanstva in kmečkih uporov pa do političnega izročila socialistične misli in sporočila osvobodilnega boja – vse to nas enovito in skladno družijo z zahodnoevropsko politično, kulturno in revolucionarno tradicijo. V tej pa igramo že ves čas naše zgodovinske igre svojo lastno vlogo, katere besedilo je naš nacionalni izum pa tudi naš enakopravni kulturni prispevek Evropi.

Spoznanje o vrednosti našega sporočila in prispevka mora blagodejno vplivati na slovensko zavest in samozavest pa tudi na ljudsko vedrost in zaupanje v našo moč. Ob vsem tem pa bodi jasno še nekaj drugega, kar tudi izvira iz našega svetovljanstva in nekonformnega dela v evropski kulturi. Naša duhovna pripadnost (zahodno)evropski kulturi in politični tradiciji in civilizacijskim tokovom te tradicije ne more postati razlog za kakršenkoli občutek večvrednosti ne v katoliškem ne protestantskem in ne v anglikanskem, pa tudi ne v ateističnem pogledu. Tiste večvrednosti, v imenu katere bi poizkušali zanikati ali omalovaževati vzhodnoevropski (pravoslavni) kulturni in civilizacijski tok ali arabsko-mohamedanskega ali indijskega, kitaj-

skega in japonskega oziroma bramskega, budističnega in konfucijanskega ali celo animističnega črnega kulturnega in civilizacijskega toka v Afriki.

II. Vprašati se bomo morali in vendarle tudi enkrat za vselej odgovoriti na vprašanje, kakšna in katera je tista bolezen, ki slovenskemu narodu povzroča neprestane težave in bolečine na njegovem zgodovinskem popotovanju skozi stoletja. Najbolj nesrečno in najbolj zadrževalno (retardativno) področje naše zgodovine je kajpak tako imenovano »slovensko gospodarstvo«. O tem bo kaj kmalu treba napisati debelo knjigo, v kateri bo naša zgodovina nekoliko drugače opisana, kot pa jo opisujemo zdaj. V mislih imam gospodarstvo kot organizacijo, kot sistem, kot način poslovanja in delovanja. Kritični pomisleki o gospodarstvu tedaj ne merijo na njegov osebni delovni sestav, ki še kako vsakodnevno izpričuje željo biti visoko produktiven, skrben in v prihodnost usmerjen – gospodar. Medtem ko v duhovnem, političnem in kulturno-umetniškem pogledu Slovenci nikakor nismo bili narod-zamudnik in zaradi tega tudi ne zaostajajoči odsek (segment) evropske zgodovine, čeprav smo zaradi našega tradicionalnega občutka manjvrednosti večkrat tako mislili in pisali, pa je bilo naše »gospodarstvo«, naše »slovensko gospodarstvo« in tudi je še zdaj huda cokla našega enakopravnega in enakovrednega žitja in bitja med evropskimi narodi. Dokazi so jasni, nedvoumni in tudi pretresljivi. Dobe slovenskega slovstva se vrste ena za drugo vstric z razvojnimi dobami evropskih slovstev. Le kdaj pa kdaj se zgodi, da ta ali ona slovstvena doba z majhnim časovnim odmikom sledi velikim duhovnim, slogovnim in idejnim tokovom kontinenta (sveta). V glasbi smo od Gallusa naprej evropski sodobniki. Tudi v cerkveni in posvetni arhitekturi, slikarstvu, kiparstvu in rezbarstvu potujemo z evropskimi narodi skupno od romantike do secesije, ekspresionizma, futurizma. Tudi v politični misli smo sinhronizirani sodobniki vseh velikih socialnih in revolucionarnih gibanj »starega« kontinenta. Od kmečkih puntov do začetkov modernega delavskega gibanja v preteklem stoletju. Žal pa kaj takega ne moremo opazovati »na gospodarskem polju!«, kot je že zdavnaj ironično pripomnil Zlodej v Pohujšanju. Kar zaveda tako imenovano »slovensko gospodarstvo« smo bili v vseh dobah našega nacionalnega razvoja vsaj pol stoletja ali celo stoletje za ravnijo sistema, organizacije in tehnologije v

evropskem gospodarstvu. Tako je tudi še danes, ko imamo na naših tleh ob moderni politični misli, znanosti in umetnosti kar se da zaostalo manualno-manufakturno gospodarstvo. In najbrže je hudo res, da se zaostalost »slovenskega gospodarstva« z vsakim letom vse bolj in bolj povečuje. Zato nam grozi resnična in huda nevarnost, da bomo ob koncu tisočletja stopili v obdobje vladavine primitivnega ročnega obrata, medtem ko bo razviti (pametni) svet že stopil v postindustrijsko znanstveno in tudi že kulturno družbo. Če primerjamo sodobno slovensko umetnost in znanost (kljub vsem materialno-finančnim težavam in organizacijsko-institucionalnim oviram, ki spremljajo te težave) z japonsko ali ameriško znanostjo in umetnostjo, bomo kaj zlahka ugotovili našo miselnost, spoznavno in metodološko sočasnost z obema. Zato pa je »slovensko gospodarstvo« v mišljenjskem, organizacijskem, sistemskem, socialnem in produktivnem pogledu vsaj pol stoletja za japonskim in ameriškim gospodarstvom. Dovolj je le to, če vemo, da elitni zeleni vlak rabi iz Ljubljane v Maribor precej več kot dve uri, a da bi isto razdaljo prevozil japonski vlak v slabi uri ali pa še manj. Toda tudi francoski! Razlog tega trajnega in venomer ponavljajočega se zaostajanja našega »slovenskega gospodarstva« za evropskim in svetovnim je zelo preprosto in jasno. Medtem ko se v razvitih evropskih državah gospodarstvo družijo z znanostjo in omiko od renesanse naprej, se pravi v vsej novoveški dobi, pa je slovensko gospodarstvo že stoletja po branjevsko usmerjeno proti znanosti in kulturi. V naših dneh pa ta odnos do znanosti in kulture postaja že skoroda sovražen. Zato se pač ne smemo čuditi, če se nam sodobno »slovensko gospodarstvo« predstavlja kot malovreden in deficiten spaček, ki je narodu in ljudstvu v hudo breme, saj zaradi svoje zgubarske in neproduktivne narave požira in uničuje plodove delovnih ljudi in njihovih rok po vsej slovenski deželi. Da je »slovensko gospodarstvo« usmerjeno proti znanosti, je videti tudi v tem, da smo ta trenutek edina dežela na svetu, kjer se morata obe naši univerzi podrežati gospodarstvu, namesto da bi se gospodarstvo grupiralo ob obeh univerzah in njihovih znanstvenih inštitutih. Tako kot je to v navadi na Vzhodu kakor tudi na Zahodu. Pa tudi v tretjem svetu. Rumenu in črnem.

(odlomek)

Kako sem potoval v Novi svet

Pred nekaj meseci je bil v Rodni grudi objavljen moj kratki spis z naslovom Francetovi spomini. V uredništvu pa so mi dali pobudo, da bi popisal še moje potovanje v Ameriko tiste čase. Take potovalne spise sem večkrat bral v mojem najljubšem časopisu Prosveti, kjer so številni izseljenci opisovali svojo pot v Novi svet. Še danes jih imam v spominu. Potniki so potovali z različnimi linijami. Vsi tisti, ki so potovali iz Trsta, so potrebovali za pot dva do tri tedne, včasih pa še več. To je bilo dolgo, mučno in neprijetno potovanje, številni so na morju doživljali hude viharje, na ladjah je bila slaba postrežba, včasih pa so bile te ladje še preveč natrane. Tisti, ki so potovali iz Bremena ali Hamburga, pa so imeli prijetnejšo vožnjo, boljšo postrežbo in več razvedrila na ladji, akoravno pot ni bila skoraj nič krajša. Nisem pa še slišal ali bral, da bi kdo prevozil Atlantik v tako kratkem času, kot sem ga jaz – v šestih dnevih iz Ljubljane do New Yorka. Neverjetno, toda resnično. To je bilo že pred devetinsedemdesetimi leti!

V naši skupini nas je bilo šest, dva mlada moža in dva fanta, eden je bil malo starejši, meni pa je bilo takrat 17 let. Štirje smo bili iz Knežaka, dva pa

sta bila iz Novokračine pri Ilirski Bistrici. Srečali in spoznali smo se v Ljubljani, kjer smo skupaj kupili vozne karte pri mladem agentu v mali agentski pisarni blizu železniške postaje. Tiste pisarne in stavbe danes ni več. V tem dolgem času se je tudi Ljubljana močno spremenila in postala veliko mesto.

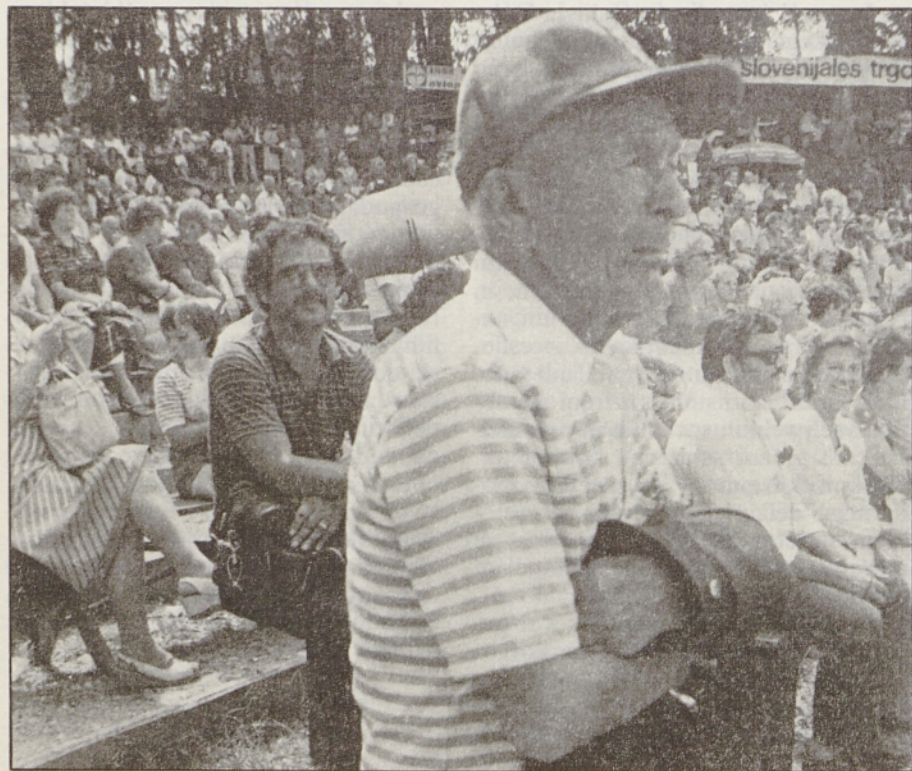
Pozno zvečer smo sedli na vlak. Tam je vlak nekaj časa stal, tako da smo prišli v Innsbruck naslednje jutro. Tam smo presedli na udobnejši vlak, s katerim smo se prek Švice pripeljali v Pariz. Tam smo se vkrcali na neko majhno ladjo, ki nas je prepeljala v Southampton v Angliji, kamor smo prišli naslednji dan zgodaj zjutraj in se takoj vkrcali na veliko ladjo, ki je vozila v New York. To je bila lepo opremljena ladja, hitra in lepa in imeli smo prijetno vožnjo, izvrstna pa je bila tudi postrežba. Ta hitra ladja nas je v petih dneh pripeljala v New York, kar je bilo res izredno hitro. Nihče mi ni verjel, da sem tako hitro prišel v Ameriko.

Na tej ladji ni bilo dosti Slovencev, le manjša skupina, zato smo se kaj hitro spoznali in se spoprijateljili. Eden od potnikov je bil že pred tem nekaj let v Franciji in se je dobro

spoznal tudi na vožnjo po morju, zato je bil pravi specialist za morske bolezni, tako da nas je vse zdravil.

Ko smo prispeli v New York, je bilo kar hitro vse urejeno. Kar je bilo nas Slovencev, je šel vsak po svoje. Večina je šla na vlake in vsakdo je potoval tja, kamor je bil namenjen. Le nas šest je potovalo naprej po vodi. Dobili smo malo kabino in sami nismo točno vedeli, kam nas peljejo. Najbolj je skrbelo Jožeta Iskro in Luka Novaka, ki sta bila že prej v Ameriki. Luka Novak iz Knežaka je bil v Pueblu v Koloradu, Jože Iskra pa v Takomu v državi Washington. Čez nekaj ur so nas pripeljali na večjo ladjo, ki nas je pripeljala v Virginijo. Tam so nas prestavili na vlak, ki je vozil na jug v Georgijo, od tam pa smo se vozili v Memphis v državi Tennessee še bolj proti jugu, čez državo Louisiano v Texas, potem pa nazaj proti severu skozi Chicago in državo Kansas v Colorado Junction, kjer smo se ločili. Štirje smo šli v Pueblo, onadva pa v državo Washington, za kar sta potrebovala še dva dneva vožnje. Tako smo se z vožnjo po Ameriki zamudili veliko več kot za vso pot od Ljubljane do New Yorka, kajti iz Virginije skozi južne države je veliko daljša pot. Taka je bila moja vožnja v Ameriko. Zanimivo bi bilo tudi, ko bi opisal moje prvo leto v Ameriki, vendar bi vzelo preveč prostora, ko bi hotel popisati vse pripetljaje pri začetnem življenju v nove razmere. Zato naj na kratko povem, da sem dobil delo dokaj hitro in to v železarni. Delali smo po 12 ur na dan, plača pa je bila nizka – le po 19 centov na uro. Tiste čase je bilo za delo dokaj težko in srečen je bil tisti, ki ga je sploh dobil. Zelo se je bilo treba truditi, da si delo obdržal, ves čas pa si bil tudi pod nadzorstvom priganjačev. Ravno zato me je bolj veselilo delo v premogokopu, ki pa je bilo bolj nevarno, zato pa se je dalo nekaj več zaslužiti. Zaslužek je bil bolj odvisen od tebe samega. Če si dobro delal, če si opazoval in se učil, potem ti je šlo kmalu dobro od rok. Seveda pa si moral tudi sam skrbeti za svojo varnost, mimogrede ti je kaj padlo na glavo . . .

To delo sem opravil 12 let, potem pa sem odšel na kmetijo, o kateri bi tudi lahko dosti napisal. Vsekakor pa bi bila zelo zanimiva slovenska premogarska zgodovina v Koloradu. Morda bom napisal še drugič kaj več.

Amerikanci prihajajo

V Družinski vasi, za prijetnim gozdičkom nad Šmarješkimi Toplicami, je pred kratkim zrasel ponosen dom, v katerem Gorenjčeva Marjanca in Peter z otrokoma že skoraj eno leto okuša tisto, o čemer sta dolga leta v daljni tujini samo sanjala – vonj po domovini, domačih travnikih, njivah, poslušata domačo govorico in pesem, ki jo šumi gozd. Kanček za kančkom pronicata nazaj v svojo mladost, v razmere, iz katerih sta pred petnajstimi leti odšla v Ameriko, in se privajata v dobrem in slabem, kajti tu nameravata sedaj ostati.

Pravzaprav sta Peter in Marjanca izreden primer. Navajeni smo, da se z one strani oceana vračajo upokojenci, ki želijo v domačih krajih dočakati večer življenja, ona pa sta še sorazmerno mlada, na višku ustvarjalnih moči. To je videti že na prvi pogled. Stanovajska hiša je resda dokončana, ob njej pa je vseeno vse v mrzličnem dograjevanju, kajti Peter ravnokar dokončuje prostorno delavnico, v kateri bo nadaljeval dejavnost, ki jo je pred enim letom v Chicagu opustil. Odprl bo avtomehanično delavnico. Zato tudi nima časa za razgovor. Marjanca pa me prijazno povabi na kavo in tradicionalne ameriške cheese-crackers, sirove kekse, pridružita pa se nama tudi 13-letna hčerka Ana-Marija in 12-letni sin Peter.

»Pravzaprav sta tadva kriva, da smo se preselili v domovino,« pokaže mati na otroka, ki se ob tem zadovoljno namuzneta. »Ana-Marija je bila skoraj vsako poletje na počitnicah pri sorodnikih v Šmarjeti. Tu je dobila prijatelje in bilo ji je tako všeč, da bi najraje kar ostala. Pozneje se ji je pridružil na potovanjih tudi bratec, in ker se je tudi on tukaj dobro počutil, nisva imela kaj dosti izbire. Tudi naju je vleklo domotožje, pa sva se odločila za preselitev. Lani, ko je šla Ana-Marija v šesti razred, Peter pa v petega, je bil čas najbolj ugoden, zato nisva dosti premišljala. V Ameriki sva prodala skoraj vse imetje, le nekaj najbolj nujnih stvari sva pripeljala s sabo, in se vselila v to hišo, ki sva jo nedograjeno kupila že malo prej.«

Otroka pripovedujeta, da sta v novi domovini zadovoljna. Oba sta bila rojena v Chicagu in sta tako tudi ameriška državljana, v prvi vrsti pa sta Slovenca. Že prej sta na domu v Ameriki govorila slovensko, veliko pa sta pridobila tudi med počitnicami, tako da jima jezik ni nikoli delal težav. Seveda

je bilo treba v šoli vse pričeti znova. Tukaj pa sta doživela še eno prijetno presenečenje: ves razred se je zanimal zanju in jima pomagal, zanju pa so se s posebno skrbjo zavzemali tudi učitelji na osnovni šoli v Šmarjeti. Tako sta z lahkoto premostila prve ovire in sedaj se v šoli in v družbi počutita kot doma. Peter, ki je mlajši, ne pomisli več na Ameriko, Ana-Marija, ki si je tako želela v Šmarjeto, pa po svoje še vedno pogreša prijateljice, ki jih je imela v prejšnji domovini. Z njimi si dopisuje in videti je, da bo za vedno ostala razpeta preko širnih prostranstev oceana. To ni nič slabega. Marjanca pravi, da opaža pri svojih otrocih večjo strpnost, da sprejemata svet bolj široko in da je njun pogled na dogajanja okoli njiju bolj celovit kot pri otrokih, ki so zrasi samo v enem okolju. Kako se bo to odrazilo v prihodnosti, je še vedno odprto vprašanje, eno pa je gotovo: njuna izhodišča za življenje so vsekakor zelo široko odprta.

Naši Amerikanci v Šmarjeti so se, po zunanjih znakih sodeč, še kar dobro znašli. Obrt, ki jo zastavljajo, bo opremljena z modernimi aparati, kajti Peter se je v Ameriki marsikaj naučil. Tja je prišel leta 1970 kot izučeni zidar, vendar se je pri sorodniku izučil za avtoličarja, potem pa s študijem ob delu še za avtomehanika. Kmalu je odprl lastno delavnico in se soočil z neizprosnim dejstvom konkurence: uspejo le tisti, ki delajo dobro, solidno, hitro in poceni. To Petru ni bilo tuje, zato mu je šel posel kar v redu. Marjanca mu je pomagala pri knjigo-

vodstvu, sedaj pa misli, da tukaj to ne bo potrebno. Rada bi se zaposlila in tako izkoristila svoje odlično znanje ameriščine. V Šmarjeških Toplicah, kjer gostuje vedno več onkrajceanskih turistov, verjetno to ne bo nemogoče. Sicer pa je že tako ali tako zastavila manjšo turistično dejavnost. Podstrešno stanovanje bo oddajala turistom, ki jih v tem lepem kraju Dolenjske pričakujejo čedalje več.

Povedal sem že, da sta se otroka kar dobro privadila v novi domovini. In kako gre s privajanjem njunih staršev na staro domovino? Marjanca pravi, da je v Ameriki življenje vse drugačno: bolj hitro je, morda tudi bolj bežno. Težko se navaja na naš počasnejši utrip, ki je za človeka morda bolj koristen, vendar ne vedno. Včasih si po nepotrebnem sami delamo težave. Predvsem je administracije odločno preveč. Pogreša informacijsko službo, ki bi povratnikom lahko dala celovite in točne informacije o tem, kaj vse potrebuje pri povratku, kakšni so najnovejši predpisi glede uvoza osebnih stvari in uvoza strojev za obrt, ki bi prizadetim tudi pomagala, kadar se kaj zatakne, da ne bi bil človek včasih na milost in nemilost prepuščen zveznim organom, ki meljejo počasi. Skratka, več človečnosti bi bilo treba in razumevanja, pa manj paragrafov. V celoti pa se ne pritožujeta. Samo da bosta začela živeti po svoje, od dela svojih rok, pa bo tudi njuna odločitev, da preneseta svoje znanje in svoje delo nazaj v rodne kraje, poplačana z zadovoljstvom.

FRANCIJA

Slovenska šola v Sallauminesu

Na pobudo nekdanjega dopisnika Dela v Parizu Bogdana Pogačnika smo tudi pri Združenju Jugoslovanov v severni Franciji organizirali tečaj slovenskega jezika za mladino in za odrasle. Tečaj je ob pomoči jugoslovanske ambasade vodila prof. Rosana Čop.

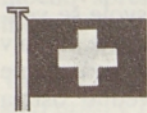
Z organizacijo tega tečaja smo imeli precej težav, saj je mladina polno zaposlena v francoskih šolah, obenem pa je kazala tudi manj zanimanja za učenje slovenskega jezika, ki je resnično dokaj težak. Na naši strani ima pri organizaciji velike zasluge naša Slovenka Silvije Miletič, ki je skoraj vsak dan obveščala preko lokalnega radia o začetku slovenskega pouka, tako da se je prijavilo kar precej starejših in mlajših učencev.

Začetek slovenske šole v Sallauminesu je bil torej dokaj težak, vendar pa upamo, da je bil to resnično šele začetek in da bo v prihodnje bolje. Veseli smo lahko, da je za tečaj pokazala kar precej zanimanja naša mladina, saj je vsa rojena v Franciji in s slovensko kulturo nima stalne povezave. Glede odraslih moramo zapisati, da je bilo v začetku prijavljenih veliko ljudi, nato pa jih je k pouku hodilo čedalje manj. Nekateri so morda obupali, ker so videli, da je slovenski jezik res težak, drugi pa so se sami premalo zavzeli za to, da bi se spoznali z materinim jezikom. Našim ljudem je res težko dopovedati, kako pomembno je, da tudi naša mladina ohrani vsaj nekaj slovenskega duha.

Ob koncu naj omenim, da bi lahko vzeli za vzgled rojaka Francois Kovača, ki je redno z vso svojo družino prihajal k pouku 30 km daleč. Vsa družina je pravilno doumela, kaj pomeni zanje znanje slovenščine.

Za bodoče upam, da bomo imeli pri slovenskem pouku še več učencev. Točen začetek pouka bomo objavili prek lokalnega radia in prek časopisa.

*Predsednik društva
Štefan Gradišnik*

ŠVICA

Štiridesetletniki v Thayngenu

Zopet je bilo leto naokoli in lanskoletni štiridesetletniki so povabili na slavnostne naslednike. Praznovanje je postalo pri sočanih že običaj, saj je bilo že četrto po vrsti. Na ta način člani društva ne morejo, četudi bi hoteli, skriti svoje

starosti – mladosti. Pravijo, da prihajajo v najlepša – zrela leta.

Zbrali so se v njihovem priljubljenem Ratskellerju v Thayngenu. Tokrat je svoj praznik praznovalo sedem slavljencev: Katarina Žižek, Marjan Bučar, Štefan Dovar, Janez Udovič, Ciril Vidmar, Walther Hägele in Paul Müller. Kot vidite, so v svojo sredino vzeli tudi dolgoletna švicarska prijatelja. Ker so delavni, marljivi in ustrezljivi na vsakem koraku do njih, jim tudi oni to vračajo. Lahko bi rekli, da živijo Sočani v nekakšnem sožitju s Švicarji v Schaffhausnu.

Po običaju so si lanskoletni in letošnji štiridesetletniki med seboj izmenjali darila – seveda zopet v verzih. Nepogrešljiv pevski zbor jim je zapel tri lepe slovenske narodne pesmi: Soča voda je šumela, dolenski furman in Sem pa v kamr'co šu . . . S šopki rož so se tudi tokrat spomnili marljivih rok v kuhinji in zasluženim članicam in članom, kateri vedno in ob vsaki priliki priskočijo na pomoč.

Oto je poskrbel za izvedbo nekaj zabavnih iger, duo Stani za dobro

Štiridesetletniki, ki so se zbrali v Thayngenu.

Skupina učencev prve slovenske šole v Sallauminesu, ki jo je vodila profesorica Rosana Čop

plesno glasbo, kuhinja je poskrbela po svoje, štiridesetletniki pa so se za leto postarali.

Barbara Turk-Smrekar

Izlet na KOROŠKO ŠTAJERSKO – 25. maj 1985

Priprave so končane, avtobus je tu in polni pričakovanja se vozi 50 članov SOČE domovini nasproti. Spati ni hotel niti mogel nihče vse tja do tretje ure zjutraj, ko so utihnili tudi najupornejši. Avtobus je bil ugoden, šoferja tudi edinstvena. Tako smo okrog osme zjutraj prispeli na našo mejo,

kjer nas je z nasmehom sprejel najprej miličnik, nato pa še carinik. Čas čakanja smo izkoristili za izmenjavo vicov na račun Prlekov in Primorcev. Po hitro opravljenem pregledu smo vsi nestrpni hoteli cilju nasproti.

Pred hotelom Pohorje v Slovenj Gradcu so nas že čakali naši prijatelji in znanci. Prijazna receptorka hotela nas je razvrstila po hotelskih sobah, kjer smo se lahko osvežili od dolge noči.

Po zajtrku smo imeli »počitek« do slavnostnega sprejema in kosila na letališču, kjer so nas pozdravili predstavniki občine in nam za dobrodošlico zapeli pevci LESNA. Vreme nam je bilo naklonjeno, tako da smo si okolico Slovenj Gradca lahko ogledali tudi s ptičje perspektive z aero-taxijem.

Popoldne je kegljače čakala preizkušnja. Zagrizeno so podirali keglje, ki so padali na obeh straneh in naši kegljači so si »priborili« lep pokal.

Po večerji se nam kljub utrujenosti še ni spalo. Večer je bil prekrasen, tako da se je še dolgo izpod lip hotelskega vrta slišalo prepevanje.

V nedeljo smo si po izdatnem zajtrku ogledali lepo urejen in izredno bogat muzej NOB. Izkušen vodič nas je spretno vodil po sobanah in nas z zanimivim pripovedovanjem popeljal čez vsa leta NOB vse do zadnjih, najhujših bitk na Poljanah.

Po ogledu muzeja smo položili venec padlim borcem na grobnico NOB, od koder smo se odpeljali na Prežihovino. Tu nas je čakalo presenečenje. Gledališki igralec nam je na hišnem dvorišču ob spremljavi citer predstavil Svetlečega Gašperja. Sama ušesa so nas bila, posebno otrok. To je bilo eno najlepših doživetij.

Po ogledu Prežihove domačije in spomenika, ter paši pogleda na čudovite Kotlje v dolini, smo se odpeljali do novoodkritega spomenika zadnjim bitkam na Poljanah. Pot nazaj nas je vodila mimo restavracije, kjer smo pogasili prvo žejo, ki nam jo je zadalo toplo majsko sonce, in se odpeljali na Pohorje – na piknik.

Tu so nas pričakali številni naši člani, ki so se že vrnili v domovino. Sre-

Pevci Lesne iz Slovenj Gradca in Soče na pikniku na Pohorju

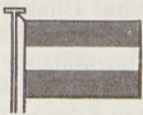
čanje je bilo enkratno. Za še boljše razpoloženje so poskrbeli Štirje kovači, dobra kapljica ter obilne porcije na žaru pečenih kotleto in čevapčičev.

Na sprehodu po pohorskih stezicah smo se naužili svežega zraka, ko pa se je spustil mrak, smo se vsi skupaj preselili v prostore hotela. Ansambel Štirje kovači je neumorno zabaval in veselje je bilo na višku. Predstavniki občine Slovenj Gradec in upravni odbor SOČE se je v koticu dvorane pogovoril o nadaljnjem sodelovanju in složno so bili mnenja, da so na pravi poti. Delo zahteva mnogo žrtvovanja, a uspeh, kot so ga doživeli, tudi ob tem srečanju potrjuje, da ni zaman. Pôje se in pleše in šele okrog tretje ure zjutraj so se najbolj vztrajni odpravili na počitek. Naslednji dan v ponedeljek, smo se morali za enkrat posloviti od naših prijateljev. Pred občinsko zgradbo so nas pričakali še ostali občinski možje s predsednikom tov. Golograncem. Zaželeli so nam srečno pot in nas oskrbeli s popotnico.

Vsem nam, na poseben način še peščici Švicarjev, ki so bili prvič v naši lepi domovini, bo ta izlet ostal v nepozabnem spominu.

HVALA VSEM GOSTITELJEM, posebno Tonetu Matvozu, sekretarju OK SZDL Slovenj Gradec, ki so se ves čas našega bivanja trudili, da bi nam bilo čimlepše, kar jim je v popolnosti uspelo.

Darinka Lončar

AVSTRIJA

Kadar poprimemo vsi . . .

Učenke in učenci slovenskega dopolnilnega pouka v avstrijskem Predarlskem – Vorarlberg so bili v maju pet dni gostitelji svojih vrstnikov osnovne šole dr. Jože Potrč iz Ljubljane, ki so jim letos vrnili obisk. Sestavljavci in izvajalci le-tega so bili prav vsi, ki so lahko v danem trenutku tako ali drugače sodelovali oz. ga moralno in materialno podprli: starši, svet staršev, slovenska društva oz. klubi v Vorarlbergu, znaten pa je bil delež tudi z avstrijske strani.

Da bi bili čim bližje uspehu, smo si delo seveda razdelili. Prvi dan so bili izvajalci programa gostitelji in gostje, vsakdo po svoje. – V soboto, 25. maja, ob dnevu mladosti smo bili gostje Slo-

venskega smučarskega kluba »Alpina«. Dopoldne smo si imeli čast ogledati tovarno Doppelmayer (izdeluje žičnice, dvigala in sl.) v Wolfurtu ter njen živalski vrt. Strokovni razlagi D. Gomilška je sledila pogostitev ter obdaritev otrok in spremstva. V knjigo obiskovalcev oz. gostov tovarne smo med drugim zapisali: enkratno! (Kakšna iznajdljivost s strani kluba »Alpina«, ki je ob svoji začetniški – jasno majhni – blagajni znal poiskati sredstva reklame delodajalca nekaterih svojih članov.) Športno popoldne tega dne smo ob športnih igrah in pikniku – tudi harmonika ni manjkala – prijetno preživeli na športnem igrišču v Wolfurtu. JUGO-SSK Alpini, organizatorju tega dne, a preko njih tovarni Doppelmayer naša iskrena zahvala.

Proti večeru smo si ogledali tudi nekaj prireditev v okviru 2000-letnice Bregenza, glavnega mesta pokrajine Vorarlberg.

Naslednji dan smo preživljali ob športnih igrah, nogometu in pikniku na športnem igrišču v Gisingenu (Feldkirch) – organizator Sloveno kulturno-prosvetno društvo »Mura«, Vorarlberg. Po podelitvi pokalov (darovalci le-teh: Firmi Kunert, ELKO-König, SKPD »Mura« ter dva člana sveta staršev) pa smo morali s piknikom kmalu zaključiti. Istega dne je bila namreč na programu še celovečerna kulturna prireditev v veliki dvorani »Vinomna«, Rankweil, katere nosilci so bili tako učenci slovenskega dopolnilnega pouka v Vorarlbergu, kot gostje iz Ljubljane, sodelovala pa je tudi avstrijska šola. V daljšem programu je bila v ospredju glasba – petje, instrumenti, slovenska beseda, ljudski in izrazni ples. Izrazu zahvale ljubljanskega ravnatelja ter avstrijskega direktorja je sledilo še krajše predavanje za starše z razgovorom (referent: prof. MILAN SIMIČ, ravnatelj ljubljanske šole). Številna in hvaležna publika nam je bila v spodbudo za naše nadaljnje delo.

Četrty dan je bil namenjen celodnevni izletu na otok Mainau (ZRN) v Bodenskem jezeru ter k slapu Rena pri Schaffhausenu (Švica). Nepozabno doživetje za osemindeset udeležencev.

Zadnji dan smo bili gostje Slovenskega planinskega društva. Z žičnico Karren smo bili kaj kmalu na hribu nad Dornbirnom s prelepim pogledom v dolino.

Deževno popoldne v Vaduzu (Lichtenstein) pa nam je omogočilo le krajšo vožnjo po mestu.

Zaključili smo torej s programom, z

rezultatom daljših priprav, našega medsebojnega sodelovanja, razumevanja, naklonjenosti in pomoči vseh zainteresiranih, zlasti staršev, klubov oz. društev na tem območju.

In zvečer so se poslavljali prijatelji, spregovorila so naša srca, solze slovesa . . .

Želim, da bi bilo naše sodelovanje in medsebojni odnosi tudi v prihodnje dobri in uspešni.

Iskrena zahvala vsem!
Antonija Brezec

ZR NEMČIJA

Slovenski teden v Grevenbroichu

V juniju letos je slovensko društvo Celje priredilo v Grevenbroichu Slovenski teden, na katerem je ponovno prišlo do izraza tesno in prijateljsko sodelovanje med našim društvom ter mestom Grevenbroich in skupščino občine Celje. Ob tej priložnosti nas je obiskala tudi številna delegacija Celja pod vodstvom predsednika skupščine Edvarda Stepišnika, med gosti pa so bili tudi predsednik izvršnega sveta občine Zvone Hudej in predsednik občinske konference SZDL Drago Medved. Častni gost našega slovenskega tedna je bil tudi Komorni moški zbor iz Celja. Lahko si mislite, kako smo bili ponosni in veseli, da smo bili lahko gostitelji tako visokih osebnosti in tako izvršnega pevskega zbora.

V okviru našega programa so nastopile tudi številne druge skupine, ki bi se jim radi zahvalili ob tej priložnosti.

Pevski kvintet iz Moersa

Folklorna skupina društva Bled iz Essna

Otroška sekcija slovenskega društva »Celje« iz Grevenbroicha

Kvintet Veseli Štajerci

In to so bile: *harmonikarski trio* iz Würselena, ki nam je pričaral vrsto starih in nepozabnih melodij, *pevski kvintet* iz Moersa, ki je navdušil z lepoto slovenske pesmi, *otroška sekcija* društva Celje pod vodstvom Marte Goričan in Martine Černjavič – otroci so bili oblečeni v nove narodne noše, *folklorna skupina* društva Bled iz Essna, ki nastopa kakor da bi bili že profesionalci, in kvintet »Veseli Štajerci«, ki je vsem prisotnim pričaral pravo počitniško vzdušje.

Lepo se zahvaljujemo tudi vsem ostalim aktivistom, posebno še Moškemu komornemu zboru iz Celja, ki je tudi sodeloval na zaključni prireditvi v središču Grevenbroicha. Enako se zahvaljujemo tudi delegaciji mesta Celje, ki je pokazala, da ni pozabila na svoje rojake, čeprav vemo, da je treba zagotoviti kar precej sredstev za izvedbo takšnega obiska.

Mirko Umek

Folklorna skupina Tine Rožanc v Weingartnu

Pred petimi leti so se v Weingartnu odločili, naj bi se tuji delavci, ki živijo v tem okolišju, vsaj enkrat na leto predstavili domačinom, da bi kaj več izvedeli o njihovih običajih in se spoznali tudi z njihovimi kuharskimi posebnostmi. Tako je nastal dan, ki mu pravijo »Tujci se predstavljajo«. Jugoslavijo predstavlja SKŠD »Planinka«. Nastopala je že otroška folklorna skupina, pevski zbor društva in trio Dolenjci. Postregli pa smo z domačimi vini in slivovko. Tudi čevapčiči in ražnjiči niso manjkali pa seveda orehova poti-

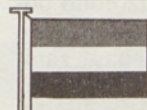
ca. Zraven pa smo delili reklamne prospekte za Jugoslavijo.

Letos, 29. junija 1985, pa je prišla nastopat folklorna skupina Tine Rožanc iz Ljubljane, kar nam je omogočila občinska konferenca SZDL Ljubljana Moste-Polje, s katero redno sodeluje društvo »Planinka«. Del stroškov pa smo krili tudi sami. Folklorna skupina je predstavila vse jugoslovanske plesne, občinstvo pa jo je nagradilo z velikim aplavzom. Za nekatere plesne so zahtevali tudi ponovitve. Velik vtis so naredili s splitskimi plesi in plesi Povardarja.

Za folklorno skupino pa ta nastop še ni bil vse. Zvečer so nastopili na folklornem večeru v Oberzelu, za samo mesto Weingarten pa so imeli še en nastop v Stadthalle.

Tukajšnji časopis je folklorno skupino Tine Rožanc zelo pohvalil. SKŠD Planinka pa se zahvaljuje folklorni skupini, vodji skupine Poloni Ovsenk, kakor tudi OK SZDL Ljubljana Moste-Polje, ki nam je omogočila tako kvalitetno prireditvev.

Za SKŠD:
Franc Čuden

NIZOZEMSKA

Dirigent Willems se je poslovil

Slovenski pevski zbor Zvon iz Heerleena na Nizozemskem je priredil 23. junija 1985 slovesen koncert, na katerem so se poslovili od svojega dolgoletnega dirigenta g. F. A. J. Willemsa. V njegovo čast so priredili tudi sprejem, ki so se ga udeležili številni slovenski rojaki iz tega dela Nizozemske, številni nekdanji pevci in prijatelji zbora ter nizozemski prijatelji. Ob tej priložnosti je pri prijateljskem društvu gostoval tudi pevski zbor Slovenijaceste-Tehnika iz Ljubljane.

Francois Antoine Joseph Willems je vodil pevski zbor Zvon od leta 1947 in je bil od leta 1951 tudi častni predsednik zbora. Zveza kulturnih organizacij Slovenije mu je leta 1969 podelila zlato Gallusovo značko, leta 1975 pa ga je za njegove zasluge pri ohranjanju slovenske glasbene tradicije med Slovenci na Nizozemskem odlikoval predsednik Tito z redom jugoslovanske zastave z zlato zvezdo na ogrlici.

Slovenska izseljenska matica je Josepha Willemsa ob 40-letnici delovanja in ob odhodu iz društva Zvon imenovala za častnega člana.

Naši smučarji v Vancouvru

V času kongresa mednarodne smučarske federacije (FIS), ki je bil v Vancouvru, B. C., v začetku junija letos, je jugoslovanska delegacija obiskala tudi prostore Slovenskega društva v Vancouvru. V delegaciji so bili predstavniki Smučarske zveze Jugoslavije, Kranjske gore in olimpijskega komiteja iz Sarajeva. Goste, med katerimi je bil tudi proslavljeni smučarski as Bojan Križaj, so v prostorih slovenskega društva pozdravili številni predstavniki slovenskega društva kakor tudi predstavniki jugoslovanskega upokojenskega kluba, kanadsko-jugoslovanskega kulturnega združenja, kanadsko-jugoslovanske radijske ure in jugoslovansko-kanadskega izseljenskega komiteja EXPO '86. V imenu jugoslovanske delegacije je zbrane rojake pozdravil predsednik Smučarske zveze Jugoslavije Janez Kocjančič, predstavniki sarajevskega olimpijskega komiteja Ahmed Karabegović in Bojan Križaj. V imenu gostiteljev pa je nekaj besed dobrodošlice spregovoril Silvio Fidel, predsednik slovenskega društva v Vancouvru, in jugoslovanski generalni konzul v Vancouvru Nikola Jelinčič.

Del udeležencev srečanja z jugoslovanskimi smučarji in smučarskimi delavci.

Uspela slovenska šola v Vancouvru

Slovenska šola, ki je delovala pri Slovenskem društvu v Vancouvru, je imela slovesen zaključek 7. junija. Pouk je potekal v naši društveni dvorani, deloma pa ga je financiral tudi oddelek za multikulturo pri zvezni vladi. Vpisanih je bilo 62 učencev, med katerimi je bilo največ mladih, nekaj pa tudi odraslih oseb. Zanimivo je, da je bilo med odraslimi tudi nekaj žena drugih narodnosti, ki so poročene s Slovenci.

Že ob začetku šole je odbor društva sklenil, da bo podelil štiri nagrade najboljšim učencem. Po pregledu rezultatov smo ugotovili, da sta bila dva po uspehu enaka, tako da smo podelili nagrade petim. Vsi študentje pa so prejeli lepe tiskane diplome, ki smo jih podelili na zaključnem večeru. Takrat je bil prisoten tudi jugoslovanski generalni konzul v Vancouvru Nikola Jelinčič. V svojem lepem govoru je izrazil zahvalo vsem, ki so vse leto pridno hodili k pouku, staršem, ki so vozili svoje otroke in poudaril pomen negovanja materinega jezika med našimi ljudmi na tujem.

Odbor slovenskega društva se je vse poletje trudil tudi za to, da bi bilo vse pripravljeno za proslavo 27-letnice društva, ki jo imamo v oktobru. Društvo je letos asfaltiralo parkirišče, zasadilo drevje in cvetje in sploh skrbelo, da bi bila slovesnost, na katero povabimo tudi visoke kanadske predstavnike, kar najbolje pripravljena. Kulturni odbor pa skrbi za dober program te proslave. Poleg koncerta slovenskih pesmi pripravljajo tudi pravo veseloigro v dveh dejanjih.

Ob tej obletnici se moramo spomniti tudi vseh tistih odbornikov, ki so v vseh 27 letih delovanja vztrajali, delali in s pametjo ter preudarkom skrbeli, da se tudi tu v Britanski Kolumbiji ohrani slovenstvo. Dokaz za to je tudi naš slovenski dom, na katerega smo resnično lahko ponosni.

Med nekdanjimi in sedanjimi odborniki je veliko število zavednih Slovencev, ki so žrtvovali ogromno svojega prostega časa in tudi denarja v prid vseh nas, celotnega društva, in vsega, kar danes imamo. Vsi, ki so se trudili za obstoj in napredek našega društva, zaslužijo resnično priznanje.

Na žalost moramo omeniti, da smo tekom let izgubili tudi veliko članov, ki nam jih je iztrgala nesreča ali zahrbtna bolezen. Pogrešamo jih in nam ostajajo v trajnem spominu.

Med nami je tudi naša najstarejša članica Anna Žitko, ki je v juliju praznovala 92-letnico rojstva. Vsi člani ji želimo še mnogo srečnih, zdravih let, vsi »držimo pesti«, da bo dočakala tudi 100-letnico! Njen mož, ki je umrl pred nekaj leti, je v svoji oporoki zapustil društvu več sto dolarjev – z njegovim denarjem smo opremili društveno knjižnico.

Na zadnjem društvenem sestanku smo se pogovarjali tudi o zbiralni akciji v pomoč onkološkemu inštitutu v Ljubljani. Z zbranim denarjem naj bi kupili moderen ultrasonograf. Člani so enotno podprli to zamisel in upa-

Dom slovenskega društva v Vancouvru

mo, da se bodo naši rojaki lepo odzvali na to akcijo.

Imenitna je tudi zamisel o organizaciji poletne šole slovenskega jezika v Kranju. Žal pa je Vancouver tako daleč, da te priložnosti še ni izkoristilo veliko otrok naših članov, ker je treba pripraviti kar precej denarja. Upamo, da bo v prihodnje bolje. Lep pozdrav vsem bralcem Rodne grude na vseh kontinentih. V imenu društva:

Dory Spanko

URUGVAJ

Novi Jugoslovanski vestnik

Jugoslovansko izseljensko društvo »Hrvatski dom« v Montevideu je ob 40-letnici osvoboditve Jugoslavije in ob letošnjem dnevu mladosti izdalo novo številko »Jugoslovanskega lista«, ki je izšel v nakladi tisoč izvodov. Razen v Urugvaj so list poslali tudi v nekatere druge latinskoameriške države, kjer žive naši izseljenci.

Nova izdaja Vestnika ima 12 strani, na katerih so objavljeni, v španskem jeziku, članki ob 40-letnici zmage nad fašizmom, o mednarodnem letu mladih, o gospodarskih gibanjih v Jugoslaviji v letošnjem letu, o obisku jugoslovanske gospodarske delegacije v Urugvaju ter o Urugvajsko-jugoslovanski gospodarski zbornici, počastili so obletnico smrti Josipa Broza Tita, posamezne prispevke pa so prispevala tudi jugoslovanska izseljenska društva, ki delujejo v Urugvaju.

Priložnost članek je ob zlatem jubileju, 50-letnici delovanja, objavilo tudi Prvo prekmursko slovensko društvo.

Izredno zanimivi so tudi potopisi mladih članov društva »Naša domovina«, ki so obiskali jugoslovanske izseljence na jugu Čila, v mestih Porvenir in Punta Arenas. Skupina štiridesetih jugoslovanskih mladincev se je tako prvokrat v zgodovini jugoslovanske nasebine v Urugvaju povezala s Čilenci jugoslovanskega porekla.

Ob 30-letnici Zveze slovenskih organizacij

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je bila ustanovljena 25. 3. 1955, pred podpisom državne pogodbe, ki so jo podpisali tudi Jugoslovani, in vsebuje mednarodna pravna določila o pravicah manjšin v Avstriji. Med njimi je najvažnejši 7. člen.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je bila ustanovljena zato, da bi oblikovala politiko, ki bi naj razbila izolacijo slovenske narodne skupnosti ter pripomogla k napredovanju demokratičnega razvoja v deželi in državi. Kot nadstrankarska, politično nevezana organizacija, ki povezuje slovenske kulturne, gospodarske in druge organizacije, naj bi ZSO proučevala kulturna in gospodarska vprašanja koroških Slovencev, usmerjala delo na teh področjih in se zavzemala za kulturno in gospodarsko ter narodnostno enakopravnost slovenskega ljudstva na Koroškem.

Ob 30-letnici podpisa avstrijske državne pogodbe pa vidimo, da 7. člen še vedno ni izpolnjen! Nasprotno, ugotavljanje manjšine in sprejetje zakona o narodnih skupinah leta 1976 je poudarilo dejstvo, da so vodilne stranke na deželni in tudi državni ravni glede manjšinskega vprašanja prešle na pozicije nemških nacionalistov. Zakon o narodnih skupinah je poskus revizije državne pogodbe in daje zakonito možnost nadaljnje asimilacije in raznarodovanja slovenske manjšine. Nacionalistični sporazum treh strank bistveno ovira demokratičen pristop k enakopravnemu dialogu med pristojno vlado in manjšino.

Koroški Slovenci ne morejo priznati zakona o narodnih skupinah kot izpolnitev 7. člena. To pomeni, da ne morejo sodelovati v nedemokratičnih sovetih, ki so sestavni del tega zakona, dokler vlada tega zakona ne novelira in ugodi nekaterim najosnovnejšim zahtevam koroških Slovencev.

Vnaprej je treba vplivati na javno mnenje, preveriti zgodovinske resnice o zgodovini, kulturi in boju koroških Slovencev za dosego narodnostne enakopravnosti, zavrtni laži, okrepiti slovenski tisk in obveščanje v vseh oblikah, zlasti založniško dejavnost v okviru založbe Drava, kulturno, športno dejavnost, in posvetiti veliko pozornost izobraževanju. Le tako bodo ohranili že tako skromno uporabo slovensščine v šolstvu, javni upravi, družabnem in drugih oblikah življenja.

Slovenska katedra v Szombathelyu

Na visoki učiteljski šoli v Szombathelyu so zaključili 5. leto dela katedre za slovenski jezik in književnost. Osnovni namen te šole je usposabljanje bodočih učiteljev za šole v Porabju. Na pragu šestega leta delovanja šole, ki se začne to jesen, je delo v prejšnjih letih ocenil vodja slovenske katedre dr. Karl Gadanyi. V prejšnjem šolskem letu je katedro obiskovalo 17 rednih in 8 študentov ob delu. V okviru katedre je deloval tudi lektorat slovenskega jezika, kjer je bilo prijavljenih 20 študentov. Študentje po novem programu posvečajo več ur jezikovnim vajam iz svojega materinega jezika, uvedli pa so nov predmet – uvod v slavistiko. Tu študentje spoznajo zgodovinski razvoj slovenskega jezika od Brižinskih spomenikov do danes. Organizirali so dvojezično proslavo ob 29. novembru in drugih svečanostih ter mednarodni slavistični simpozij. Tesno so povezani tudi s pedagoško akademijo v Mariboru.

Italijanska manjšina pri nas

V Kopru izhaja glasilo Voci della Medusa (Meduzini glasovi), ki ga izdaja skupnost za kulturo in izobraževanje pripadnikov italijanske narodnosti v Kopru. Ta revija je ne samo literarnega značaja, pač pa kritično pretresa obojestransko povezanost slovenske in italijanske narodnosti na različnih področjih. Poročajo tudi o folklori in ohranjanju starih tradicij na območju Primorske in Istre, o šolstvu, športnih tekmovanjih in ostalem. V Kopru obstaja šola družbeno-jezikovne usmeritve, na kateri poučujejo v italijanskem jeziku. Tako so pri nas, v Sloveniji živeči Italijani, po besedah nekdanjega italijanskega predsednika Pertinija »najboljši ambasadorji«, ki na svoji koži občutijo pravilen in živ utrip dežele, ki ni njihova – matična ter so resnična vez med Italijo in Jugoslavijo.

Ogrožanje nemških koroških otrok?

Pred volitvami avstrijski Heimatdienst zatrjuje, da je dvojezični pouk v nemškem in slovenskem jeziku »ogrožanje nemških koroških otrok«. Zavzemajo se torej za delitev pouka v teh dveh

jezikih, to pa je zastrupilo medsebojne odnose med dvema etničnima skupinama, ki živita že stoletja skupaj na Koroškem. Če bi ta zahteva uspela, bi se lahko zgodilo, da na Koroškem kmalu ne bi bilo več Slovencev. Slovenski otroci bi lahko (ločeno od nemških) še naprej govorili slovensko, le nemškim ušesom bi bil ta »nemilozvočni« jzik prihranjen. V imenu obrambe domovine so politični predstavniki večinskega avstrijskega naroda zbrali podpise okoli 34.000 prebivalcev Koroške, kar je devet odstotkov tistih, ki imajo tu volilno pravico. Toda prav teh devet odstotkov lahko postane odločilnih pri volilnih manipulacijah pri občinskih in deželnih volitvah. Svobodnjaška stranka Avstrije je s svojo nemško nacionalistično propagando precej pridobila in se zdaj predstavlja kot bodoči izvajalec »volje večine«.

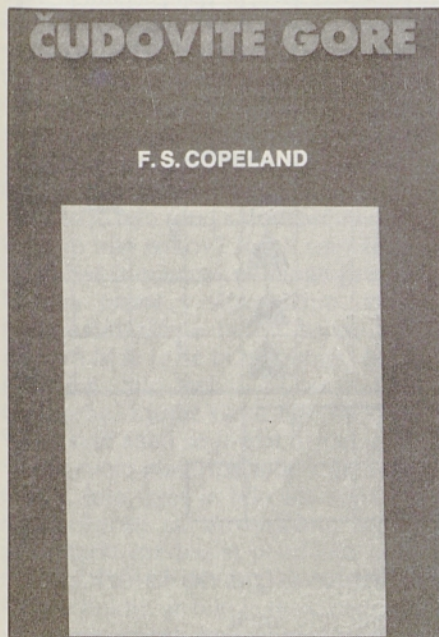
Zaščite narodnih manjšin, ki je predpisana s sedmim členom državne pogodbe, pa ni mogoče prepustiti odločanju večinskega naroda. Celovski znanstveniki so odločno nastopili proti delitvi dvojezičnega pouka in se zavzemajo za reformo sistema šolanja slovenske manjšine. Sodijo, da bi morali pouk prvega in drugega jezika tesno povezati z naukom o družbi. Neposredni stik z drugo etnično skupino bi se tako okreplil, v šoli na dvojezičnem območju pa bi negovali kulturno razumevanje in gojili medsebojne stike.

Mnogi, tudi nemško govoreči Korošci opozarjajo na prednosti dvojezičnega šolstva, svobodnjaška stranka pa hoče to vprašanje speljati sebi v prid kot »politično opredeljevanje«. Pod krinko miru in razumevanja tečejo silnice raznarodovanja.

Avstrijski demokratični tabor pa je vse bolj proti krčenju pravic Slovencev, ki so določene z državno pogodbo. Slovenski jezik, ki bi se ga naučili nemški otroci skupaj s slovenskimi, bi samo bogatil njihovo obzorje. Nemški jezik pa govorijo tako ali tako vsi Slovenci, ki živijo na Koroškem. Ali torej lahko peščica ogrozi nemške koroške otroke ali pa je to le zvito pridobivanje volilnih glasov v času, ko deželo pretresajo drugi problemi?

F. S. Copeland: Čudovite gore (Beautiful Mountains)

Ženska v gorah, Irka v slovenskih gorah. Nežna, krhka, z vso ljubeznijo, občudovanjem gornikov, profesionalcev in zagnancev, ki so vklesali svoja imena v prvenstvene vzpone in njen večni: »Oh, li bi me vzela s seboj?« Iz knjige Čudovite gore veje zanos starih, z idealizmom prežetih osvajalcev naših vrhov, napisala jo je popotnica, novinarka, ki je objavljala po svetu v časopisih kot so The London Mercury, Time and Tide, ki je bil založnik njenega dela. To so črtice, short stories, čustveno obarvani zapisi plezalnih tur v Julijskih Alpah, vzpon na očaka Triglava, ki ga doživi kot razodetje, in zapiše: »Stopite na vrh Triglava: to je daritev nekdanjemu bogu in danes še vedno zavetniški gori in to dejanje je prežeto z občutkom svobode, ki je značilna za vso skupino domačih plezalcev. Toda posebno področje ožjega kroga naših gornikov je v dolomit-skem pogorju, ki stoji kot trdnjava med dolino Vrat in med Krnico, ta sega za Kranjsko goro proti goram do

vznožja Kriške stene. To pogorje je Martuljkova skupina.«

Čas, ki ga opisuje Fanny Susan Copeland, je čas drznih, prvenstvenih vzponov na večino naših najvišjih vrhov. Copelandova (1872–1970) je v svojem 98. letu zatisnila oči, ki so videle več lepot, kot jih vidijo desetine ljudi v svojih življenjih. Kot publici-

stka, pesnica in glasbenica je iskala v višavah odmeve na svoja najgloblja čustva in odkrila angleškim bralcem slovensko deželo, do tedaj skrito in nepoznano. Od leta 1921 je živela v Ljubljani, zaposlena kot lektorica angleščine na univerzi, prevajala, pesnila in živela za naše gore. Pričujoča knjiga je eden najboljših zapisov o veličastni lepoti, ki plemeniti in ostaja.

Založila jo je Državna založba Slovenije, stane pa 1150 dinarjev.

Izbor pesmi: Lirika slovenskih pesnic 1849–1984

Izbrane pesmi 51 slovenskih pesnic, ki so objavile vsaj eno samostojno pesniško zbirko, so veliko in zanimivo založniško dejanje Mladinske knjige. Generacijski, literarni, zgodovinski, slogovni in še kak vidik se nam razkriva od Fani Hausman iz Celja, ki je pesnila že pred 1849. letom, do najmlajših pesnic, ki so rojene okoli 1961, kot sta Maja Haderlap iz Železne Kaple na Koroškem in Maja Vidmar iz Nove Gorice, ki se ponašata s prvimi knjigami pesmi. Zbornik nam predstavlja književnice, kot sta bili Luisa Pesjak in Pavlina Pajk, preko avtoric, kot so Vida Jeraj, Vida Taufer in Lili Novy, vse do pripadnic srednje in starejše generacije – Ade Škerl, Saše Vegri in Neže Maurer, do najmlajših, kot so Majda Kne, Ksenja Kermauner, Marjanca Kočevar-Colarič, Berta Bojetu, Ifigenija Zagoričnik idr. Pravo presečenje pa je, da v zborniku ni Svetlane Makarovič, velikega imena slovenskega sodobnega pesništva, ker ni dovolila objave svojih pesmi.

Pesnik Severin Šali, ki je te pesmi izbral in uredil, trdi, da je to berilo za ljubitelje naše ženske poezije in priznanje prvemu rodu slovenskih pesnic, ki so bile pionirke pri kultiviranju slovenske pesniške puščave, ki je vladala v času ponemčevanja, romanizacije in najrazličnejših pritiskov vse mogočih gospodarjev, ki so nam krojili usodo. Hkrati pa je pred nami dokaz, kako se je nežni spol uveljavljal na duhovnem polju, prerasel patriarhalne vezi in se osvobodil, emancipiral, do popolne izenačitve s tako imenovano »moško« literaturo. Le-tej pa daje ženska psiha, uglasena na druge strune kot moška, svojevrstno čustveno, miselno in doživlajsko razsežnost. Pove nam tudi, da so bile slovenske ženske mnogo več kot samo sopotnice velikih mož, bile so močne osebnosti.

Na 160 straneh nam Mladinska knjiga ponuja za 950 dinarjev privlačno branje.

Lev Milčinski: Samomor in Slovenci

Akademik in univerzitetni profesor dr. Lev Milčinski nam v drugi, predelani izdaji tega dela razkriva plod svojih dolgoletnih raziskav, kjer išče odgovor na vprašanje: zakaj smo Slovenci ne samo v jugoslovanskem, temveč celo v svetovnem merilu med narodi, ki store največ samomorov na leto. V prvem delu knjige nas avtor seznanja s filozofskim in etičnim gledanjem na samomor, nadaljuje z razlago o samomorilnosti s sociološkega vidika, s psihoanalitskim modelom, kulturnimi vidiki v različnih deželah, z množičnim samomorom. Pri trditvah se opira na bogato statistiko iz resničnega življenja. Tako izvemo o samomorih v Sloveniji v preteklosti, o načinih samomora, poskusih in celotni psihologiji depresivnih, labilnih pa tudi močnih osebnosti, ki omahnejo v nič.

Avtor iz svoje bogate medicinske prakse podkrepljuje večino trditev in dejstev s praktičnimi primeri. Kot znanstvenik skuša osvetliti tako dokončno dejanje, kot je samomor, z vseh vidikov, zlasti tiste plasti duševnosti, ki sestavljajo človekovo osebnost pred takim dejanjem. Gre za celovito podobo storilca, njegovo telesno in duševno stanje, dedno obremenjenost iz roda v rod, njegov odnos do alkohola, za zaslujeni, domnevni vzrok, iz katerega nekdo to stori.

V knjigi so živi primeri, življenjske zgodbe ljudi, s katerimi nam znanstvenik Milčinski z mnogih vidikov analizira njihove usode. Pretresljiva so pisma Klementa Juga, ki klone pod vtisom silnih stisk, sam v tem množično obljudenem svetu, polnem tujcev. Ponujajo se nam odgovori na vprašanje: Kakšen je narodni značaj Slovenca, in kdo ga je takšnega izoblikoval?

Knjiga obsega 251 strani, izdala jo je Cankarjeva založba, stane pa 1300 din.

Posetnica

Posetnica (rečemo ji tudi vizitka) je ena od priljubljenih zvrsti, ki jih pozna slovensko ugankarstvo. Navodila za reševanje posetnice so preprosta: iz vseh črk imena in priimka izmišljene osebe mora reševalec sestaviti zahtevano besedo (na primer poklic ali kraj, kjer oseba živi).

Primer:

DANI MIRK

Kateri poklic opravlja Dani?

Če dobro premešate vse črke v njegovem imenu in priimku dobite rešitev: **DIMNIKAŘ**.

Še en primer:

DORICA VALJ

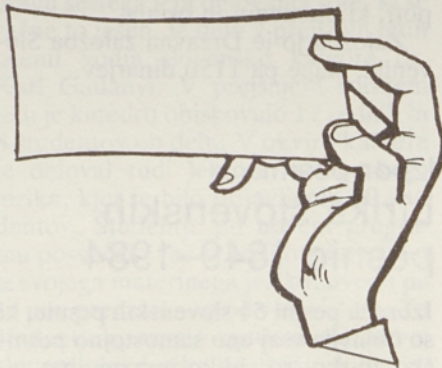
V katerem slovenskem mestu živi?

Spet premešamo vse črke (nobene ne smemo izpustiti in nobene dodati) in dobimo **RADOVLJICA**.

Spodnji dve posetnici pa rešite sami. Če vam ne bo uspelo, pogledjte v naslednjo številko Rodne grude, kjer bo objavljena rešitev.

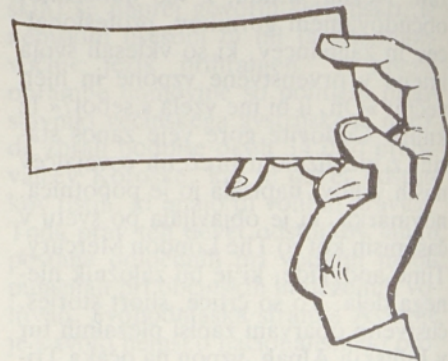
GVIDO NAZOR

Uganite njegov poklic!

KIM MIRÓ – WAYNE

Rojena je bila v velikem mestu v ZDA, zdaj pa živi v letoviškem kraju na Floridi. Uganite oba kraja!

Kombinacijska križanka s slovenskim pregovorom

Besede, ki so urejene spodaj, morate s pravilnim kombiniranjem razvrstiti v lik križanke. V pomoč so črna polja, ki ločijo besede med seboj, že vrisana v lik.

Črke, ki pridejo na polja s številkami, prenesite na oštevilčene kvadrate pod križanko. Ko boste prenesli vse, boste po vrsti prebrali slovenski pregovor.

Še majhen nasvet: križanko boste najlažje rešili, če boste najprej vpisali najdaljše besede.

2 črki: AP EL LE SG

3 črke: ALI ATI ILF NIŠ OČA OKI RAM REN TAR TEK

4 črke: ADAM AVBA BAČA MAKI OBRT OKAN RIAL RUSK SIAL VDOR

5 črk: DANON DORKA INDRA KETTE KOINE KRTAR NADIR NOMAD ODTIS OREHI REKET ROOSA SREDA STARA

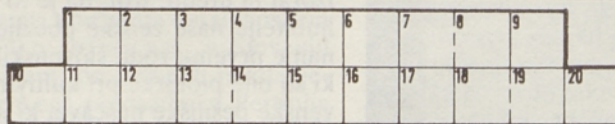
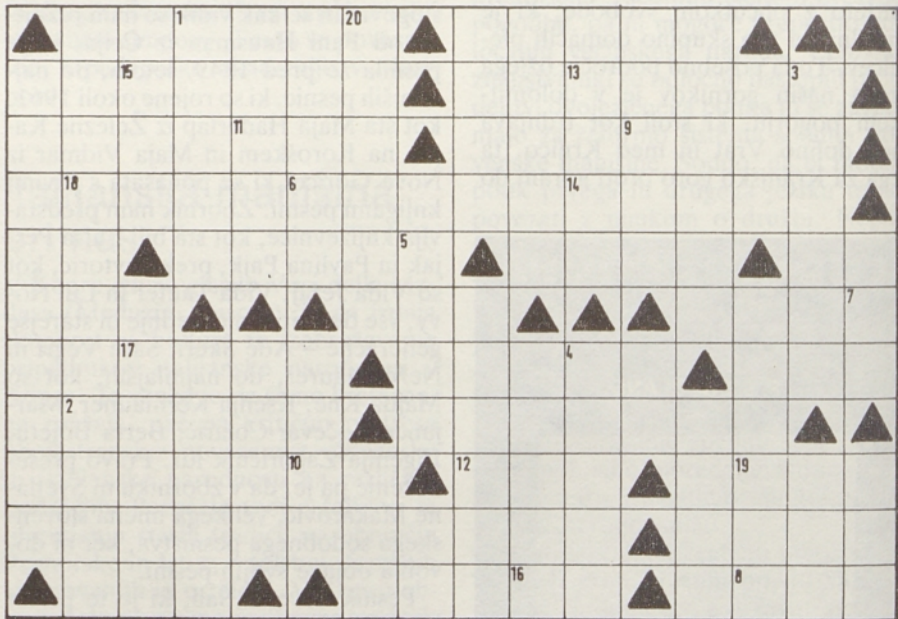
6 črk: AIROLO ANADIR ANČERL BAGDAD FRONTA NOROST SARKOM TRDINA TVORKA

7 črk: AMANDMA AREOPAG KONTAKT STEARIN TRIANON UDRTINA

9 črk: TAKSISTKA

11 črk: ASTA NIELSEN, TRMOGLAVOST

15 črk: KOLORADSKI HROŠČ

Puščice

Nova narodna

Standard pada, cena raste, narod zeleni!

Opozorilo

Vsem, ki ste že v prihodnosti, v prihodnosti, ki nima mej: le-ta pripada tistim, ki zdaj še niso v njej!

Zamenjava (pa ne le črk)

Po vojni smo imeli veliko udarnikov. Zdaj imamo veliko preveč uradnikov.

Dvakrat nagrajeni

V silnem boju za našo kulturo je nekaj sestankarjev dobilo: za deset let le zlato uro, za dvajset let pa – zlato žilo!

Jože Petelin

Stiški rokopis

Tudi danes se bomo pogovarjali o stanovitnosti naše materinščine. Iz svoje izkušnje vemo, kako se jezik razmerno hitro spreminja. Tudi pogovarjali smo se že o tem, kako človek, bi lahko rekli, to sam občuti na svoji koži, ko se mu na primer po več letih ob prihodu v staro domovino mahoma zazdi, kako ljudje marsikaj drugače povedo, kakor je sam vajen, kako časopisi marsikaj drugače pišejo, kakor so takrat, ko je bil še sam vsak dan njihov bralec. Tako se prepriča da se jezik na videz nič ne spreminja, v resnici pa vendarle v marsičem že v enem človeškem rodu.

Ampak zdaj se pogovarjamo o stalnosti jezika, o stalnosti slovenščine, ne o njeni spremenljivosti. Ugotovili smo, da se celi stavki iz Trubarjevega in Dalmatinovega prevoda Svetega pisma takorekoč do besede ponovljeni tudi v najnovejšem slovenskem prevodu Svetega pisma, se pravi po štiristo letih.

In prav to nas je napeljalo na novo misel: radovednost nas žene izvedeti, kako je bilo še prej, še pred Trubarjem in Dalmatinom, pred prvimi slovenskimi knjigami, pred prvimi tiski, saj o tiskih vemo, da vsakemu jeziku dajo svojevrstno stalnost, ga ohranjajo, konservirajo, ker zapisana, natisnjena beseda ostane, medtem ko se samo izgovorjena izgubi v nič.

Kako je bilo torej s slovenščino prej, ko še ni bilo tiskov? Rekli smo že, da bi Trubar in njegovi ne mogli prevesti Svetega pisma v slovenščino, ko bi naše materinščine takrat še ne bilo. Izmisliti bi se je ne bi bili mogli. In jim je tudi ni bilo treba, saj so jo imeli okoli sebe. Ljudje okoli njih so jo govorili, tudi sami so jo kot otroci govorili kot svojo materinščino, dokler niso odšli v šole, kjer je bilo mahoma konec možnosti za slovenščino, saj sta gospodarili predvsem nemščina in latinščina. Pa tudi potem, ko so prišli iz šol in v poklic, je bilo le malo drugače: večinoma so bili bolj odmaknjeni od dežele in s tem od strnjeno naseljenih Slovencev in se v večjih krajih bolj ali manj srečevali tudi z nemško govore-

čim življem, zlasti državnimi in vladnimi uslužbenci, priseljenimi trgovci in meščanstvom.

Trubar in njegovi so se torej ob prevajanju Svetega pisma zatekali predvsem v svojo mladost in v stike s slovenskim življem in poskušali ravno s kulturnim dejanjem – prevodom Svetega pisma in drugih del v slovenščino in sploh s tiskanjem slovenskih knjig – vzpostaviti duhovno ravnotežje in uveljaviti slovensko kulturno enokopravnost in enakost s tujo državno in cerkveno oblastjo. Vemo pa, da se jezik vsakdanjega dne, vsakdanjih potreb v veliko rečeh razlikuje od jezika knjige nasploh in še posebej od Svetega pisma, ki je pričevanje zelo razgibane kulture in zgodovine.

Jezik vsakdanjosti je jezik predmetnosti, jezik narave okoli človeka, živali in rastlin, vremena in razpoloženj, zemlje in zraka, vode in ognja, dela in počitka, zdravja in bolezni, sreč in nesreč, veselja in žalosti. . . Vsaka od opaženih stvari ima sicer svoje ime, vendar te povezujemo v razmeroma kratke stavke, še največkrat v živem pogovoru s svojim bližnjim, naj bo že sorodnikom ali sosedom ali neznanecem, pa čeprav posamezne kratke stavke radi spenjamo ali nizamo v preproste daljše verige: »Kako ti gre delo od rok?« – »Še kar, še kar. Samo vreme nagaja, Matej je zbolel, vol se je ustopil in zemlja je zbita. . .«

In s tem jezikom predmetnosti so Trubar in njegovi ustvarili jezik književnosti in kulture in opravili dejanje, na katero smo še danes ponosni in ki nam materinščino dokumentira daleč v preteklost, v drugo polovico šestnajstega stoletja. Kako pa je bilo, recimo, sto petdeset let prej, okoli leta 1428?

Naključje je hotelo, da se nam je tudi iz tistega časa ohranil zapis. Ne tisk, le kratek zapis na listu papirja, iztrganega iz kdo ve katere latinske ali nemške knjige: »Jaz se adpovem hudiču inu nega dejlam. . .« Ta list je bil potem najden med stiški knjigami, zato mu pravimo stiški rokopis.

To sem seveda zapisal z našimi, so-

dobnimi, tiskanimi črkami, vendar zvesto po tedanjem zapisu, tako da zgovorno stopi pred nas domače dolensko narečje, kakor mu danes pravimo, torej nedaleč stran od Trubarjevih ali Dalmatinovih ali Bohoričevih domačih krajev.

Čeprav je zapis v narečju popolnoma razumljiv in po svoje še posebej zgovoren, ker priključuje domačnost in obenem pristnost, ga vendarle zapišimo in preberimo še v sedanjem knjižnem jeziku: »Jaz se odpovem hudiču in njega delom. . .«

Vidimo, da gre za začetek osebnega obrednega obrazca, tako imenovane splošne spovedi, in da ga tudi danes ne samo v celoti razumemo, temveč te misli tudi danes ne bi dosti drugače povedali ali zapisali. Se pravi, da sega sedanja naša materinščina v glavnem in v marsičem tudi šeststo let nazaj v zgodovino, in sicer ne samo v vsakdanjem pogovoru, temveč tudi v zapisu, napravljenem za cerkveno rabo.

Stična, ki letos praznuje osemsto let, nam je torej pričevanje o slovenščini pomaknila še za dobrih sto let globlje v davnino, kakor nam je znana iz Trubarjevih del.

Josip Stanić Stanios:

Krik

O evropski splav, na katerem se vozimo, spleten si iz rafije, kakor igračka!

Poti, s trnjem nasute, poznajo le še legende, sodobnosti se prilaga samo denar.

A bom vseeno ostal pesnik, preživel kohorte novinarjev!

Saj knjige niso opeka, ki z njo grade navadne kasarne.

O evropski splav, na katerem se vozimo, spleten si iz rafije, kakor igračka!

Novi časi za Golte in Kope

Če iščemo na zemljevidu Gorski turistični center Kope, ga bomo našli v bližini slikovitega koroškega mesteca Slovenj Gradca, na prvih obronkih Pohorja, na višini 1542 m (vrh Velika Kopa). Pohorje loči Mislinjska dolina od najnižjih obronkov Kamniških ali Savinjskih Alp, v osrčju katerih je znani Rekreativski turistični center na Golteh. Golte, to je gorsko hrbitišče z najvišjim vrhom Boskovec, idealni smučarski tereni za vse vrste zahtevnosti pa privabljajo goste od vsepovsod.

Kamniške ali Savinjske Alpe se raztezajo od smučišč na Zelenici, južno od mednarodnega mejnega prehoda z Avstrijo-Ljubelja in se pnejo v široki pahlačji proti vzhodu z vrhovi Storžič, Grintavec, Ojstrica, preseka jih Logarska dolina z reko Savinjo, ob tej reki pa se pri kraju Ljubno vzpenjajo Golte, pogorje Savinjskih Alp pa prehaja v koroški del in preneha ob reki Mislinji in Meži, ob mestih Mežica, Ravne na Koroške, Slovenj Gradec, Mislinja. Na drugem bregu reke Mislinje pa se že začenja pri Titovem Velenju Paški Kozjak, severno od njega pa Pohorje.

Vsa ta gorska lepota je zajeta v občini Mozirje in vključuje alpski svet s predgorjem, Gornjesavinjsko in Mozirsko kotlino. K alpskemu svetu prištevamo Savinjske Alpe in del Karavank med Slemenom in Pavličevim vrhom z Olševo, k alpskemu predgorju pa visoke kraške planote Menino, Dobrovlje, Golte in Raduho in visoko razvejeno pogorje med reko Dreto in

Lučnico z Velikim Rogatcem (1557 m) in Kašno planino (1435 m) kot najvišjim vrhovoma.

Globoko v sredino Savinjskih Alp se zajedajo mogočne ledeniške doline Matkóv kot, Logarska dolina, Robanov kot in dolina Lučke Bele s strmi, neporaščenimi pobočji.

BLAGA, ZDRAVILNA KLIMA

V alpskem in sredogorskem predalpskem svetu prevladuje alpsko podnebje z mrzlimi zimami in obilico snega ter svežim poletjem. Te alpske doline pa kljub hladnemu zraku takoj na ravninskih prehodih bogato rodijo. Tako iz Celjske kotline sega blag vpliv in na obrobem gričevju že raste vinska trta, niže pa koruza, žlahtne sorte sadja, hmelj.

Naravno okolje bogati izredno pestro rastlinstvo, med katerim so številna zdravilna zelišča, znana domačinom in v zdravstvu že dolga stoletja. Med njimi so: skolna smiljka, Zoisova zvončnica, kranjski kamnokreč, Sternbergov klinček, alpska zvončnica, beli kosmatinec, jeglič, julijski lan, ivanjščica in neštete druge, ki so jih proučevali mnogi svetovno znani botaniki.

Na ozemlju, ki zajema okoli 2,5% Slovenije, živi le okoli 30 ljudi na 1 km². Prevladuje osrednji slovenski tip kmečke hiše z večjimi zgradbami, zgornji del je skoraj povsod lesen, samotne kmetije so sestavljene iz večih hiš, to je »gručasti kmečki dom«, poslopja so krita s škodlami »šinkelni«, ponekod še s slamo.

HOTEL »GOLTE« VABI

Hotel »Golte« B kategorije je zgrajen na višini 1410 m, ob gornji postaji nihalne žičnice. Ima 48 ležišč v dvo-, triposteljnih in štiriposteljnih sobah s kopalnicami ali tuši, restavracijo, jedilnico, rdeči salon in diskoteko.

Poleg hotela so na voljo tudi štiri depandanse, primerne za družine ali večje, zaključene družbe.

Naslednje gostišče je MOZIRSKA KOČA, zgrajena na višini 1344 m. Ima 55 ležišč, restavracijo ter sobe s tremi in več posteljami ter skupnimi ležišči za planince, za večje skupine.

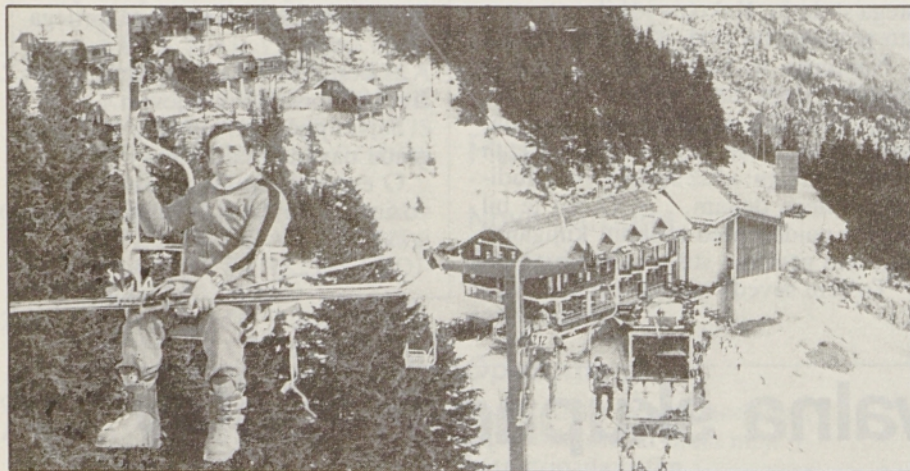
REKREACIJSKI CENTER VELIKIH ZMOGLJIVOSTI

Smučišča na Golteh obsegajo 25 hektarjev površin za začetnike in najzahtevnejše smučarje. Na smučišča vas popelje ena sedežnica in šest vlečnic. Vsako zimo se odvijajo tod tekmovanja FIS za evropski pokal. Za smuk je na razpolago dva kilometra dolga proga, začetniki pa se vključijo v smučarsko šolo. Starši, ki imajo otroke s seboj, jih lahko pustijo izvedencem, ki vodijo »otroški vrtec na snegu«. Z nočjo belega veselja še ni konec, saj so proge osvetljene in lahko smučate do belega dne. Tudi za tekače, ki jim strmine ne ugajajo, je poskrbljeno, saj imajo lepe tekaške proge, dolge 12 km. Gradijo še dve vlečnici in dvo-sežnico, tako da se bo povečala zmogljivost centra na okoli 5700 smučarjev na uro na vseh smučiščih.

MERX BO GRADIL TURISTIČNO VAS V MOZIRJU

Kdo je Merx? To je sestavljena organizacija združenega dela, ki združuje v svoje dejavnosti razne panoge: kmetijstvo, prehrambeno industrijo, trgovino ter turizem in gostinstvo. Ta gigant sestoji iz 21 delovnih organizacij v 25 občinah in je glavni nosilec preskrbe prebivalstva v celjski regiji. Zaposluje 6000 delavcev in je povezan s 4000 kmeti – kooperanti. Od prvega januarja letos je ta delovna organizacija vzela pod svoje okrilje tudi Rekreativski turistični center Golte. Merx je postal pobudnik za razvoj turizma v Zgornji Savinjski dolini, saj je opaziti v zadnjem obdobju usihanje te dejavnosti.

Turistična vas v Mozirju bo zrasla

Rekreativski turistični center Golte vabi z razkošnimi smučišči.

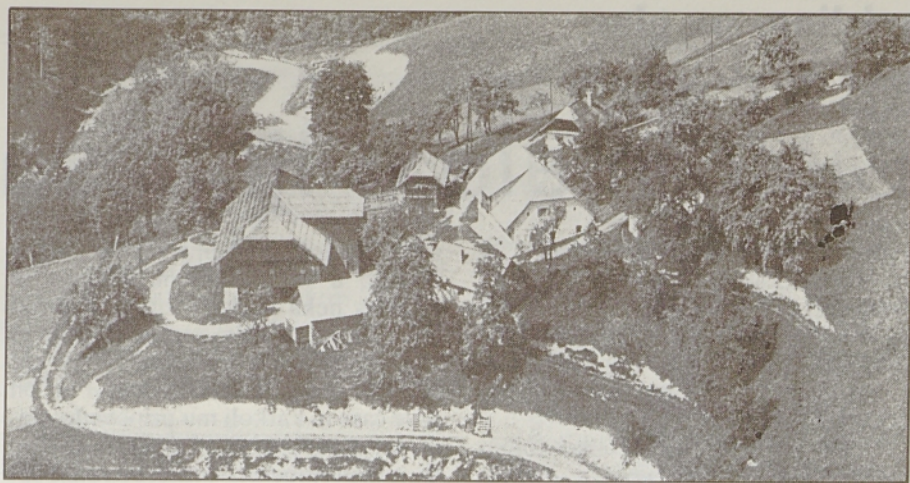
na pobočju Brdc v soteski ob Savinji in cesti, ki vodi v Logarsko dolino. Vas obsega dve zaključeni stanovanjski celoti, prvo s 126, drugo pa s 110 enotami. Posamezne enote tvorijo apartmaji za 4 osebe, v vsaki so 4 apartmaji v pritličnem in nadstropnem delu. Tu bodo še parkirni prostori, trgovina, gostinski objekt in objekt za družabne prireditve, recepcija, servisni prostori in drugo. Zdravstveno pomoč, pošto, banko, bencinsko črpalko pa imajo gostje v Mozirju, nekaj minut od bodoče vasi.

V letnem času gostje obiskujejo številna kraška brezna in jame, hodijo na sprehode, nabirajo gozdne sadeže, zlasti gobe, tod vodi tudi evropska pešpot E 6 YU, da ne omenjamo lova in ribolova, vrste turističnih prireditev, zgodovinske znamenitosti in privlačnosti. Da, Golte dihajajo svežino in moč vse leto.

V prvi fazi nameravajo v turistični vasi Mozirje zgraditi 500, v drugi pa še 450 ležišč. Vas bo v čudovitem naravnem okolju, edinstvena v tem delu Evrope.

GORSKI TURISTIČNI CENTER KOPE

Jugozahodno pobočje Pohorja se vzpne iz porečja Mislinje v široko planjavo do 1542 m visoke Velike Kope, kjer je nastal eden najlepših in privlačnejših smučarskih oziroma gorskih turističnih centrov v Sloveniji, ter se preko Male Kope (1525 m) in do Črnega vrha (1543 m) izoblikuje v rekreacijsko in športno okolje izjemnih razsežnosti. Tu so zgrajeni objekti turističnega naselja Pungart, Partizanski dom s samopostrežno restavracijo in prenočišči, Grmovškov dom z restavracijo, samopostrežno restavracijo – oba s

Pogled na koroško domačijo iz letala (foto: Janez Zrnc)

skupno 160 ležišči ter s preko 400 ležišči v počitniških hišicah, ki so zgrajene v treh različnih velikostih, v bungalovih in apartmajih. Na 50 hektarjih smučišč vseh težavnostnih stopenj deluje 7 vlečnic z zmogljivostjo 5.900 smučarjev na uro.

GORSKI TURISTIČNI CENTER KOPE-RIBNICA

Podjetje Merx namerava Kope povezati z Ribnico na Pohorju z vrsto turističnih objektov, ki bodo sestavljali sklenjeno verigo smučišč, povezanih z žičnicami. V Ribnici na Pohorju nameravajo zgraditi TURISTIČNO VAS RIBNICA, podobno kot v Mozirju. V prvi fazi bo zgrajena zahodna turistična vas s 400 ležišči v bungalovih, ki bodo zgrajeni po starodavnem arhitekturnem vzorcu z modernimi prijemi. V prvi fazi bo zgrajena dvosedeznica Smolnik-Ribniška koča, dve manjši vlečnici ter prvi del turističnega naselja s 400 ležišči. Nato so na vrsti trgovina, zdravstvena postaja, pošta in

gostinski objekt. Nadalje bodo povečali nastanitvene zmogljivosti, izpopolnili sistem vlečnic, dopolnili oskrbovalni center, športno-rekreacijske objekte in naprave ter cesto Ribnica-Pungart. Oba centra skupaj bi naj ob zaključku razpolagala z okoli 2000 ležišči, smučišča pa bi lahko sprejela 18.500 smučarjev na uro. Tako v bodoče. In danes?

Na Kopah imajo odprt plavalni bazen, igrišča za tenis, namizni tenis, odbojko, košarko in roket. Za ljubitelje teka na smučeh je pripravljenih 20 km urejenih stez.

Popotnika čakajo poleti gobe, maline, brusnice, borovnice, nabiralce zeljšč pa izjemno bogata bera redkih rastlin. Na Pohorju vam prijazni domačini nudijo med in slastno domače mleko, nekatere kmetije so se že začele ukvarjati s kmečkim turizmom. Postregli vam bodo tudi z borovničevcem, ajdovimi žganci, domačimi klobasami in jabolčnikom. Kulturno navdahnjeni izletniki pa lahko obiščejo halštatske grobove na Remšniku, najdišče ledenodobnega živalstva v Jami pod Herkovimi pečmi, številne cerkvice (Sv. Mihaela v Radljah, Sv. Janeza v Spodnji Muti, Sv. Nikolaja v Vuzevici), graščino Gaštajger z arboretumom v Josipdolu, zaščiteno Dravčbarjevo dimnico ali ostanke slovityh glažut.

Z Ribniškega Pohorja vodi asfaltirana cesta na drugi konec tega hribovja, na Mariborsko Pohorje so pri Arehu, Bolfenku in drugod vrste žičnic in vzpenjača, ki nas popelje navzdol v dolino od tam pa v štajersko metropolo – Maribor. To območje ima mnogo hotelov, domov in gorskih koč in je priljubljeni kraj za izlete, šport in rekreacijo. Veliko zeleno bogastvo Pohorja nudi tudi lovcem nepozabna doživetja in prvobitno svežino smrekovih gozdov.

I. C.

GTC KOPE ZA HODNO POHORJE

Nedaleč od Slovenj Gradca, kjer sta dva hotela, so na Zahodnem Pohorju smučišča ter poletni rekreacijski center GTC Kope.

Ina

Čisto malo o ljubezni

Ljubezen je stara ko svet, pravijo. To seveda drži. Drži, da ljubezen bolj ali manj prepleta vse naše življenje. Tisoč in več obrazov ima, ki so med seboj zelo različni in vendar je ljubezen (če je res prava) ena sama in edina. Ne verjamete? Najbrž.

O ljubezni je bilo in je toliko, toliko napisanega v knjigah, revijah, časopisih in različnih priročnikih. Gledali smo in gledamo filme in televizijske oddaje. Bereimo življenjske zgodbe in zraven tolažeče nasvete in spodbude v raznih posebnih intimnih rubrikah. Pa kakor izgleda, vse to bolj malo pomaga. Precej nas je, ki morda mislimo, da smo ljubezen skoraj do dna spoznali, če smo o njej veliko prebrali in preizkusili. A to ne drži. Morda smo se s temi praktičnimi preizkušnjami še bolj oddaljili od prave ljubezni. Morda bomo to nekoč sami dognali, ali pa sploh nikoli ne. Kajti prava ljubezen je velikokrat zelo daleč od čustvenih seksualnih vzbujenj, ki, karkoli smo že v tem »podkovani«, pridejo in minejo. Za pravo ljubezen je treba veliko več. Na to pa velikokrat pozabimo in tako jo zamudimo ali za vselej zgubimo.

»Dobrega moža imam, res ne morem se pritožiti čezenj. Rad me ima,

skrbi za dom, rad ima otroke. Lepo živimo, a vendar nisem srečna,« je zapisala neka Anka v intimni rubriki neke revije. »Čutim vse bolj, da se je med nama nekaj spremenilo. Nič več ni tako nežen z menoj, kakor je bil prve čase in karkoli mu pripovedujem, mi tako na kratko odgovarja. Čutim, da najina ljubezen umira in bojim se, da je vzrok druga ženska. Parkrat sem mu to že omenila, pa se je razjezil in rekel, da sem prismoda...«

In kaj bi povedal on o svoji ženi, če bi ga povprašali? Morda približno takole: »Rad imam svojo Anko, a zadnji čas se je hudo spremenila. Res ne vem, zakaj? Naporno delo imam in ko pridem domov sem precej utrujen, ona mi pa ima toliko povedati o sosedah, kolegicah v službi in take reči. Govori in govori, da bi najraje pobegnil. In če vidi, da jo bolj malo poslušam, se razjezi in me začne obkladati z očitki, da je ne maram več, da sem ji nezvest in podobno, da me čisto spravi ob živce...«

Tako njuna ljubezen umira, presiha in prav lahko se zgodi, da bo čisto usahnila, če je ne bosta pravočasno z nekaj več razumevanja drug do drugega uravnala v pravo strugo.

Ljubezen je v svoji slepi zagnanosti

včasih tudi nepoštena, skoraj nasilna. Tako je na svoji koži izkusil tudi Drago. Dve ženski je imel nadvse rad: svojo mlado ženo in svojo mater. Med njiju je razdelil vso svojo ljubezen. Mati pa je imela svojega edinca rada nadvse. Vanj je vtakala že od prvega leta njegovega rojstva vso svojo ljubezen, in odkar je pripeljal v njun dom svojo mlado ženo Heleno, se je njena ljubezen do sina razrasla kot divji trn. Ta velika ljubezen je neprestano iskala in odkrivala napake na mladi snahi in jih posredovala sinu. Dan za dnem, neprestano. Najprej se je materi smejal in vneto zagovarjal ženo, saj jo je imel rad. Potem pa je vse bolj popuščal in verjel materi, dokler se ni mlada žena vsega naveličala, vzela otroka in se odselila k staršem. In potem? Mati je bila zadovoljna. Spet je imela sina samo za sebe. Njena ljubezen, njena pozornost sta prekipevali. On pa ni bil niti malo srečen. Počutil se je kot prazna lupina. Začel je piti. In ko se je nekoč pijan z avtomobilom zaletel v drevo, je nesrečna mati vsakomur pripovedovala, da ima njenega sina na vesti ničvredna snaha.

Da, ljubezen ima tisoč obrazov. Na to bi bilo dobro večkrat pošteno pomisliti.

filatelija

Ob nadaljevanju tradicije izdajanja priložnostnih poštних znamk na temu narodni heroji je 21. maja izšla znamka z nominalno vrednostjo 10 din. Na znamki sta upodobljena narodna heroja jugoslovanskega vojnega letalstva Franjo Kluz in Rudi Čajevec, v ozadju pa letalo »Bregje 19«. Oba heroja sta 21. maja 1942 priletela na osvobodeno ozemlje Jugoslavije in ta dan se smatra kot začetek ustvarjanja novega jugoslovanskega letalstva med NOV.

Likovna obdelava znamke je delo Radomirja Bojanića, likovna rešitev pa V. Cvetkovića iz Beograda. Znamka je natisnjena v Zavodu za izdelavo bankovcev v Beogradu v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

25. maja, ob obletnici rojstva Josipa Broza Tita, stratega in vodje narodno-osvobodilnega boja, partizanskega poveljnika in maršala Jugoslavije je izšla

priložnostna znanka z njegovim portretom v maršalski uniformi. To je delo Božidarja Jakca, akademskega slikarja iz Ljubljane, grafično pa je znamko obdelal Dimitrije Čudov. Nominalna vrednost znamke je 10 din, natisnjena je v Zavodu za izdelavo

bankovcev v Beogradu v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

Ob 100-letnici turizma na območju občine Cres – Lošinj je izšla 12. junija znamka z vrednostjo 10 din. Začetki turizma na tem območju segajo v leto 1885, ko je na tamkajšnje ugodne klimatske razmere opozoril takratne medicinske kroge dr. Klar iz Gleichen-

berga, saj je njegov sin po boleznih grla tu popolnoma okreval.

Tedaj so začeli na otoku Lošinju graditi hotele, danes pa spada občina Cres – Lošinj med najrazvitejše družbenopolitične skupnosti v državi glede turizma. V njej so zastopane vse vrste turistično-gostinske dejavnosti ter znana novoletna tekmovanja v podvodnem ribolovu.

Na znamki je otočje Cres – Lošinj, grb mesta Cresa in Malega Lošinja in ena prvih vil na obali, stara okrog 100 let. Znamko je natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v večbarvni ofset tehniki in polah po 25 znamk. Likovno je znamko obdelal Dimitrije Čudov.

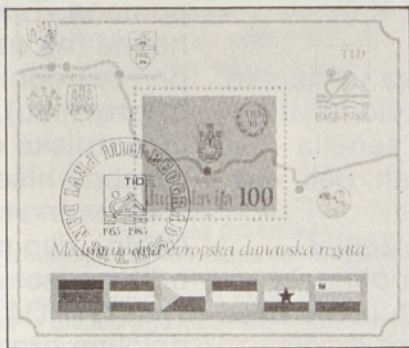
V San Francisku je bila od 25. aprila do 26. junija 1945 Konferenca Združenih narodov, na kateri so bili navzoči predstavniki 50 držav in kjer so objavili ustanovno listino, katero je podpisalo 50 navzočih držav, kasneje pa še Poljska. Število držav članic se je do danes povečalo na 159.

Letos, ob 40-letnici Združenih narodov, bo proslava pod geslom »Združeni narodi za boljši svet«. Zato je na znamki napis UN, čez njo je natisnjena mavrica in napis »ZN za boljši svet«. Znamka je prišla v prodajo 26. junija v vrednosti 70 din. Likovno jo je obdelal Dimitrije Čudov, natisnil pa Zavod za izdelavo bankovcev v Beo-

gradu v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

Ob 30-letnici mednarodne evropske donavske regate 29. junija je izšla znamka z vrednostjo 70 din in blok za 100 din. Regata se je pričela 29. junija v Ingolstadtu, končala pa 1. septembra v Silistri (LR Bolgarija). Pot, ki je dolga 2082 km, poteka skozi države, organizatorice regate, in sicer ZR Nemčijo, Avstrijo, Češkoslovaško, Madžarsko, Jugoslavijo in Bolgarijo.

Na njej sodeluje od 2000 do 2500 udeležencev iz podonavskih in drugih evropskih držav.

Na znamki je znak regate s simbolom, ki ponazarja 30-letnico, na bloku pa je prikazan tok Donave, kjer poteka regata ter grbi mest, skozi katere gre regata.

Likovno je znamko obdelal Dimitrije Čudov, natisnjena je v tiskarni Forum v Novem Sadu v tehniki večbarvnega ofseta in polah po 8 znamk. Znamka, ki je v bloku, je nazobčana.

1. julija pa so izšle štiri priložnostne znamke na temo »navtični turizem« in vrednostjo po 8, 10, 50 in 70 din. Na znamkah so prikazani različni tipi jaht in jadralna deska. Turisti se tako lahko na poseben način seznanijo z naravnimi in kulturno zgodovinskimi bo-

gastvi jadranskega območja; saj je značna dolžina obale 628 km, na Jadranu pa je kar 725 otokov in otočkov ter več kot 500 grebenov in skal v morju.

Znamke je grafično obdelal Radomir Bojanić, natisnilo tiskarsko podjetje Forum iz Novega Sada v večbarvni ofset tehniki in polah po 9 znamk.

Od 1. do 7. julija pa je bil v Jugoslaviji teden solidarnosti. V ta namen je izšla posebna znamkica v vrednosti 3 din, ki so jo morali nalepiti pošiljatelji na vse poštno pošiljke v domačem prometu. Tokrat je bila tudi v vsej Jugoslaviji nominalna vrednost znamkice enaka.

ROMANTIKU z gotovino prodam novejšo pritlično hišo z zemljiščem 1700 m² na čudovitem kraju za Šmarno goro. Idealne možnosti za rekreacijo: prostor za teniško igrišče, parcela meji na bister potok, v bližini so urejene kolesarske steze. Telefon: 061/573-570.

vaš kotiček

Slovenec z Goriške z 9-letnim sinom, živeč na Švedskem, ločen od Švedinje, temno-svetlih las, 40-170-65, nekadilec in nealkoholik, želi spoznati Slovenko brez obveznosti. Ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude pod šifro »Iskren namen.«

Ponovno želim srečati fanta iz Dravskega Središča po imenu Tone. Kot vem, že deset let dela v Stuttgartu. Spoznala sva se na silvestrovo 1983/1984 na Razkrižju. Če bo bral ta oglas, naj se javi na uredništvo Rodne grude pod šifro »Nepozabna noč.«

Zdomcu prodam v Krškem opremljeno hišo z lokalom, primernim za mirno obrt. Naslov: Jožica Sevšek, MDB 12, 68273 Leskovec pri Krškem, tel. 068/74-981.

Prodam domačijo in 5500 m² sadovnjaka in njive. Hlev je primeren za preureditev v obrtno delavnico. Domačija stoji ob avtocesti Ljubljana-Zagreb v Stranski vasi pri Ivančni Gorici. Informacije: Radanović, Kamniška 26 A, 61000 Ljubljana.

Prodam meščansko hišo v starem delu Brežic z dvoriščnimi poslopji, primer-

no za obrt. Stanovanjske površine je 200 m², dvorišča 150 m², sadovnjaka pa 1000 m². Podstrešje je primerno za ureditev stanovanja. Informacije: Vera Zebić, Wehrgase 23, D-7107 Neckarsulm, Deutschland, D-07132/2771.

Prodam štirisobno vilo z vsemi pritliklinami in vrtnom ter sadovnjakom na parceli 900 m², na Vinici pri Črnomlju, v bližini Kolpe. Tloris hiše 83 m². Možna zamenjava za stanovanje v Ljubljani. Informacije: Jože Podgorelec, 61000 Ljubljana, Kržičeva 4, telefon: (061) 328-006.

SKOZI OKNA BODOČNOSTI

30 LET KOSTROJA

Trideset let, ki jih letos praznuje KOSTROJ v Slovenskih Konjicah, podjetje, ki proizvaja stroje in plastične izdelke, so obeležili z vrsto novih izdelkov, ki so osvojili domače in tuje tržišče. Kaj proizvajajo?

V prvi vrsti strojno opremo za usnjarsko in krznarsko industrijo. Nato zelo iskane plastične izdelke: okna, vrata, senčila – rolete, polkna, vse v treh barvah, beli, sivi in rjavi.

Vse izdelke naredijo po vaši želji v različnih dimenzijah. Plastična okna, ki vse bolj osvajajo sodoben svet, imajo pred lesenimi, od katerih so nekoliko dražja, velike prednosti: pri ogrevanju zadržijo mnogo toplote in s tem prihranimo denar, utišajo ropot in hrup in naredijo dom tih in prijazen, ni jih potrebno vsako leto znova pleskati in skrbeti za nove, trajne barve, ki se z lesenih oken rade luščijo. Zlasti pa moramo poudariti njihovo odpornost proti razlikam v temperaturah, saj ne spremenijo svoje oblike pri vročini + 80 in mrazu – 40 stopinj Celzija.

Zaradi teh izjemnih lastnosti jih v novejšem času radi vgrajujejo v stavbe, ki so v gospodarstvu in drugih panogah kot tudi za zasebno življenje osnovnega pomena. Tako jih uporabljajo za bolnice, hotele (na naši sliki so vgrajene v prvorazredni hotel Argentina v Dubrovniku), šole, telovadnice, industrijske objekte, stanovanjske bloke, zasebne hiše in druge.

Okna in vrata se odlikujejo tudi po enojni, dvojni ali trojni zasteklitvi, ki je odlična izolacija.

KOSTROJ sodi med tiste slovenske delovne organizacije, ki izvažajo v več dežel sveta Evrope, Afrike, Azije, Bližnjega in Daljnega Vzhoda, ZDA in Južno Ameriko.

Če si gradite novo ali obnavljate staro hišo v domovini, se boste gotovo odločili za najsodobnejšo opremo, ki jo dobite na naslovu: KOSTROJ, Slovenske Konjice, Tovarniška 3, Slovenija, Jugoslavija. Telefon: (063) 751-911, teles: KOSTROJ YU 33566.

Del Kostrojevih proizvodnih prostorov v Slovenskih Konjicah

lesnina

TOZD Maloprodaja – Gradbeni material
n. sub. o., Ljubljana, Parmova 53
Telefon: n. c. (061) 317 844
Telex: YU NINA 31102

Maloprodaja – Gradbeni material je ena od številnih temeljnih organizacij DO LESNINA.

V naših prodajalnah želimo vedno čim bolj zadovoljiti želje in potrebe graditeljev – posameznikov in gradbenih obrtnikov. Prav zato sodelujemo z vrsto največjih proizvajalcev lesnih izdelkov in gradbenega materiala, ki lahko vselej jamčijo s kakovostjo proizvodov. V dolgoletnem delu smo si nabrali bogate izkušnje pri prodaji gradbenega materiala. Zavaljo tega smo se uveljavili s številnimi prodajalnami po vsej Jugoslaviji.

Zaupanje stotisočev kupcev vsako leto potrjuje, da mora graditelj dobiti na enem mestu prav vse, kar potrebuje za hitro in nemoteno gradnjo. Zato v vseh prodajalnah nudimo široko izbiro izdelkov za popolno oskrbo kupcev.

OD TEMELJEV DO VSELITVE

V naših prodajalnah boste dobili:

LES IN LESNE IZDELKE: **stavbno pohištvo:** okna (vezana, klasična, zasteklena in nezasteklena) in vrata (vhodna, notranja in garažna), **lesne plošče:** iverne, panelne in vezane, mediapan, ultrasles, melanit, lesonit ter oplemenitene in neoplemenitene plošče, **talne, stenske in stropne obloge:** ladijski pod, opaž, furnirane, plastificirane in plastične obloge ter stenomal, **žagan les:** listavcev, iglavcev in eksotičen les, **hrastov, bukov in jesenov parket:** klasičen, lamelni in lepljen, **furnirje:** domače in tuje, **ostale lesne izdelke:** sode, kadi, stopnice, ograje in kotne letve.

GRADBENI MATERIAL: **izolacijski material:** za hidroizolacije (bitumen, ibitol, strešna lepenka, izotek in jubitek) ter za termoizolacije (stiropor, lendapor, tervol, perlit, pluta in novoterm), **opečne izdelke:** zidno in strešno opeko ter druge opečne izdelke, **cement in cementne izdelke:** betonske cevi, betonsko opeko in strešnike, betonske plošče in betonska okna, **azbestcementne izdelke:** salonitne kritine raznih vrst ter azbestcementne cevi, **keramiko:** talne in zidne ploščice ter sanitarno keramiko, **gradbeno železo:** v kolobarjih in mreže.

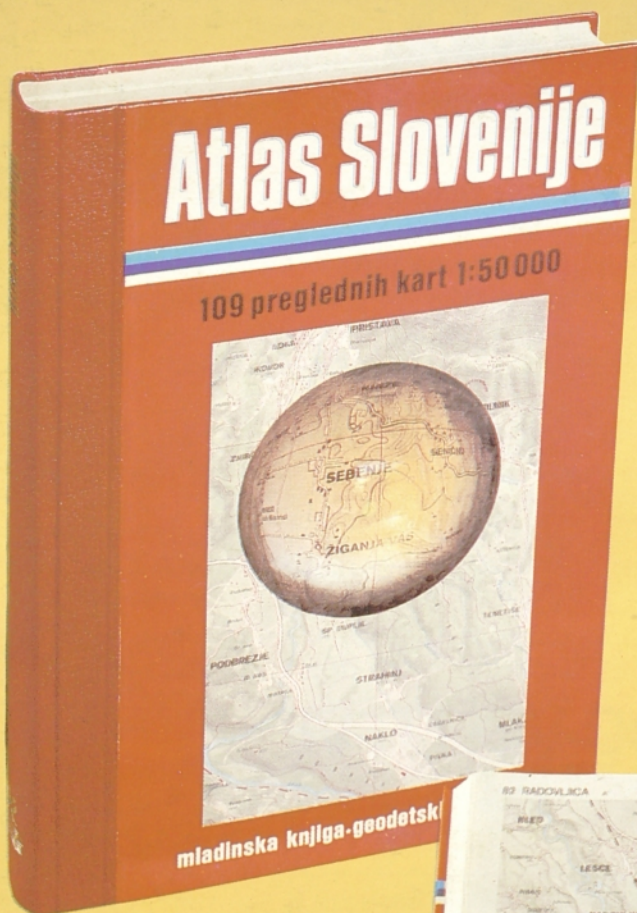
OB VSEM TEM PA SE: bojlerje, vodovodne armature ter kompletne kopalnice, betonske mešalce in samokolnice, naravni in umetni kamen, dimnike za centralno kurjavo, itd.

LESNININE prodajalne z gradbenim materialom v Sloveniji:

KRANJ Mirka Vadnova 9 (064) 26-076
LAVRICA (061) 666-070
LEVEC PRI CELJU (063) 27-201
LJUBLJANA Verovškova 72 (061) 342-083
LJUBLJANA Vilharjeva 25 a (061) 316-571
MARIBOR Ribiška 10 (062) 28-934
MURSKA SOBOTA Markišavska 2 (069) 21-396
ŠENTVID PRI STIČNI (061) 785-010
ŠKOFJA LOKA Kidričeva 65 (064) 61-626
VRHNIKA Ljubljanska cesta 10 (061) 751-302

SLOVENIJA KOT NA DLANI

NOVO

NAZAJ K NARAVI Z NOVIM ATLASOM SLOVENIJE

Geodetski zavod Slovenije in založba Mladinska knjiga sta pripravila izjemno založniško delo, kakršnega na Slovenskem doslej še ni bilo in ga v tej obliki premore le malo narodov.

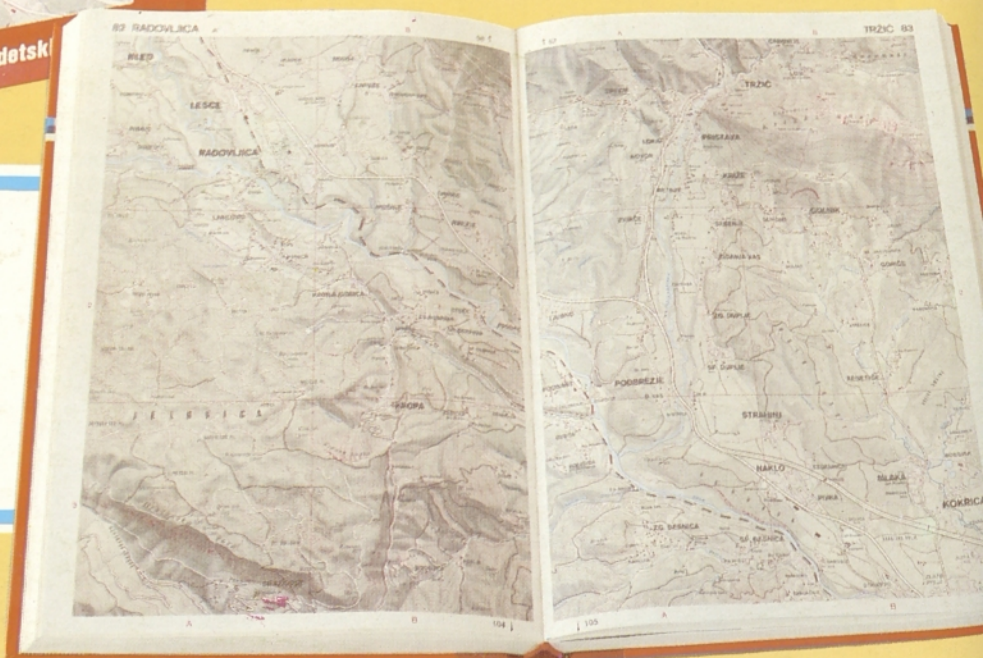
Namesto velikega števila kart v najrazličnejših merilih imamo zdaj v eni knjigi s 336 stranmi zbranih kar 109 natančnih zemljevidov formata 41 × 30 cm, ki predstavljajo vse slovensko ozemlje.

ATLAS SLOVENIJE vsebinsko razširjajo in bogatijo še:

- jedrnata besedila o najpomembnejših geografskih in kulturno-zgodovinskih značilnostih Slovenije;
- 72 strani slikovnega gradiva s 180 barvnimi pokrajinskimi, žanrskimi in letalskimi posnetki ter satelitski posnetek Slovenije;
- imensko kazalo s kar 50 000 imeni pokrajin, gora, voda, naselij, samotnih kmetij, ledinskih in drugih imen;
- slike in besedila o nastanku sodobnega zemljevida na osnovi letalskih posnetkov.

Prepričani smo, da ne bo nobena slovenska družina ostala brez tega nezmotljivega kažipota po rodni deželi.

SPOZNAJTE SVOJO DOMOVINO ŠE BOLJE – UPORABITE PRIDOBLENJE ZNANJE OB VSAKI PRILOŽNOSTI!

Podrobnejše informacije o knjigi ATLAS SLOVENIJE in o vseh drugih naših izdajah vam bomo poslali po pošti, če boste želeli.

Pišite na naslov: MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek, Titova 3, 61000 Ljubljana, Jugoslavija
Na ta naslov sprejemamo tudi naročila.

NATANČEN, SLIKOVIT, POLJUDEN

Na 336 straneh formata 20,5 × 30 cm se bo razgrnila pred vami vsa Slovenija. Zarisane višinske plastnice, malo znane poti in steze, označitve najsamotnejših zaselkov in celo posameznih domačij v merilu 1 : 50 000 vam bodo omogočile izredno natančno orientacijo v vsakem primeru. Z bogatim dodatkom slikovnega in besednega gradiva bo novi ATLAS SLOVENIJE neomejeno uporaben.

